

I ÖSTERLED

EN BOKFILM OM SVENSKA FRIVILLIGKÅREN

SJÄLVSTÄNDIGHETSFÖRBUNDET STOCKHOLM

STOCKHOLM SAXON & LINDSTRÖMS FOTOGRAVYRANSTALT 1940

Förord till den elektroniska utgåvan

Scannad direkt från original i april 2013 av Bert H.

EN 6 0K.FIJ.M

om ©en svensKA priviuuskAre-n

säljes till förmån för s. f. k. £

HÖGKVARTERET. 20* 2- 1940.

ÖVERBEFÄLHAVARENS

DAGORDER

N:o 27.

1 §•

Till chef för den grupp som frivilligs från Sverige och Norge bilda, har jag förordnat generallöjtnant Ernst Linder den 10. 1. 1940.

2 5-

1 en allvarstid, då Finland hotas av undergång, hyllar den finska armén de modiga svenska män, vilka icke tvekat att med oss taga upp kampen för värnandet av Nordens frihet. PA mänga slagfält ha svenskar och finnar sida vid sida kämpat for vår fäderneärvda religion, vår sekelgamla kultur och gammal nordisk rättsordning.

Till Eder, trofasta svenska niän, som lämnat hem och anhöriga for att med oss dela ett fälttågs vedermödor, bringar jag det finska folkets tack för ädel hjälp och till slut — jag hälsar Eder, svenska vapenbröder, välkomna i

den finska arméns led.

Norska vapenbröder. Striden utkämpas nu på Finlands jord, men att Ni, till vilka blodsband och förbindelser sedan hedenhös närma oss, i vapenbrödraskap sammanlänka Edert öde med vårt, utgör för oss en manande bekräftelse på att hela Norden förstår att kampen gäller värnandet av gemensamma ideal och en likartad världsåskådning.

Jag vill även till Eder, tappra norska män, bringa det finska folkets tack för Eder hjälp och hälsar Eder välkomna i den finska arméns led. Må det vi kämpa för föras till en Blutbg seger och bringa de nordiska folken en lycklig framtid.

överbefälhavaren fér försvarsmakten

Fältmarskalk MANNERHEIM.

Chefen för högkvarterets generalstab

Generallöjtnant K. L. Oesck.TILL DE FRIVILLIGA VAPENBRÖDERNA FRÅN NORDEN

Av UNO KUPIAINEN

O, vapenbröder! Den upprätt stoltaste lotten i ödestunden är platsen i förpostleden, att självmant göra det ödesdigra valet, att självmant svära den hårda, skapande eden: må drivan bli min grav om ödets vilja är så, jag själv må dö — min gärning är evig ändå.

Det är en manlig ed som ofta svurits och ofta fyllts till det sista hos oss, hos eder.

I den hos gudarna söka vi föredömet, och vandra i fädrens spår i fasta leder.

Sen sekler bunden vid den er vilja är,

sin stund den länge bidat — och nu är stunden här.

O, vapenbröder, bröder! Vårt blod är än detsamma, i samma ässja smidas alltjämt våra öden, oss hota samma bistra vintrars iskalla ilar, oss smeka samma somrars värmande flöden.

Ni kommo, bröder, hit i den stund var hand till vapen grep, och himmeln själv stod i brand.

Ni kommo som män i ledet. Stoltaste mannagärning är att fylla sin ed — till livet eller döden, att så en livets sådd på fält där döden råder och stolt i vapen trotsa alla öden.

Jag känner er ej vid namn — men eftervärlden ser till namnlös gärning som odödlighet ger.

Översättning av Bertel Gripenberg.MOTTO:

”Säg, är du svensk, räck då din hand åt forna stridskamrater! Här nyttja icke fagert tal ocb stora ord och later.

Det är din egen strid som står invid din egen dörr.

Stig fram till kamp vid sidan av din stridskamrat från förr!””DET ÄR DIN EGEN STRID ”

Ehuru 90 % av Finlands befolkning talar en annan tunga än den skandinaviska, är Finlands folk till kynne, ras, kulturuppfattning, rättsmedvetande och levnadssätt ett nordiskt folk, nära förenat med den nordiska gemenskapen. Ehuru Finland är ett rike för sig, är vårt hjärtas förhållande till detta rike ett annat än till vilket rike som helst i den övriga världen. En svensk kan aldrig vara en främling i Finland, en finne aldrig en främling i Sverige. En 700-årig gemensam historia, en 130-årig ideell gemenskap efter den politiska skilsmässan av 1809 äro faktorer, som väga tungt även i den sakliga verklighetens vågskål.

Vi kunna knappast nämna en enda större svensk drabbning, där ej även finska krigsmän tagit ärofull del, knappast en enda betydelsefullare utrikespolitisk svensk stats-handling, där icke ett övervägande om Finland intagit en kanske osynlig men dock betydelsefull plats. Sverige och Finland äro i dag tvenne skilda riken, det är sant. Och dock bilda de på mångahanda sätt fortfarande en enhet, tvenne ”rikshalvor” i en alltjämt levande

mening, där den ena rikshalvans öde aldrig kan förbli likgiltigt för den andra. När Finland hotas, hotas även Sverige. När det går Finland väl, hava även vi skäl att glädjas för egen del. Sveriges stora kungsväg slingrar sig även djupt genom Finlands bygder, och vad som tilldrager sig på Finlands jord är nu liksom fordom av betydelse för varje svensk medborgares enskilda liv.

Så känner varje tänkande svensk. Så känner — det veta vi — även varje ansvarsmedvetande man öster om vårt gemensamma Bottenhav.

Vid det ryska anfallet på Finland i vintras framträdde dessa känslor i skärpt form hos stora delar av Sveriges folk, som med ens stod ansikte mot ansikte med

de faror som ett framgångsrikt ryskt anfall mot Finland skulle innebära. Även om det ryska anloppet tack vare tappert och skickligt försvar, icke lyckades i första omgången så kunde Finlands läge dock bli så försämrat, att det efter ett nytt angrepp, från gynnsammare utgångslägen, kunde slås till marken, om det även då lämnades utan militärt bistånd. Den ena forna svenska rikshalvan vore då besegrad, utarmad och krossad, stora delar av dess befolkning på flykt in i Sverige och landet snart bolsjeviserat. Finland vore då utplånat ur den nordiska gemenskapen, ur den kulturella gemenskap och politiska samhörighet som betecknas med ordet Norden. Sedan Finland upphört att finnas till som stat, skulle Sveriges för-svarsmöjligheter och dess utsikter att bestå för framtiden vara högeligen försämrade.

Det var under intryck av dessa framtidsutsikter som Svenska Frivilligkåren bildades och svenskar ”stego fram vid sidan av sin stridskamrat från förr”. De kunna vara stolta över vad de gjort, även om de på grund av övermäktiga omständigheter icke hunno med mer än några veckors strider och icke fingo tillfälle till större offensiva stridshandlingar.

I sitt avskedstal till Frivilligkåren tackade Fältmarskalk Mannerheim också de frivilliga för deras ”ädla uppsåt”, vilket, som han betonade, icke förringades av att icke alla ”hunno med i vapenleken”.

De frivilliga som genom att skynda till broderfolkets hjälp, visade sig beredda att offra livet för Finlands frihet, gingo den väg som Sverige förr eller senare måste beträda.

Stockholm den 29 augusti 1940.Nu vill jag fästa uppmärksamheten på en underjordisk håla i grannskapet av kuststaden Viborg, som ligger helt nära gränsen till de moskovitiska länderna. Denna håla besitter en förborgad kraft, som verkar, att, om man däri nedkastar ett levande djur, ett dån av så förfärande styrka uppstår, att det alldeles bedövar de människor, som befinna sig i grannskapet, så att de mista förmågan att höra och tala, ja t. o. m. att stå på sina fötter. Genom denna sin egenskap kan hålan förgöra långt flera än den kraftigaste bössa, eller åtminstone förlama dem. (Ur Olaus Magni.)

1323

1595

Under 600 år av strider och kamp tvang västerns raka svärd så småningom österns kroksabel bort från Ös ters jörummets stränder. Frederna i Nöteborg och Teusina äro denna offensivs etapper och Stolbova dess ärorika höjdpunkt. Efter tolfte Carls lysande men olyckliga krig kom katastrofen med Nystad år 1721. Med freden i Åbo gick Karelen med Viborg förlorat och med freden i Fredriks -hamn kom hela Finland under Hyssland. Den självständiga republiken såg dagen 1917/18.

Finnarna eller de finländska folken i Norden äro övermåttan vilda. Därför är det dem genom kunglig förordning vid strängt straff förbjudet att i fredstid till varandras ofärd bruka stridsvapen, såsom pikar, pilar, kastspjut, svärd eller långa dolkar. Däremot är det dem obetingat tillstått att använda yxor och bilor till fredliga behov; med dem uppföra de ock förträffliga byggnader. Dock må man ej förmena att de alldeles sakna försvarsvapen till att, när så behöves, värna sig mot de rovgiriga moskoviterna, som bo alltför nära deras gränser. (Ur Olaus Magni.)

i^r**Oi.LLA

Sedan århundraden och på

C edan urminnes tider ha de historiska ödena varit ge-‘“'mensamma för svenskar och finnar, sammanförda som vi blivit under samma tro, samma lag och styrelse.

Om Erik den heliges korståg till Finland på 1100-talet berättar helgonlegenden: ”Då bjöd Erik folket i Finland att anamma kristen tro. Men när de icke ville, stridde han mot dem och övervann dem med svärd, hämnandes manliga kristna mäns blod som de länge och ofta utgjutit hade.” När konungen återvände till Sverige, kvarlämnade han krigsfolk som uppförde Åbo slott — alltjämt ett ärevördigt minne från Finlands första historiska tid. Hundra år senare företogo svenskarna det andra korståget. Sedan seger vunnits, byggde Birger Jarl Tavastehus, och därmed var det svenska väldet tryggat i Finland. År 1293 ställde sig marsken Torkel Knutsson i spetsen för det tredje och sista korståget: hans stora tanke var att göra Ladogasjön till Sveriges gräns mot Ryssland.

Finland blev från Magnus Erikssons tid en med andra riksdelar likaberättigad lem av Sveriges rike. Då bönderna anförda av Engelbrekt reste sig mot den missbrukade unionen, förjagades unions,fogdarna även i Finland. På Viborgs slott som byggts av Torkel Knutsson, satt Knut Posse, då bud kom 1495 att ryssarna nalkades med väldig härsmakt. Den 30 november inleddes stormningen. Redan voro fienderna uppe på murarna, när med en väldig knall ett av tornen sprang i luften. Det blev brak och skräck, och ryssarna flydde. Sålunda räddades Finland genom ”viborgska smällen”.

”Övergiv icke vårt arma fosterland”, hade åbobiskopen Magnus Stiernkors skrivit till riksföreståndaren Sten Sture. Finland blev ej heller glömt under Gustav Vasas befrielse-

Även på Olai Magni tid voro Finska Vikens isar skådeplatsen för vilda strider mellan moskoviter och finnar.1743 1809

otaliga slagfält

krig. Där styrde Kristian Tyranns handgångne man, junker Tomas, och han gjorde vad han kunde för att utrota adeln i landet. Men en stark belägringshär anlände, förd av bröderna Fleming, och vid julen 1523 var Finland i Gustav Vasas fasta händer. Under hans söners tid ingrep Sverige i striderna söder om Finska viken. ”Vad är du för en, du stratnik och bondson?” lydde Ivan den förskräckliges skällebrev till Johan III. ”1 vilket rike var din farfar konung? Har du glömt ditt fäderne på bondgården i Småland?” Men Johan svarade: "Någon musjik har väl varit din far efter du mot oss en sådan bondaktig högfärd brukar. Stratnik och ärelös träl kan du vara själv, du okristlige huvudljugare och tyrann.” Så började kriget 1570.

I en utsträckning som inte är tillräckligt beaktad, utgjordes besättningarna på de svenska örlogsfartygen då av sjöfolk från Finland. Men vinter och vår var det besvärligt att i tid få dem över till Stockholm. Följden blev att fiendens sydligare belägna flotta hann löpa ut före den svenska. Så hade det varit under krigen mot Danmark. Hedern av segern vid Bornholm 1565 tillkom då en finländsk man. Finska Svan var till god hjälp, och på Troilus ”voro sjuttio finnar med stålbågar, som skuto så fast att pilen rök som hagel.”

Den finländska adeln med sina knektar och ryttare gjorde en stor insats i kriget mot Ivan. Reval hölls av Henrik Horn från Kankas, och snart gick marschen mot Narva. Stolt kunde Johan III 1581 anta titeln storfurste av Finland som tack för dess andel i riksförsvaret. Finlands vapen blev ett krönt lejon i rött fält med svärd i ena framtassen.

Den 16 juli 1011 stormade Jakob De la Gardie i spetsen for sina finnar Stora Novgorod, moskoviternas nordliga huvudstad. (Stick av Padt-Brugge, 1672. Kungl. Bibi.)

I 24 dagar försvarade sig Riga mot den förenade svensk/finska armén under Gustav Adolf. Den 15 september 1621 kapitulerade staden och livland var vårt (Stick av Olov Hansson Örnehuvud. Krigsarkivet.)

Stålhandskes och Wunsch> finska ‚Tiackapeliter” dela med svenska musketerare äran av att ha krossat Tlllys fruktade fyrkanter vid Breitenfeld den 7 september 1631. (Stick av Olov Hansson Ömehuvud. Krigsarkivet.)T. v.

och nedan: Knektar som marscherat tvärs igenom Europa. (Detaljer ur Nils Forsbergs oljemålning ”Gustav II Adolf vid Luteen’\ Nationalmuseum.)

Savolaxare, Smålänningar, östgötar, ”Hackapeliter” och Skaraborgare förde de svenska färgerna till seger över det slagfält där konungen fallit. (Carl Wahlbom ”Slaget vid Luteen”. Nationalin.)

kämpade Svensk

Men när Johan III dött, manade påven hans son Sigismund som även var konung i det katolska Polen: det är tid att du rycker dina svenska undersåtar ur deras gudlöshet. Sedan Sigismund rest tillbaka till Polen, förjagades emellertid de av honom tillsatta ståthållarna ute i riket. Överallt, även i Finland, hade han haft knektar och ryttare inkvarterade i bondgårdarna. Det var svåra gäster, och på Stockholms gator klagade österbottningarna med höga rop. I vredesmod svarade hertig Karl med att uppmana dem att slå ifrån sig med gärdsgårdsstörar eller klubbor. Det var klubbekrigets början. Från Storkyro och Lappo bröto bönderna i tusental upp mot Åbo. Vid Nokia mötte Klas Fleming och hans ryttare på nyårsdagen 1597. Kanonerna spelade, och bönderna flydde besinningslöst.

När avgörandet föll vid Stångebro utanför Linköping var Finland ännu under främlingsvälde. Därför kom hertig Karl över Ålands hav och intog Åbo. Sålunda återförenades Finland med Sverige. Vid Karls kröning 1599 bar hans son Gustav Adolf Finlands lejonfana och nämndes dess storfurste. Det var ett löfte att denna del av riket ej mera skulle gå förlorad.

I Ryssland hade Stora oredan brutit ut. Svenskarna ryckte an för att stödja den nyvalde tsaren, medan polackerna kommo hans rival till hjälp. Svenska och finska trupper nådde ända fram till Moskva, och i Kreml tackade tsaren sina befriare med tårar i skägget. Det var den enda gången i historien som svenska och finska trupper tågat in i Moskva. Efter 1613, då Ryssland fått en ny härskarätt, blandade sig svenskarna ej mera i Rysslands inre strider. 1617 slöts freden i Stolbova, och Ladoga blev då äntligen Finlands gräns mot Ryssland.

13 finska skvadroner från Viborg och Karelen och 4 från Nyland samt en österbottnisk fotfolksbrigad voro med om att rädda elfte Carl vid Lund 1676. (Målning av J. P. Lemke 1696.)ut t O»"

felMÄS

i.,-•

i?*

- vv 'VV «.-«a.--

*-4.- V *.

V .

och Finne

Ensamma utkämpade finnarna under Armfelt den 19 februari 1714 det ödesdigra slaget vid Storkyro. (Kopia efter en av lantmätare Christoffer Åkerman gjord karta av år 1751. Krigsarkivet.)

Med 5,200 svenskar och 3,200 finnar kastade tolfte Carl under snÖglopp och storm ryssarna över ända vid Narva. Öv. (Samtida kopparstick.) Ned. (Tyskt orig. Kopia av J. Lagercrantz. Krigsarkivet.)

Vapen och fanor hopade sig inför svenske konungen efter segern vid Narva. (Oljemålning av Gustaf Cederström. Nationalmuseum.)

Den svenska erövringen räddade en gång Finland från det ryska väldet, men Sveriges storhetstid vore knappast tänkbar utan finländska mäns medverkan. Utan Sverige vore Finland inte vad det nu är, men utan Finland vore inte heller Sverige vad det är i dag, ty det skulle då antagligen sakna några av sina rikaste provinser.

Sigismund stod i förbund med den tyske kejsaren, fanatisk katolik som han själv. Tysklands protestanter förtrycktes, och kejsarens fältherre Wallenstein ruvade på att anfalla även det protestantiska Sverige. Då beslöt Gustav Adolf att angripa, kejsaren i hans egna länder innan fienden hunnit få fast fot vid Östersjön. Vid

midsommartiden 1630 landsteg konungen på Pommerns kust med trupperna från Sverige. Från Livland, där de legat i garnison, tillstötte Gustav Horn med sina finnar. Vid Breitenfeld .1631 stred Torsten Stålhandske ytterst på flygeln med det finska rytteriet — satta karlar på små sega hästar. De finska soldaterna voro bland de främsta i anfallet på fiendens blottade center. Hakkaa päälle! ropade de till varandra, och tyskarna kallade dem sedan hackapelliter. Hela den kejserliga hären krossades, och Gustav Adolf drog vidare på sitt segertåg. Vid Lutzen drabbade tidens två största fältherrar samman den 6 november 1632. Vi känna alla utgången: svenskarna segrade till priset av Gustav Adolfs död. Stålhandskes ryttare funno mot kvällen konungens lik, söndertrampat, med ansiktet mot marken.

Med Karl X Gustavs tronbestigning 1654 begynte krigens långa rad på nytt. Såväl under fälttågen i Polen som under krigen mot Danmark blödde finländska krigare för det svenska stormaktsväldet. Bland ryttarna på Bältens

Karl XII hälsar trupperna. (Oljemålning av Gustaf Cederström. Nationalmuseum.)

Vid Poltava bröt svenska stormakten samman. (Tidigt 1700-tal. Krigsarkivet.)sida vid sida.

Med den lysande segern vid Svensksund 9 juli 1790 slutade Gustaf Ill:s oavgjorda krig mot Ryssland. (Samtida oljem. Kungl. Bibi.)

isar voro Åbo läns och Nylands dragoner. Men inom landet självt rådde fred, och krigsmakten var nu så stark att tsarens skaror kunde slås tillbaka.

En förfallets tid begynte under förmyndarstyrelsen efter Karl Gustavs död 1660. Danmark ville återta de skånska landskapen men i förtvivlans mod satte sig 1676 den unge Karl XI till motvärn vid Lund. Ytterst på flygeln stod även nu finländare — kapten von Burghausen med två kompanier dragoner. De föllo så gott som till sista man kring sina svarta fanor. Men därigenom erhöllo svenskarna andrum, segern vanns, och storhetsväldet var räddat.

När Karl XI dog, ville råd och adel, visa av skadan, inte ha någon ny förmyndarstyrelse, utan den femtonårige Karl XII satte själv kronan på sitt huvud. Få insågo då att en följdrik förändring försiggick i Ryssland. Där regerade Peter I, och hans mål var att reformera det väldiga riket, att öppna ett fönster mot väster. I förbund med Danmark och Polen började han 1700 kriget mot Sverige. Men snabb som blixten tvang Karl XII Danmark till fred och ryckte sedan till Narvas undsättning. Den lysande segern över ryssarna gjorde honom till hela Europas hjälte. Det bör aldrig glömmas att inemot hälften av de 8,000 soldater som fäktade, voro finländare. Även på Ladogas vatten utkämpades bittra strider, och heroiska uppoffringar gjordes där av C. G. Löschern och Jonas Höken-flycht. Över Dyna gick Karl in i Polen och lyckades omsider driva den polske konungen från tronen. Från Polen och Sachsen ryckte Karl sedan mot Moskva. Nederlaget mötte honom sommaren 1709 vid Poltava, och han måste sårad fly till sultanen i Turkiet.

I Finland hade under tiden ofärden kommit allt när-

Kronobergare avgjorde genom en kringgående rörelse striden vid Uttis malm den 28 juni 1789. (Ur Krigsarkivet.)

T. h.: Skogar, sjöar och sjöpass utmärka terrängen i Finland. Vid Toivola pass uppehöll Sandels i 3V2 månaders tid den tredubbla ryska övermakten. (J. Hägg: Svenskarnas återskeppning vid Kuopio den 1 juli 1808.)

Slaget vidi Högland gav icke den svenska flottan tillbaka hegemonin i Östersjön. (Gravyr av Desprez. Kungl. Bibi.)

Ovan: Vid Porrasalmi där finnarna 12—13 juni 1789 vunno en lysande seger, erhöll von Döbeln sin berömda kontusion i pannan. (Hand-teckning av von Döbeln. Krigsarkivet.)[

För 131 år sedan

mare. Våren 1710 började tsaren själv belägra Viborg, som ännu var låset på Finlands port. Slutligen måste staden kapitulera, och 1713 intogs även Helsingfors. Hjälpen från Sverige kom för sent. Med en underlägsen styrka trotsade Nils Ehrensköld de ryska galärerna vid Hangö udd, och savolaksaren Peter Longström och

partigängaren Stefan Löfving utförde bragder som lysa med ovansklig glans. Vid Storkyro kringrändes den finska hären men den tappre Armfelt lyckades dock slå sig igenom och återvända till Sverige. Nu sändes han och hans finnar mot Trondhjem, medan Karl XII själv belägrade Fred-rikshall i södra Norge. Konungens död den 30 november 1718 förändrade allt. Vid underrättelsen härom bröt Armfelt upp, men ”folkets rop på de norska fjällarna” kvävdes av snöstormen, och tusentals fröso ihjäl. Endast en handfull man kom fram till Jämtland — det var Finlands sista armé under Stora ofreden.

Det släkte som därefter växte upp, mindes av kriget bara de glänsande bragderna. 1741 satte det maktägande partiet i Sverige i gång ett krig för att få tillbaka vad som förlorats. Vi veta hur Lilla ofreden slutade: återigen tog Ryssland en bit av Finland — intill Kymmeneälv. Det goda hade dock detta nesliga krig med sig att man fick upp ögonen för Finlands betydelse som en förmur för Sverige. Augustin Ehrensvärd föreslog att ständerna skulle bygga en sjöfästning utanför Helsingfors på den krans av klippor, som omger den rymliga fjärden. Ett värn skulle där sättas för hela riket. Sveaborg blev det största försvarsföretag som någonsin igångsatts av Sverige, ja det kanske mest omfattande i norra Europa. Skeppsbyggare och ingenjörer sattes i rörelse, berg sprängdes, dammar byggdes, bastioner, skeppsdockor, kaserner

Drömmen före Lapposlaget. (Teckning av Gunnar Hallström.)

Som en man reste sig Karelens bönder under sin hövding Tiainen mot den ryske inkräktaren. (Teckning av V. Blomstedt.)”Ej glöms i tiders tid den dag, då denna sägn blev sann, då likt ett dystert thordönsslag det säkra bud oss hann, att landets sista hopp gått ner, att Sveaborg var svenskt ej mer.”

(Teckning av M. Adlercreutz.)

ljödo Döbelns

och magasin växte upp under den snillrike krigarens ledning. 1772 fördes han till vila bland sina egna verk. ”Eftervärld, stå här på egen botten och lita icke på främmande hjälp”, lyder den ehrensvärdska maningen, ristad över Kungsporten på Sveaborg.

Knappast någon svensk monark har väl ägnat Finland större intresse än Gustav III. ”Det är ett land att göra något av”, mente konungen. Åt Ehrensvärds elev. Göran Magnus Sprengtporten, gav han befäl över Savo-laksbrigaden och de karelska jägarna. Sprengtporten inriktade sig på guerillakriget, något som passade bäst för den finska terrängen. Hos honom samlades de unga officerarna för att få undervisning i krigskonsten. Det var början till en kadettskola, och utbildningen sattes på prov under åren 1788—90. Medan Katarina II av Ryssland var upptagen av sitt krig med turkarna, gick då den svenska flottan till segel med den största här som Sverige dittills fört i fält på Finlands jord — 8,000 man. Efter de adliga officerarnas myteri vid Anjala ställde sig hela folket — i Finland såväl som i Sverige — på kungens sida. Gustav III tog 1790 själv befälet och gick med flottan djärvt in i Viborgska viken för att göra en landstigning mot Petersburg. Men den ryska flottan lade sig utanför, och en envis sydvästan hindrade alla försök att komma ut. Först på femte veckan kastade vinden om. Den svenska flottan seglade då ut mellan de fientliga fartygslinjerna under våldsam kanonad. Kulorna visslade om kungen, där han satt i sin öppna slup, men utbrytningen lyckades. Den finska troheten var en ljusglimt i denna dramatiska situation: när utbrytningen blivit känd, strömmade folk till från alla håll och erbjödo sig frivilligt till tjänst på flottan.

Nedan t v.:

”Att störta denne jätte ned var mer, än arm förmått, och ständigt var hans närmsta man hans skygd mot andras skott; dock djärvare blev fienden, ju mer hans hopp bedrogs; då syntes Sandels med sin flock och såg, hur Duva slogs.”

(Teckning av Albert Edelfelt.)

Nedan t. h.:

”Då han kom med kanonerna åter i hamn, då ropade grånade kämpar hans namn, och vid högt hurra slöt Drufva

den tappre i faderlig famn.”

(Teckning av Albert Edelfelt.)

”1 bygder, där ej sol gick opp, stod kämpen än med ishöljd kropp och nekade att vika, fast utan hem och utan hopp.”

(Teckning av Gunnar Hallström: Svenskarna utrymma Finland.)”Ej här, därborta må vi pröva svärden:

Med dessa trupper kan man trotsa verlden, man väntar ej med dem attack, man gör.”

(Teckning av Albert Edelfelt)

avskedsord.

Nu gav Gustav order om batalj. Säkra om sin förestående seger hade ryssarna hopat för många fartyg i de trånga vattnen. Vinden låg hårt på, och deras nederlag blev fruktansvärt. I den växande stormen flydde på kvällen ömkliga rester av den ryska flottan till havs. Så lyktade segern vid Svensksund, vars stora minne firats just i somras. Det var slut med ryska inblandningar i Sveriges inre angelägenheter.

Men Rysslands lust att erövra Finland hade endast eggats ytterligare. Aderton år senare, då tsar Alexander var allierad med Europas allsmäktige diktator Napoleon, ryckte ryssarna utan krigsförklaring in i Finland. Det var i februari, och ingen hjälp kunde fås från Sverige. Vid Tavastehus var dagen redan utsatt för batalj, då överbefälhavaren, den maklige Klingspor, anlände från Stockholm med Gustav IV Adolfs order att spara armén till sommaren. I stor hast retirerade Klingspor norrut, i inbillningen eftersatt av överlägsna fiender.

Först på våren skedde en vändning. Vid Siikajoki fick Klingspors generaladjutant Adlercreutz se att ryssarna glesnade i centern, medan de företogo en rörelse för att kringgå de svenska trupperna. Strax gav han order om anfall; det blev het strid, och fienden slogs tillbaka över älven. Och högre upp, vid Revolaks, lyckades man överrumpla en fristående rysk avdelning. Nu gick färden söderut. Sandels och hans savolaksare trängde raskt ner ända till Kuopio, och där försvarade de sig hela sommaren mot övermäktiga ryska styrkor. Vid Lappo segrade Adlercreutz och Döbeln den 14 juli. Nu lågo vägarna till mellersta Finland åter öppna. Men den stora segern utnyttjades inte, och Finland förblev utan effektivt understöd. Bud kom i stället att Sveaborg fallit genom förräderi.

v\y

"Soldater!

Jag har samlat armén, att tillkännagiva, det en preliminär Fredsavhand-ling den 17 september blivit gjord mellan Svenska och Ryska makter. Denna fredstidning slutar ett förhärjande krigs alla olyckor. Den bör visserligen vara ett glatt budskap, helst Sveriges uttömda källor icke tillåta fortsättning av en strid, började av politiskt misstag, och som i tvenne år av-tynat alla dess krafter.

Men Finland frångår Sverige, Riksgränsen blir Tomeå älv!

Finnar! Med denna fred förloras tredjedelen av Svenska kronans område; — Sverige mister för alltid den stolta Finska nation, sitt kraftigaste stöd. Ej nog härmed; Svenska armén förlorar kärnan och betydligaste andelen av dess krigsmakt. Moderlandet är krossat, försänkt i sorg och saknad över oersättliga uppoffringar. Men den visa Allmakten har beslutat våra öden; de måste således mottagas med tålamod — med undergivenhet.

Soldater! Kamrater! Bröder! I, som under loppet av nyss avslutade krig med så mycken trohet och mandom, trots fientliga härens talrikhet och oförmodade översvämning med vapnens sinnliga styrka vid Siikajoki, Revolaks, Pulkkila, Lappo, Kauhajoki, Alavo, Etseri, Lappfjärd, Nummijärvi, Jutas och Iden-salmi m. m. besegrat fienden. — I, som på egen hand återtogen halva Finland — I, som slutligen övermannades av en mångdubbelt överlägsen styrka att lämna Finska gränsen — I haven sedermera med ståndaktighet stridt för moderlandets Svenska jord — I härvarande ären pretiéuse kvarlevor av den stolta Finska nationen och dess tappra krigsfolk; — det är ock till Eder jag bör och jag skall, med upprört hjärta, förkunna Konungens, Riksens Ständers, Svenska folkets, Svenska

arméns, mina förmäns, mina medbrÖders, min egen — ja, allas uppriktiga tacksamhet.

Konungens nådiga välbehag — Riksens Ständers ömma välvilja — Svenska folkets beundran — Svenska arméns högaktning — mina förmäns vänskap — mina medbröders erkänsla — min egen tillgivenhet — för Eder, är det offer, som åt Eder helgas och av mig frambäres.

Finnar! Bröder! Edra bedrifter äro stora, och den tacksamhet, jag å allas vägnar till Eder yttrar, är i lika förhållande. Till dennas tolkning fordrades en vältalares hela förmåga; — men jag är soldat. — Soldat! vad stolt benämning? då jag har denna titel av Eder — för Eder — och med Eder. Emottagen då ett upprört hjärtas okonstlade tankar; och I, Svenska Trupper, som vid detta sorgbundna tillfälle ären närvarande, varen levande vittnen till Svenska moderlandets oinskränkta tacksamhet. — Svenskar! varen stolta över att ha sett dessa Finska lämningar! Minnens dem! Högakten dem! — Se deras avtynade kroppar, deras bleka ansikten, — de bära vedermälen av deras trogna, änskönt fruktlösa bemödanden att befria sin fosterbygd under förflutna åren! I Finnar! När I återkommen till fosterbygden, så frambären Svenska folkets tacksamhet till Eder nation. Veten, att änskönt I återvänden med utslitna kläder, med genomskjutna eller avstympade lemmar, medfören I likväl en rättskaffens krigs-mannasjäls dyrbara prydnad. Fiender till Svenska moderlandet kunnen I aldrig bliva, därom är jag förvissad; men förbliven allan tid dess vänner! Skulle det nya herraväldets makt hindra Eder önskan och viljas utövning, så låten med hjärtats och tankens tysta språk välsignelse tilldelas moderlandet! Påminnen Edra barn därom. Vi skola från släkte till släkte välsigna Er — högakta Er!

Ett beder jag Er: att när I nalkens de stallen, varest vi besegrat våra fiender, och då I där sen den usla sandhög, som betäcker våra stupade kamrater, — given deras stoft välsignelsens suck; — de hava dött hjältar — och deras aska vårdas av ärans vålnader. I kännen människohjärtats mångfaldiga nycker, dess anlag att hastigt välja föremål, som det tror sig aldrig förgäta; men knappt äro några veckor förflutna, förrän ostadigheten gjort ett annat val. Ty tiden förändrar allt — med den glömmes allt. Dock försäkrar jag Eder, och I skolen själva finna det, att krigsmannasamband, knutet vid strid — faror — blod och död, upplöses aldrig. Sålunda ären I och vi förvissade om varandras kärlek; ty krigsmannabrödraskap räcker levnadens tidslängd; och den tacksamhet, jag Er förkunnat och nu förkunnar, har med detta vårt samband en oupplöslig förening.

Finnar! Bröder! Kunde dessa ord beseglas med blodstårar från mina ögon, skulle de strömma — och varje droppe försäkra Er om min vördnad — min vänskap!!!”Även Agricolakyrkan fick en påhälsning. Ett hundratal döda annoterades i Helsingfors.

3en 30 november 1939 gav dem

Krigstillstånd infört.

MANNERHEIM överbefälhavare

Republikens president utfärdade på torsdagen följande kungörelse:

För att upprätthålla landets försvar och vidmakthålla rättsordningen, förklaras republiken Finland vara i krigstillstånd.

Republikens president utfärdade på torsdagen följande dagorder:

Medels, mitt beslut av i dag i statsrådet, överlåter jag överbefälet för republiken Finlands försvarsmakt åt fältmarskalken, friherre Carl Gustaf Mannerheim.

Republikens president har den 30 nov. 1939 utnämnt mig till överbefälhavare för rikets försvarsmakt.

Finlands tappra soldater!

Jag går till denna uppgift i en stund då vår arvfiende än en gång överfaller vårt land. Förtroende till sin chef är första villkoret för framgång,

Ni känner mig och jag känner eder och vet att envar i landet är färdig att fylla sin plikt ända in i döden.

Detta krig är ej annat än frihetskrigets fortsättning och sista akt.

Vi kämpa för våra hem, vår tro och vårt fosterland.

G. MANNERHEIM.

Till sjöss hävdade sig väl svenskarna men mot hösten erhöllo ryssarna stora förstärkningar. Åter vidtog reträtten mot norr. Mellan Vasa och Nykarleby bjöd Adler-creutz motstånd, men hans iver att förfölja fienden vände segern vid Oravais i ett blodigt nederlag. Ryssarna voro nu nära att kringränna den återtågande hären, då Döbeln och hans björneborgare lyckades kasta tillbaka dem vid Jutas. I brutna kolonner, trasiga och uthungrade, drogo sig trupperna in i Sverige över Uleåborg och Tomeå. Fälttåget var förlorat;— och med det Finland.

Den ryska parentesen tog sin början i Finlands historia, men aldrig kunde man i Sverige förgäta sina bröder öster om Bottenhavet. Döbelns avskedsord voro sanna: "Krigs-mannäsamband, knutet vid strid, faror, blod och död, upplöses aldrig.”

Mot förra århundradets slut övergick tsarväldet i ett allt olidligare förtryck, särskilt sedan ryssarna 1914 förenade sig med England och Frankrike mot Tyskland. I djupaste hemlighet begåvo sig finska ungdomar under stora ansträngningar och livsfara till Tyskland. Där bildades den 27:de preussiska jägarbataljonen. Tre år senare utbröt den länge väntade revolutionen i Ryssland, och på hösten 1917 greps makten av bolsjevikerna. I sina försök att lägga även Finland under sitt välde funno de stöd inom landet. I januari 1918 inleddes det röda upproret. Den röda armén växte till 100,000 man — den största som dittills uppsatts i Finland.

Men i Österbotten hade frihetskriget redan börjat på nyåret. Fronten från Filpula till Rautus upprättades, och de finländska jägarna återvände från Tyskland, på vägen eskorterade av svertska örlogsfartyg. Den vita arméns framryckning började i april. Tammerfors intogs efter blodiga strider, där en tapper insats gjordes av

Korta och koncisa voro de dagorder som tillkännagåvo för Finlands folk att prövningens dag var kommen.

Utan krigsförklaring gingo ryssarna den 30/11 1939 till anfall. C:a kl. 14.30 föllo det stora flyganfallets bomber och strax därpå gick larmet.ett nytt innehåll.

Svenska Brigaden. Av ännu större betydelse var dock att rikssvenskar innehade betydelsefulla poster som chefer för högre och lägre truppförband samt i de ledande staberna.

En tysk hjälpsändning befriade Helsingfors: den ryska flottan styrde österut, och i brutna hopar kapitulerade de röda styrkorna, medan deras ledare räddade sig över till Sovjetryssland.

Vi känna alla ”frihetskrigets sista akt”: Finlands ensamma hjältekamp mot österns övermakt 1939—1940. Under några oförglömliga månader värmdes hela det svenska folket vid det altare, där Finlands fosterländska patos brann med sin mörka låga. Burna av en okuvlig håg att kämpa med Finland för Sverige anslöto sig svenska män i stora skaror till de finska vapenbröderna. Förvisso var det ingen slump att uttrycket ”rikssvenskar” präglats på andra sidan bottenhavet om oss. Ty alltjämt lever tanken på tvenne rikshalvor som med oslitbara band höra samman.

Varför, har man frågat, känna vi här. i Sverige så egenartat starkt just för Finlands folk? Svaret har givits i det ovanstående. Men vi kunna kanske fördjupa frågan.

1809 förstod Sverige ej längre sin historiska uppgift i öster, och törnarna fingo sedan tas av Finland ensamt. Tryck alstrar motstånd. I väster uteblev det, och följaktligen uppkom aldrig hos oss den reaktion däremot, som är förutsättningen för den lidelsefullaste patriotismen. Samtidigt sågo vi huru befriande kort steget mellan ord och handling var — och är — i Finland, när det gäller fosterlandet. Exemplet väckte det bästa inom oss. Därför känna vi rikssvenskar starkare för Finland än för någon annan nordisk granne. Och det är därför som det svenskfinska vapenbrödraskapet nu har förnyats.

Tidningsrubrikerna av den 1 december talade om ett redan välkänt faktum. Listan Över de döda var skrämmande.

I det längsta hade man i Finland hoppats på en fredlig lösning. Finland ville icke kriget

Bomber föllo i Tekniska högskolans byggnadskomplex, som nästan helt förstördes.Det gick en stöt genom Sveriges

Vad de tänkte visste man, vad de skulle göra visste man ännu inte.

T^en 30 november är sedan gammalt en dyster dag i J-'svenskarnas hävder. Det var den dagen kulan vid Fredrikshald avslutade Karl XII :s hjältesaga och därmed Sveriges stormaktstid.

Karolinminnet firades som vanligt under tysta och enkla former även den 30 november 1939. Sveriges och Stockholms intressen och uppmärksamhet var denna dag vänt åt ett annat håll. Orosryktena från Finland hade fyllt press och radio de senaste dagarna, men det var ingen som trodde att det hela skulle mynna ut i ett krig.

Meddelandena om det ryska anfallet kom därför som ett fruktansvärt blixtslag, det gick en stöt genom Sveriges land och folk som ej förut på sekler, och den första känslan var förlamande. Ingen ville tro på underrättelserna, och till och med nere i tidningskvarteren, där telegrammen forsade in från IJelsingfors och andra finska orter, ställde man sig de första minuterna ytterst skeptisk.

Betecknande är sålunda att meddelandena om ryssarnas bombardemang av Helsingfors kom till Stockholm till privatpersoner, bland andra sådana som just vid det första anfallet stodo i telefonförbindelse med den finska huvudstaden. Den som skriver dessa rader, hade på förmiddagen ett vanligt affärssamtal med en rikssvensk som just befann sig på ett Helsingforshotell. Mitt under samtalet hördes ett par våldsamma skrällar och vederbörande i Helsingfors förklarade, att han skulle stänga ett fönster därför att man tydligen höll på med bergsprängning i närheten. Efter ytterligare någon halvminut hördes nya deto-nationer och någon som ropade:

Ryssarna bomba!

Så bröts telefonsamtalet, och det var omöjligt att ånyo uppnå förbindelse med den finska huvudstaden eller Finland överhuvudtaget.

Någon stund därefter hade på en eller annan väg bekräftelse kommit till stockholmstidningarna om att det ofattbara hade inträffat, och efter ytterligare några minuter samlades man ute på gatorna kring tidningarnas extranummer och löpsedlar som lapidariskt berättade om det ryska anfallet.

Jag har aldrig någon gång iakttagit en så beklämmande tystnad ute på gatorna som när de svarta löpsedlarna med de svarta nyheterna kommo. Folk verkade (

som förstenade, och det inträffade saker som gjorde att ‘

man hade litet svårt att föreställa sig att man befann sig i det korrekt ordentliga Stockholm. En spårvagns-förare stannade resolut sin vagn och gick av för att hämta ett par extranummer. Chaufförerna togo endast motvilligt emot beställningar på körning, och överallt sam-när budskapet kom

lades man i små grupper för att tigande ta del av de sista nyheterna.

Genom upprepade radioutsändningar kunde allmänheten få en någorlunda klar bild av vad som inträffat och ändå ... ingen ville tro det!

Och naturligtvis kommo genast de vilda ryktena och utförde en krigsdans under några timmar: Ryssarna hade inte bara bombarderat Finland, de voro redan inne i den svenska skärgården, några ryska spaningsplan hade siktats över Stockholm — o. s. v.

Men trots allt mottogo svenskarna stöten med ett bistert lugn som på intet sätt harmonierade med den strålande vackra höstdagen.

Telefonerna belägrades liksom telegrafen för att uppnå förbindelse med Finland, och de många tusen svenskar som ha finska släktingar och vänner uppbjödo alla sina krafter för att komma i kontakt med sina kära eller vänner. Säkerligen var den första spontana känslan viljan att hjälpa och bispringa. Men det var tyst från Finland.

Inga telegram gingo fram under de första kvalfulla timmarna, och telefonen var stum. Meddelanden ingick att flygförbindelserna avbrutits, att båtarna till Finland icke skulle komma att gå och att inga fartyg heller voro att vänta från Finland.

Det talades om mobilisering, och man väntade i många svenska hem med andlös spänning varje nytt meddelande i radioapparaterna.

Och när så detaljerna från den ryska raiden kom och skildringarna av krigets första dag fyllde tidningarna gick det en våg av förbittring över landet. Inte på generationer hade det inträffat som nu skedde: att svenska folket som i ett trollslag förvandlades till en nation, ett enigt folk med endast en vilja: den att skynda till det finska broderfolkets hjälp.

Det var i det ögonblicket som den svenska frivilligkåren föddes.

Som ett utomordentligt talande dokument över vad folk kände och tänkte under dessa Nordens mörkaste minuter på sekler anför jag här nedan ett brev från en journalistkollega, medarbetaren i Stockholms-Tidningen Sven Haglund (signaturen Finn):

Jag befann mig i Stadsgården — på Sjömansinstitutet för att samla material till en artikel, då någon kommer in och säger att Helsingfors är bombarderat. Jag trodde det inte —

ingen trodde det. Men jag grep efter telefonen och ringde till tidningen: Jof

Då kändes det plötsligt så tomt kring mig. Jag föreställer mig att ungefär så skall det kännas, när man störtar från en flygmaskin och räknar med små chanser att klara sig. Jag skyndade ut, och jag såg staden på ett nytt sätt — Stadshuset, Slottet, Storkyrkan, Gustaf III :s staty. Hur länge skulle vi få behålla allt detta? När skulle stunden komma, då också det här skulle bombas? Jag kände mig bortkommen — som i narkos eller kanske snarare som efter narkos, när man ännu inte riktigt urskiljer verkligheten.

På kvällen talade biskop Berggrav från Oslo i radio och citerade en svensk droskchaufförs yttrande på förmiddagen: ”Jag skäms över att vara människa.”

Men riktigt så hade jag inte känt det. Jag tyckte det var så meningslöst att vara människa. Och att ha Varit det så länge! Att i ett helt liv ha arbetat på att till sist nå fram till katastrof och kaos.

Först efter någon dag kom den verkliga reaktionen, då det återigen var meningsfullt att vara människa och få följa och stödja kampen.

Sven Haglund.

Blixtsnabbt spred sig den fruktansvärda nyheten från Stockholm över allt Sveriges land. Sällan har en nyhet mottagits så som denna. Det fanns inte en radioapparat som inte samlat mångdubbelt större antal lyssnare än vanligt. På tysta skogsstigar gingo buden till dem som inte voro utrustade med radio. Det berättas om folk som åkte skidor fem, sex mil för att underrätta granngårdarna om att ”ryssen är över oss och Finland”. Ute i Stockholms skärgård vet jag fall, då man tog till årorna mitt i natten till den 1 december för att i hård vind och över upprörda fjärdar komma till närmaste telefon för att få senaste nytt.

Det var inte i så värst många svenska hem man sov den natten.

Man kunde inte underlåta att på något sätt tänka tillbaka på svunna orostider, då vårdkasarna och budkaveln talade om att östern dragit på härjarstråt. Tyst och lugnt som då togs stöten. Den nya tidens vårdkasar brunno inte förgäves, och budkavlarna fyllde som då sin uppgift... _____om det ryska anfallet.

När Finland för drygt 20 år sedan blev självständigt, övertog det automatiskt vakttjänsten vid Nordens östra front. Och Finland kände sitt ansvar. Visserligen proklamerade Sovjetunionen högt och heligt sin fredskärlek och slöt ett 10-årigt fredsavtal med Finland. Men Finland var misstroget och stärkte efter råd och lägenhet sitt försvar.

Med starkt intresse följde man på initierat svenskt håll dessa försvarsförberedelser, och i månget svenskt sinne hade man kommit till klar insikt om att Finland stod på vakt mot öster ej endast för egen del utan för hela den västerländska kulturvärlden och ej minst för vårt eget land.

Bland denna grupp svenskar var det som frivilligrörelsen slog rot, och förberedelserna för organiserande av en svensk frivilligkår hade i själva verket börjat redan innan kriget bröt ut.

Den s. k. Finlandskommittén, som var avsedd att handhava alla de uppgifter av olika slag, vilka höra samman med uppsättande av en frivilligkår, bildades den 4 december 1939.

Redan då förelåg en av överstelöjtnanterna Dyrssen, Ehrensvärd och Tamm uppgjord organisationsplan för en svensk frivilligkår i Finland med beräknad styrka av ungefär 7,600 man, uppdelad på tre stridsgrupper. Denna kår var planerad att uppträda såsom en självständig operativ enhet, omfattande infanteri, artilleri, luftvärn, nödiga specialförband och flyg. Enligt planen skulle kåren insättas i Nordfinland, där avstånden voro mycket stora. En följd härav var krav på stor rörlighet både hos individen — skidkunnighet sålunda nödvändig — och i fråga om förbanden, vilka för ändamålet borde vara väl rustade med motorfordon.

Närmast gällde nu att få rekryteringen i gång fortast möjligt.

Det var för Finlandskommittén från början klart, att ett snabbt uppsättande av en frivilligkår icke var möjligt utan vissa statliga medgivanden. Värnpliktiga måste få tillstånd att lämna landet, och officerare måste få rätt till avsked och återinträde i tjänst. Vidare måste man få rätt att köpa viss utrustning ur tillgängliga förråd. Det tog en dyrbar tid att få dessa tillstånd. Regeringskris hade inträtt, och det utrikespolitiska bedömandet var ingalunda lätt.

Väntetiden, som naturligtvis fördröjde rekryteringen, användes emellertid till att breda ut rekryteringsorganisationen. För själva registreringen av de frivilliga upprättades landet runt frivilligbyråer, underordnade en central personalbyrå i Stockholm. Efter ett par veckor hade ett femtiotal frivilligbyråer kommit till stånd. Vid fredsslutet uppgick antalet till 123. Vid sidan av byråerna organiserades lokalkommittéer för omhänderhavande av vissa sociala uppgifter i samband med frivilligrörelsen.

För en snabbrekrytering var det givetvis även nödvändigt med en energisk upplysnings- och propagandaverk-

Generaldirektör GÖSTA MALM blev ordförande i Finlandskommittén efter omorganisationen i början av februari 1940. Drivande kraft i Rikskommittén och i den svenska hjälpen för återuppbyggnadsarbetet i Finland.

samhet. Men också här mötte till en början stora svårigheter, som endast så småningom undanröjdes. Detta gällde framförallt möjligheterna att annonsera och propagera genom den dagliga pressen. Under januari kom man dock så långt, att man i pressen fick propagera för rörelsen över så gott som hela pressfronten. Först i början av mars blev det möjligt att mera utförligt få tala om frivilligrörelsen i radio.

Den effektivaste propagandan skedde på möten med föredrag, vilka ordnades i stort antal landet runt, och vid vilka många vetenskapsmän och författare lämnade en högt skattad medverkan. Dessutom utgåvos flygskrifter och lämpliga propagandabroschyrer.

I denna propagandavérksamhet hade man också ett verksamt stöd av de olika ungdomsorganisationerna och ej minst av de ledande krafterna inom Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund. Efter avtal genomfördes av Reso (folkrörelsernas reseorganisation) en synnerligen effektiv och välordnad propagandakampanj med början i senare hälften av februari.

Av stor betydelse för vinnande av anslutning från de breda lagren var naturligtvis Landsorganisationens inställning. Tidigt kom man till klarhet om att ledningen sympatiserade med frivilligrörelsens syften. Men det dröjde av olika skäl till senare delen av februari, innan Landsorganisationen öppet rekommenderade frivilligrörelsen till landets arbetare.

Vid denna tidpunkt hade från svenskt regeringshåll öppet tillkännagivits, att Finland ej kunde räkna med militärt

ingripande från svenskt håll. Den enda väg, på vilken Finland kunde få det tillskott av soldater, vars trängande nödvändighet alltmer framträdde, var genom frivilligrörelsen. En stor del av det svenska folket hoppades och trodde på att tillströmningen av frivilliga framförallt från Sverige skulle ge det tillflöde av män Finland behövde för, att föra kriget till ett framgångsrikt slut. I olika etapper bereddes även så småningom möjligheter att få frivilliga rekryter bland inkallade' värnpliktiga. I slutet av februari var man kommen så långt, att relativt goda förutsättningar förelågo att få stor anslutning av frivilliga från de i norr förlagda svenska trupperna. Man skulle i dem ha fått fullt utbildade, färdiga soldater. När freden kom, voro vissa förband av dylika frivilliga färdiga för uppsättning, men det var tyvärr för sent. Energisk aktion hade samtidigt igångsatts genom de s. k. kamratföreningarna för att få frivilliga ur de i mellersta och södraProfessor Andreas Lindblom, Sekreterare Sven Dahlman. Kanslirådet Fil. Dr. Gustaf Hallström. Bankdirektör Friherre E. von

ordf. i Finlandskommittén. Greve A. Ehrensvärd. Stedingk.

En ärofull historias

Sverige förlagda regementena. Goda utsikter härför syntes föreligga, när freden slöts.

En betydande förstärkning av möjligheterna att ta vård om de frivilligas familjer vanns genom den s. k. rusthållsrörelsen. Rusthållen upprättades mest länsvis och ha särskilt vid avvecklingen visat sig vara ett gott och effektivt stöd för de hemvändande under övergången till freds-förhållanden.

Såsom villkor för att antagas till frivillig visade sig nödvändigt att utom vanlig militär utbildning kräva vinterutbildning eller åtminstone vana vid vinterförhållanden och tillfredsställande färdigheter i skidåkning. Trots de uppställda villkoren fick man i Torneå mottaga ett stort antal rekryter, som måste förövas i skidlöpning och givas militär träning, innan de kunde insättas i truppförbanden. Härigenom fördröjdes tyvärr uppsättande av de olika stridsgrupperna.

Ett område, på vilket måste nedläggas mycket arbete, var fastställande av avlöningsvillkor, ersättning vid sjukdom och invaliditet, pensionering m. m. Det torde ej vara erforderligt att i denna korta översikt lämna några detaljuppgifter härom. När man började, hade man ej den ekonomiska basen fullt tryggad och särskilt manskapslönerna blevo därför satta relativt lågt. Från och med 1 mars undergingo dessa en ganska väsentlig höjning, vilket hade en gynnsam inverkan på rekryteringen.

Sedan väl en aspirant å vederbörande frivilligbyrå anmält sig, måste han undergå läkarebesiktning samt efter godkännande av läkaren vaccineras för olika sjukdomar. Först vid anmälan i Torneå tecknade rekryten avtal med Finlands regering om anställning för krigstjänst samt fick sin militära, personliga utrustning. Det förflöt således åtskilliga dagar, i regel mer än en vecka, mellan anmälan vid vederbörande frivilligbyrå i hemorten och träffande av avtal i Torneå. Mellan antalet anmälda och antalet i Finlands armé inskrivna soldater fanns sålunda alltid en stor marginal, som varierade mellan 2—3,000 upp till 6,000, beroende på tillströmningen vid byråerna. Vid fredsslutet, då det just blivit stark fart på rekryteringen, var marginalen uppe i ända till 4,000.

En grundförutsättning för hela frivilligrörelsens fram-

gång var ju en lyckosam rekrytering, och därför ned-lades undan för undan mycket arbete på dess effek-tivisering. Redan i början av december funnos anmälda 1,700 man, men en hel del av dem försvann ut i bered-skapstjänst under avvaktan på regeringens beslut i ovan angivna avseenden. Under sista veckan av december och särskilt under januari var tillströmningen av rekryter god. Under februari inträdde en viss avmattning av olika orsaker — kanske tyckte man, att de finska segerrapporterna visade, att finnarna sågo ut att reda sig själva, kanske verkade den starka kölden avskräckande — men under slutet av februari och början av mars tog rekryteringen åter god fart, så att det från början uppsatta målet väl nåddes och överskreds. Härtill bidrogo naturligtvis de åtgärder, som i det föregående skildrats och ej minst den trygghetskänsla för familjens skydd, som växt fram tack vare rusthållsrörelsen. En del mindre truppförband av kustartilleri och luftvärn i södra Finland samt en viss maritim hjälp hade ordnats delvis vid sidan av Finlandskommittén, men inräknas i dess personalbestånd och utgifter.

Det sammanlagda antalet svenska frivilliga, som vid fredsslutet stod på finsk botten, utgjorde c:a 8,700 man, häri inberäknat ovan angivna mindre förband. I den svenska frivilligkåren i Norra Finland ingingo dessutom 725 norrmän, som ställt sig under svenskt befäl.

Det fanns också i Finland en dansk frivilliggrupp på c:a 900 man, men på grund av dess utbildningsstånd-punkt måste den sammanhållas i särskilt förband.

Den först bildade Finlandskommittén utgjordes av professor Andreas Lindblom, ordförande, överstelöjtnanterna M. Dyrssen, C. A. Ehrensvärd, V. Tamm, förste sekreterare S. Dahlman, doktor G. Hallström, kapten N. Palme, bankdirektör E. von Stedingk och major A. Winge. Kanslichef blev kanslirådet A. Ehrensvärd och chef för militäravdelningen överste B. Uggla. Chef för personalavdelningen blev major H. Malmberg. Kommittén nedlade ett stort och förtjänstfullt, banbrytande arbete vid skapande av organisatoriska former, förvaltningsapparat och betvingande av allt motstånd under rörelsens första två månader.Överste Greve överstelöjtn. Magnus Dyrssen. överstelöjtn. Viking Tamm. Major Allan Winge.

C. A. Ehrensvärd.

Kapten Nils Palme.

Handlingens män

Sedan verksamheten vuxit till sin omfattning, blev det i början av februari nödvändigt att skapa om organisationen med ett bredare underlag och en mera utmejslad samt effektiv administration. Det bildades en förening, benämnd ”Föreningen Finlandskommittén”, med en styrelse, bestående av 20 personer, inrymmande representanter för olika grupper och partier, varigenom gavs fullödigt uttryck för att rörelsen vilade på bredast möjliga bas. Ordförande blev f. d. generaldirektör G. Malm och vice ordförande landsorganisationens sekreterare Frithiof Thunborg.

För det verkställande arbetet tillsattes ett arbetsutskott och en centralförvaltning i Stockholm med militäravdelning, marinavdelning, personalavdelning, kommersiell avdelning, informations- och propagandaavdelning samt naturligtvis kansli-, kamrerare- och revisionsavdelningar.

Såsom lokala avdelningar hade man, förutom frivilligbyråerna i de olika orterna, mottagningsorgan i Haparanda och Torneå. Här tog frivilligkårens militära organisation vid. Finlandskommitténs uppgift i förhållande till frivilligkåren kan således helt kort karakteriseras så, att den tjänstgjorde såsom dess rekryteringsorgan och arméförvaltning.

Vad som ligger i det sistnämnda begreppet ombesörjdes särskilt av den militära avdelningen och den kommersiella avdelningen.

I Finland tillhandahölls av Finlands regering vad som erfordrades för den personliga utrustningen och beväp-ningen ävensom större delen av den maskinella utrustningen för specialvapen och flyg. Finlands regering köpte detta väsentligen från Sverige med pengar, insamlade därstädes.

Emellertid erfordrades åtskilligt därutöver, och Finlandskommitténs kommersiella avdelning fick att ombestyra högst betydande inköp — alltid i ett rasande tempo.

Till en början utgjorde finansieringen ett stort frågetecken. Men sedan direktör T. Hernöd tagit initiativet till den insamling bland svenska näringslivets olika medlemmar, som bedrivits under firmabeteckningen Industria, och funnit gensvar i en storartad omfattning, var det bekymret ur världen.

Det var många omständigheter som bidrogo till, att

kårens insats skedde ett par veckor senare än beräknats. Flera oberäkneliga hinder trädde i vägen. Man får emellertid taga i betraktande de stora svårigheter, som måste övervinnas, när det gällde att utan några förberedelser skapa en kår på c:a 8,700 man med alla dess förvaltningsorgan, försätta den i stridsövat skick och göra den färdig för uppmarsch.

För oss i Sverige är det en tillfredsställelse att konstatera, att kåren, när den sattes på prov vid olika tillfällen och i växlande uppgifter, visade god krigaranda och duglighet. Att de frivilliga gått ut med ärlig vilja och vackert uppsåt att hjälpa broderlandet kom till klart uttryck, när meddelandet om fred den 13 mars anlände till kåren. Den spontana reaktionen var stark. Och stor var förtrytelsen över de hårda fredsvillkoren samt grämelsen över, att kårens insatser ej blivit större.

Till mars månads slut fick kåren kvarstå i beredskap. Den 1 april påbörjades avvecklingen och slutfördes på omkring tre veckor.

Framtiden må utreda vad den svenska frivilligkåren betytt i Finlands kamp 1939—40. Frivilligrörelsen torde dock ha varit det starkaste uttrycket för svensk samhörighetskänsla med Finlands folk under denna dess hårda prövotid.

Frivilligkåren, som med liv och blod ville besegla broderskapet, var den mest synliga manifestationen, men bakom den stod en stor skara av män, som offrade möda och arbete inom Sverige för att skapa erforderliga förutsättningar, organisera och leda, och där stodo också alla de otaliga, som lämnade bidrag till den stora insamlingen (Industria och Nationalinsamlingen) på omkring 100 miljoner kronor, med vilka ej endast frivilligkåren finansierades utan dessutom mycket stora belopp kunde ställas till Finlands regerings förfogande.

Måtte den svenska frivilligrörelsen av 1939—40 och allt vad därmed är förknippat tjäna att för framtiden befästa samhörighetskänslan mellan de båda folken!T"") en svensk-norska frivilligrörelsen växte fram ur käns-loma kring krigsutbrottet. Brutaliteten i anfallet, Finlands modiga vilja till försvar, den nordiska kulturella samhörigheten och det gemensamma historiska arvet, allt drev både känsla och förnuft att fordra hjälp åt Finland i den ojämna kampen. Några väntade, många hoppades på svenskt och norskt statligt ingripande till Finlands hjälp. Detta dröjde, och allt eftersom det blev klart, att det icke skulle komma och avsikten med det ryska anfallet blev tydligare, vann tanken insteg hos allt fler, att personligen bringa den hjälp, som staten icke kunde eller icke ville giva. Ungefär samtidigt utformades likartade idéer hos ett antal svenska officerare, vilka snart började samverka. De ledande voro överstelöjtnanterna

mötte upp,

Ehrensvärd. Dyrssen och Tamm, major Winge samt kapten Murray — i nära kontakt med general Linder, som ställt sig till förfogande som chef för kåren. Denna krets vann anslutning till Finlandsvänner ur andra kretsar även i Norge. Finlandskommittén bildades under ledning av professor Lindblom, och det hela kom i gång. Så uppstod Svenska Frivilligkåren som en sammanslutning av svenska och norska frivilliga, vilka klart insågo, att vad Finland främst behövde var skolade och välutrustade truppförband.

Den frivillige kom först i kontakt med Svenska Frivilligkåren genom frivilligbyråerna. Dessa började sin verksamhet så gott som omedelbart efter krigsutbrottet. I förstone voro byråerna fåtaliga, och deras tillvaro relativt okänd, då en effektiv upplysningskampanj icke tilläts. Det dröjde innan uppgift på anställningsvillkor och bestämmelser om utrustning och organisation kunde lämnas, varför många, som icke kunde lämna arbete och hem vind för våg, tvekade att genast anmäla sig. Finlandskommittén, som ledde arbetet med frivilligrörelsen, hade många svårigheter att övervinna, innan besked i de svävande frågorna erhölls. Den svenska regeringskrisen fördröjde flere viktiga avgöranden, och tiden led mot jul innan fasta hållpunkter för arbetet skapades.

För mången blev december en väntans och undrans tid. De, som redan fattat sitt beslut och anmält sig, avvaktade otåligt transportorder och blevo under tiden ympade mot allehanda sjukdomar, en veckolång procedur icke utan obehag. Andra kände kallelsen växa i styrka inom sig, men ville vänta över den stundande jul- och nyårshelgen, innan steget mot ovissa öden togs. De finska segerrapporterna tycktes tyda på, att det icke brådskade med hjälpen.

Den 21 december kunde emellertid den första tågtransporten avgå från Stockholm till Haparanda. Spontana hyllningar och ömma avskedsord följde de bortdragande, men annars var avfärden nu liksom vid de senare transporterna välgörande fri från gruppfotograferingar och hjältedyrkan i förväg. Det var icke för att vinna ära

och berömmelse de frivilliga foro, utan för att strida för Norden och därmed fylla en i deras ögon solklar plikt mot fosterlandet. Pressens representanter fingo också i registreringsbyråernas listor söka de restas namn, själva gjorde de ingen reklam för sin avfärd. Efter ett uppehåll

Överallt i Sverige höllos Finlandsmöten och hundratals talare bereste landet. Auditoriemötet av den 6/12 i Stockholm.

under juldagarna, som i Torneå begagnades till förberedelser, fortsatte tågtransporterna en tid nästan dagligen både från Stockholm och andra svenska städer och från Norge. I början på januari tillkommo även biltransporter, som togo fem dagar och icke alltid voro utan vedermödor på vintervägar med nya bilar.

I Torneå hade redan tidigt överstelöjtnanterna Dyrssen och en del andra officerare, bland dem överstelöjtnant Ekström, inträffat och samlat kring sig några frivilliga, som givit sig av på eget bevåg. Med dessa och den första tågtransportens kontingent förbereddes av Dyrssen som tjänsteförrättande kårchef i Torneå och Kemi mottagandet av de övriga. En särskild avdelning med uppgift att mottaga personal och materiel i Haparanda bildades. Sedan mellan jul och nyår även utrustningen börjat anlända, överflyttades alltmer organisations- och utrustnings-arbetet från Stockholm till Torneå och Kemi. Kårstaben började sin verksamhet. Kårchefen, generallöjtnanten Ernst Linder, med sin stabschef, överstelöjtnant Ehrensvärd, inträffade i Torneå den 7 januari. På Haparanda station bringade dem ett hederskompani den svenska arméns väl-gångsönskan.

Att utrusta och organisera kåren utanför Sveriges gräns var ingen lätt uppgift. Kåren skulle vara svensk, och svensk var även huvuddelen av utrustningen. Men kårens storlek och de säregna förhållandena på krigsskådeplatsen medförde, att svenska organisationsformer icke utan vidare passade. Något helt nytt måste skapas. Så uppstod den organisation på tre ”grupper” (= förstärkta bataljoner) med infanteri och artilleri, som blev stommen, kring vilken kårens underhållsförband och specialtrupper formade sig. Arbetet härmed vilade i första hand på staberna samt på tyg-, intendentur- och hästdepåerna i Kemi och Karihaara, men varje frivillig berördes därav. Otaliga voro de detaljer, som måste prövas, ändras och åter prövas. Den enskildes uppfinningsförmåga fick fritt spelrum, och många praktiska, ibland nästan geniala lösningar av kvistiga problem bidrogo att höja utrustningens fältmässighet.

Januari blev på sätt en provens och organisationsarbetets tid. Den var även utbildningsperiod, ty den fysiska spänstigheten måste drivas upp inför de hårda duster, som kunde väntas med klimat och fiende. Den militära utbildningsståndpunkten hos de frivilliga var högst växlande; några kunde mycket, andra intet, och det gällde att få en någorlunda homogen trupp, mäktig att anfalla en till antalet överlägsen fiende i norra Finlands starkaöver Sveriges

Det stora FinlandsmÖtet i Auditorium. Fr. h.: Professor Ahnlund, överstelöjtnant Dyrssen, general Linder, minister Erkko.

kyla, djupa snö och vidsträckta skogar. Varje man skulle såvitt möjligt prövas och placeras på rätt plats.

Dagarna gingo under omväxlande övningar och utrust-ningsbestyr. För mången, som otåligt längtade från de halmtäckta golven i Torneå och Kemi ut till fronten, tycktes tiden säkerligen lång. Men att med halvfärdiga förband möta en motståndare, vilken ingalunda var så usel som tidningarnas frontskildringar ibland läto påskina, och övertaga de tappra finska truppernas uppgifter, hade varit ett vågspel, som ingen kunde taga på sitt ansvar och som icke heller överensstämde med högkvarterets direktiv. Så småningom började emellertid förband efter förband att växa fram och taga form. Först underhålls-och flygförbanden, så ingenjörtrupperna och I. gruppens kompanier, därefter de övriga. Samarbetet med de finska myndigheterna var hela tiden det bästa. Verksamheten underlättades också i hög grad genom den vänlighet, som den finska befolkningen städse visade, och genom de finska tolkar, som ställdes till förfogande och tilldelades varje stab och förband. Andan i kåren var också god. Det var icke en hord äventyrare utan en samling målmedvetna män, som voro beslutna att göra sitt bästa och yttersta för en stor sak och som med andakt lyssnade till kårpastor Åkerhielms oförglömliga gudstjänster i Torneå kyrka.

Var skulle kåren sättas in? Vilken skulle dess uppgift bliva? Detta var frågor, som voro i allas tankar och som diskuterades runt om i förläggningarna. Redan tidigt hade det överenskommits mellan den finska högsta krigsledningen och kårchefen, att insättandet borde ske i norra Finland, då två av kårens tre planlagda grupper voro färdiga. Detta beräknades tidigast kunna vara fallet omkring 1 februari. Såväl rekryteringen som även utrustningens ankomst till Finland hade emellertid gått långsammare än vad man från början hoppats. Kårens flygförband var tidigast färdigt och insattes' den 12 januari till sin första stridshandling. Målet var Märkäjärvi, där fientliga flygplan voro baserade och truppförläggningar befunno sig. Under förbandschefens, major Beckhammars, personliga ledning förstörde de fyra insatta lätta bombplanen minst lika många fientliga plan. Anfallet skedde dock icke utan förluster på den svenska sidan. Två plan kolliderade i luften, och ett tvingades av ryska jagare att nödlanda i höjd med fronten, där det förstördes. Det senare planets besättning kunde rädda sig tillbaka till de finska linjerna. Av de övriga planens besättningar lyckades sergeant Sundsten likaledes, efter äventyrliga färder, återförena sig med kåren. De övriga förblevo borta, en för

alltid och två för att vid fredsslutet återfinnas såsom krigsfångar. Denna första insats av det svenska flygförbandet blev en hård läxa för fienden men inverkade även genom förlusten av tre fjärdedelar av bombplanen hämmande på kårens blivande verksamhet. Ett bombplan erhölls sedermera såsom ersättning för de förlorade, men flygförbandets anfallskraft blev aldrig den som från början varit avsedd. Det oaktat kunde kårens flygare i samarbete med dess luftvärnsartilleri verksamt bidraga till att skydda norra Finland mot det överlägsna ryska flygvapnet. Minst tolv ryska plan blev det svenska flygets byte. När ett ryskt flyganfall mot Uleåborg i slutet av januari föreföll vara upptakten till ett mera systematiskt bekämpande av den viktiga järnvägen Torneå —Kemi— Uleåborg, på vilken praktiskt taget hela Finlands krigs-försörjning västerifrån under vintermånaderna berodde, förlädes en del av det svenska jaktflyget till Uleåborg. Denna stad blev sedan aldrig anfallen liksom icke heller järnvägen. Jaktflygarna deltogo dessutom från framskjutna baser på sjöarna i trakten av Rovaniemi och Kemijärvi i försvaret av dessa orter. Bombflygarna opererade huvudsakligen nattetid och kunde så genom träffsäkra störtanfall mot förläggningar och transporter förtaga den känsla av säkerhet för anfall från luften, som ryssarna dittills i dessa trakter kunnat känna. Efter den första stridsdagens förluster förlorade det svenska flyget i striderna endast ett jaktplan med sin förare.

Det första förband, som näst efter flyget började sin fronttjänstgöring, var väghållningskompaniet. Det övertog de första dagarna i februari under sin chef, kapten Ericsson, ansvaret för vägarna från Torneå—Kemi till fronten vid Märkäjärvi. Vid fredsslutet underhöll detta kompani vägar om sammanlagt 50 mils längd på ett ypperligt sätt, något som vitsordades av överbefälhavaren vid hans av-tackning.

I början av februari hade de frivilligas antal vuxit så, att I. gruppen kunde göras fulltalig. Ännu hade intet närmare bestämts om vilken uppgift kåren skulle erhålla i norra Finland. I överensstämmelse med det första direktivet kunde emellertid förutses, att trakten av Kemijärvi under alla förhållanden skulle bliva en operationsbas för kåren. För att bereda I. gruppen utbildning, för att pröva utrustningen och för att närmare sammangjuta denna grupp till en enhet beordrades den utföra en övningsmarsch, som förde den mot nordost. Samtidigt började materiel och ammunition förflyttas från Kemi till Kemijärvi, där etappförråd upprättades av kårens ammunitions- och intenden-turkompanier. Dessa förberedelser upptogo den första hälften av februari, under vilken även stabspersonalen fick tillfälle att genom resor till och besök vid fronterna väster och norr om Salla träda i kontakt med de finska trupperna, lära känna sina blivande motståndare och utföra rekognosceringar. Senare utökades dessa besök till att omfatta även de stridande förbandens befäl och underbefäl. Härigenom fingo dessa en nyttig förskolning och blevo i tillfälle att av de krigserfarnare finska kamraterna inhämta nyttiga lärdomar.

Det ryska anfallet på Karelska näset, som sedermera ledde till genombrottet vid Summa, höll för en tid på attbygder gick kallelsen

helt ändra planerna för kårens användning. Den finska krigsledningen hade att välja mellan att antingen direkt använda kåren såsom en reserv för trupperna på Näset eller att låta den avlösa finska förband i norr och använda

dessa avlösta förband såsom reserv. Den valde det senare. Den 19 februari erhölls högkvarterets order, enligt vilken general Linder skulle i egenskap av chef för operations-gruppen ”SFr” (= Svenska Frivilligkåren + underställda finska trupper) avvärja fiendens inträngande i landet genom gruppens operationsområde — norra Finland intill en linje från trakten av Uleåborg till Paanajärvi norr om Kuusamo. Muntligen hade därvid från högkvarteret framhållits, att den viktigaste fientliga anmarschriktningen var över Märkäjärvi, men att även en framryckning Kuusamo—Rovaniemi kunde ifrågakomma. Frivilligkåren skulle före den 29 februari avlösa fem finska bataljoner och två batterier, vilka underställda den hittillsvarande befälhavaren i norr, generalmajor Wallenius, skulle transporteras mot Viborg. Övriga finska trupper inom gruppområdet — över 7,000 man — underställdes genom överstelöjtnant Willamo general Linder. Huvuddragen av den finska krigsledningens beslut hade tidigare meddelats kårchefen, och då ordern kom, gingo redan transporttågen från Rovaniemi och Kemi mot Kemijärvi. I. gruppen hade avbrutit sin marsch vid Rovaniemi. Där avlämnades en del sjuka, klena och frostskadade, dels till svenska Röda Korsets ambulans nr II., som anlänt och med sin huvuddel etablerats i Muurola under doktor Odelbergs ledning, dels till depåsjukhus, som upprättats i Kemi. Från Rovaniemi fortsatte gruppen med tåg till Kemijärvi. II. gruppen, överstelöjtnant Tamm, som just blivit fulltalig, hann aldrig samlad utföra någon övningsmarsch utan sattes direkt på tågen i Kemi. Samtidigt rullade de motoriserade pansarvärnsplutonerna, ingenjörkompaniet och bilkompanierna mot nordost. Kårstaben förflyttades med en del till Rovaniemi och med en mindre del till utkanten av Kemijärvi. Överallt vidtogos på de nya förläggningsplatserna stränga åtgärder till skydd mot de ryska flygarna. Bilar och slädar doldes i skogarna under vita camoufleringsdukar. Inga nya spår, som icke voro absolut nödvändiga, fingo tagas upp, eldning på dagen förbjöds så att röken icke skulle förråda närvaron av människor i de evakuerade byarna, och allt gjordes för att trakten skulle se så öde ut som möjligt. Särskilt var det viktigt att dölja förråden i Kemijärvi. Under chefernas för ammunitions- och intendentur-kompanierna, löjtnanterna Wiggo Olssons och Danelius’, praktiska ledning lyckades också detta, och förråden blevo oskadade intill krigets slut trots talrika ryska flygarbesök.

Transporterna däremot kunde icke undgå att väcka motståndarens uppmärksamhet, trots att de endast utfördes på natten och med största försiktighet. Bombanfall mot såväl Rovaniemi och Kemijärvi som järnvägen mellan dem följde. Kårens luftvärn, som ännu endast bestod av 40 mm automatkanoner, lyckades dock så störa de ryska bombfällarna, att transporterna kunde genomföras pro-gramenligt och utan förluster.

I samarbete med general Wallenius’ stab hade beslutats, att Svenska Frivilligkåren skulle avlösa tre finska bataljoner vid Märkäjärvi och två batterier samt två batal-

joner vid Saija. Två finska bataljoner skulle dessutom förflyttas från Märkäjärvi till Saija, varigenom den svenska kåren skulle bliva ensam på fronten väster om Märkäjärvi. Denna omflyttning och dubbla avlösning var ett svårt företag, som beräknades taga en vecka i anspråk. Innan den igångsattes, anhöll kårchefen hos högkvarteret att med friviligkåren och General Wallenius’ trupper förenade få anfalla fienden vid Märkäjärvi, vilket dock avböjdes, emedan det skulle taga för lång tid i anspråk. För att utföra omgrupperingen sattes den 22 februari I. gruppen i marsch från Kemijärvi mot Märkäjärvi. Två dagar senare följde II. gruppen, som nu anträdde sin första längre marsch i gruppförband. På kvällen den 24 var kylan för dessa trakter icke stark, endast —18°. Mot natten sjönk dock temperaturen hastigt. Under den stjärnklara natthimlen ringlade II. gruppen i en lång kolonn ut ur sina förläggningar vid Kemijärvi i de plogspår, som upptagits av den förutsända plogplutonen genom terrängen i riktning mot Joutsijärvi. Vid

I hundradetal samlades studenterna till uppvaktning och sångar hy Ilning utanför Finska legationen.

Stockkolm. lOjan. MO .fa. 10.000.000 <>h -

Akti muMu\imv

Ä VSK.\ I lAvmil^BANKKS ÉE

HUVUDKONTORET, STÖCKHOIM. ArsenaUgoton 11

« yh/f//// /h/./ s/*////// v f/f/ft* //// Fin.la.nds Beskickning c/o Minuber Eljas Erkko ,//r> «>I>et var bråda dagar på

frivilligebyrån vid Blasieholmsgatan. På två dagar anmälde sig över 600 frivilliga.

midnatt, då kompanierna befunno sig bland för dem helt okända myrar och skogsmarker, kom kylan lömskt smygande. Visserligen hade icke varningar saknats, och alla hade sina instruktioner, men mången vid förhållandena ovan överraskades, innan han anade fåran. Trots befälets och sjukvårdspersonalens ingripanden voro förfrysningarna vid ankomsten till de i förhand iordningsställda förläggningarna vid marschmålet många; ett 80-tal man måste avpolletteras för frostskador. Vid framkomsten till Jout-sijärvi möttes gruppchefen därtill av order, att marschen måste påskyndas. Läget på Näset hade blivit kritiskt, och behovet av de finska förband, som kåren skulle avlösa, var trängande. Avlösningen skulle därför verkställas senast den 26 i stället för som från början avsetts den 29; dé två reservdagar, som beräknats för ogynnsamt väder, måste strykas. Samma natt insattes samtliga tillgängliga svenska och finska biltransportmedel för att föra de finska bataljonerna från Märkäjärvi till Saija och därvarande förband till Kemijärvi. De marscherande svenska grupperna kunde därför icke använda landsvägen utan måste taga sig fram genom terrängen. Biltransportrörelsen pågick hela natten och även de följande nätterna utan förluster, trots fientlig bombning. Påfrestningen för bilförbanden var stark, vissa förare voro i farten flera dygn i sträck.

Dessa nätter torde sent glömmas av dem, som då voro med. I kolmörker och djup snö, i —47° kyla och under fientliga bombanfall utfördes här prestationer, som vittna högt om vad både svensk och finsk trupp förmår.

Den 27 februari voro de finska bataljonerna med artilleri avlösta såsom det blivit anbefallt och under återsamling till Kemijärvi. Svenska frivilligkåren hade övertagit fronten väster om Märkäjärvi, som den tryggade tillsammans med 17. finska bataljonen söder därom. Gruppen Roininen, också tillhörande SFr, stod vid Saija (20 km nordväst Salla) och gruppen Pennanen vid Höyenjärvi, sydväst Petsamo. Emot Frivilligkåren stod en rysk division, den 122., kring Märkäjärvi och bakom denna låg en annan division kring Salla. Även mot gruppen Pennanen stodo starka ryska krafter. Frivilligkåren var stolt över sin uppgift, den var stolt över att få strida sida vid sida med ärekrönta finska kamrater, den var stolt över att ha fått sig anförtrodd vakten vid den väg, som ledde rätt in till Rovaniemi, norra Finlands hjärta. Den kände sig också som en förtrupp till de svenska styrkor, vilka vaktade Sveriges nordostgräns.

och 21 dec. av-

Den 1 mars blev för kåren en olycksdag. Då stupade för ett slumpskott ur en rysk kanon eller granatkastare en av kårens initiativtagare och chefen för dess I. grupp överstelöjtnant Dyrssen. Hans stoft fördes under militära hedersbetygelser de följande dagarna från fronten till Stockholm. Som hans efterträdare i chefskapet över gruppen inträdde någon vecka senare överstelöjtnant Agell.

Under detta avlösningsskede fortgick samtidigt kårens tillväxt och organisation för de nya uppgifterna. III. gruppen under överstelöjtnant Ekström började samlas i Kemi. Ett jägarkompani uppsattes och transporterades till fronten. Likaså ett bevakningskompani. Luftvärnet förstärktes med ett 7 cm luftvärnsbatteri, till en början grupperat i Rovaniemi. En motorverkstad upprättades i Rovaniemi under de kända motormännen Hans Torells och Magners ledning. Kårstaben delades i en stab hos general Linder i Rovaniemi med överstelöjtnant Åkerman som stabschef och en stridsgruppstab vid fronten. Överste Nordenswan inträdde den 4 mars som stridsgruppchef vid Märkäjärvi med överstelöjtnant Ehrensvärd såsom stabschef och förläde sitt kvarter till det enda kvarstående huset i Salmijärvi, byn väster om Märkäjärvi. De omtyckta Kölstahusen, som redan i stor utsträckning använts till förläggning i Kemi, forslades fram och sattes upp i förläggningarna ända till strax bakom stridslinjen.

Endast ett par dagar efter det general Linder övertagit sitt befäl i norra Finland ingingo oroande meddelanden från hans norra front i Petsamoriktningen. Ryssarna trängde på, och fronten vek till Nautsi. En av frivilligkårens automatkanontroppar sändes dit, så att de ryska flygarna, som dittills kunnat flyga hur som helst, åtminstone kunde hållas någorlunda i schack. Denna tropp blev kvar i det nordligaste Finland ända till fredsslutet, ja, till en dryg månad efter detta och hade sina egna öden och äventyr.

De närmaste fjorton dagarna efter avlösningen karakteriserades av spaningsverksamhet vid fronten och

förberedelser för ett anfall, som tänktes skola bliva utlöst när III. gruppen förenat sig med kåren i övrigt. Såsom en förberedelse till detta anfall uppsattes ett anspanns-kompani, vilket den 12 mars var framme i Kemijärvi. Bakom fronten fortsatte organisationsarbetet även i andra avseenden och stabiliserade sig underhållsväsendet. Hapa-randaavdelningen under ryttmästare Fleming mottog sändningarna från Sverige, registreringsbyrån i Torneå under löjtnant Hasselström inskrev de nykomna frivilliga, allt i samarbete med Finlandskommitténs representanter och de finska officerare, som med generallöjtnant Ignatius i spetsen för finska regeringens räkning mottog hjälpen från utlandet. Depån, likaledes i Torneå, under major Rodhe mottog och vidaresände med hjälp av depåförbanden personal och materiel till etappförråden i Kemijärvi eller till de ännu under utrustning varande delarna av kåren i Kemi. Personalen vid etappförråden i Kemijärvi och transportförbanden vidarebefordrade vad som behövdes till ersättningsplatserna, som upprättats strax bakom fronten, där det hämtades av trupperna. Sjuka och sårade gingo motsatt väg från trupperna till gruppernas förbandsplatser och sjukvårdsplutonerna i trakten av Salmijärvi samtgick första kontingenten norrut.

därifrån till Röda Korsambulansens främsta pluton i Kemijärvi eller till bassjukhuset i Muurola. På denna senare plats hade doktor Odelberg avlösts såsom chef av doktor Palmer. Sjuka och sårade hästar fördes i hästtransportbilar från fronten till hästsjukvårdskompaniets stall i Leveranta, norr om Kemijärvi.

Kemijärvi blev på detta sätt en för kåren viktig plats. Där insattes som chef och etappkommendant major Lundgren, som till sitt förfogande fick en mindre stab, luft-värnsförband och en del av det finska poliskompani, vilket tilldelats kåren. Till Kemijärvi förlädes även det främsta av kårens fältpostkontor.

För kårens underhåll arbetade även de finska lottorna. På kokplatser och utspisningsställen, på expeditioner och kontor, på hjälpplatser och sjukhus, på luftbevaknings-stationer och telefonplatser, överallt voro lottorna, aldrig sveko de, aldrig tröttnade de, aldrig tvekade de att åtaga sig det grövsta eller farligaste arbete, aldrig begärde de något för egen del. Till dem står kåren i en oförglömlig tacksamhetsskuld. .

Vid fronten lågo trupperna i sina skyddsrum, ”korsun”, sina av finnarna ärvda papptält, sina svenska tälthyddor och, där den ryska elden tillät det, i sina Kölsta-hus. Artilleriet, två 7 cm batterier, under äldste batterichefens, kapten Ohlsons, befäl bekämpade då och då något upptäckt mål, fientligt artilleri eller förläggningar i byn Märkäjärvi. På nätterna utgingo spanings- och förbindelsepatruller. Jägarkompanierna hade vidsträckta uppgifter. Så framgick bl. a. II. gruppens jägarkompani under löjtnant Grafström till ett spaningsanfall i ryggen på de ryska trupperna vid Märkäjärvi. Det mötte härvid överlägsna ryska krafter, som omringade den svenska styrkan, men efter en tapper och för ryssarna förlustrik strid, lyckades kompaniet bryta sig igenom och taga sig tillbaka medförande sina sårade, från ryssarna taget byte och viktiga underrättelser. Luftvärnet och jaktflyget var i ständig verksamhet, ty icke blott orterna bakom fronten och trupperna vid denna bombarderades ofta, utan de ryska flygarna höllo vägarna under en sådan kontroll, att varje färd på dem under dager var ett riskfyllt företag. Ordonnanser och transportförband skötte dock sin tjänst, trots detta och trots förluster genom flygarnas kulspruteeld, kallblodigt och utan att tveka. Ett ryskt spaningsanfall mot II. gruppens bevakning avvisades med blodiga förluster för angriparna. Allt sedan de finska trupperna avlösts, lågo de frivilliga i omedelbar stridskänning med fienden. De hade visat att de kunde slåss, den svenska fronten höll.

Så kom den 13 mars. Kåren räknade nu 8,700 utbildade och utrustade män, varav 725 norrmän. III. gruppen hade påbörjat transport till Kemijärvi. Den stund nalkades alltmer, då kåren i ett anfall skulle få visa vad den verkligen dög till. Den stunden skulle dock aldrig' inträffa. Tidigt på morgonen den 13 kom från högkvarteret ett första meddelande om det förestående fredsslutet. Ungefär samtidigt som detta nådde stridsgruppen började mot hela dennas front och djup en intensiv rysk artilleri- och granatkastareld, kombinerad med flyganfall. Senare följde några framstötar av svaga infanteriförband.

Rovaniemi och Kemijärvi bombarderades från luften. Frivilligkåren fick under dessa timmar omedelbart före fredsslutet sina största förluster i stupade och sårade, men var man gjorde lugnt och kallblodigt sin plikt, och stridskraften var obruten, då de sista skotten strax efter tidpunkten för stilleståndets inträdande avgåvos, och de sista bomberna fälldes mot Kemijärvi.

Fredsvillkoren inneburo för den svenska frontdelen, att ryssarna skulle draga sig tillbaka till trakten av Salla. Kontrollen av att detta skedde överläts på de finska trupperna. Frivilligkåren stannade i sina ställningar och avvaktade vad som skulle ske. Under tiden byggde kårens ingenjörkompani en ny bro vid Joutsijärvi i stället för den under striderna förstörda. Många framtidsprojekt diskuterades, men till slut erhölls besked, att kåren skulle avvecklas. Detta gick dock icke med ens. De finska järnvägarna voro överbelastade med evakueringstransporter från de avträdda områdena. Kårens bilkompanier deltogo också i dessa, ett i trakten av Nyslott och ett i norra Finland. En minnessten restes på den plats, där överstelöjtnant Dyrssen stupat och avtäcktes vid en enkel högtidlighet. Även på andra platser komma stenkummel att minna om vad som där tilldragit sig. De stupade hedrades vid en minnesgudstjänst, och den 26 mars avtackade fältmarskalk Mannerheim vid en stämningsfull ceremoni först kårens huvuddel vid den forna fronten och därefter III. gruppen och depån i Kemi.

I slutet av mars började återtransporterna, som utfördes med bil till Rovaniemi, där huvuddelen av materielen inlämnades, och därefter med tåg till Torneå och vidare hem. Först i slutet av april var kåren i sin helhet avvecklad. Sist lämnades Finland av bilförbanden, som i det sista hjälpte till med transporter från det nu öppnade och för hela Norden plötsligt så viktiga Petsamo, samt av depån.

Svenska Frivilligkåren var ett minne blott, ett minne, som dock skall leva hos deltagarna och, som de hoppas, även hos deras finska kamrater. Minnet vårdas av det på slagfältet vid Märkäjärvi bildade ”Förbundet Svenska Frivilligkåren”.

Ett leende och en fast handtryckning. De visste vad de gåvo sig in i och vad de voro beredda att offra. Vad framtiden faktiskt skulle bära i sitt sköte var dem dock förborgat.Ur alla samhällslager

olidaritetskänslan med det tappert kämpande broderfolket i öster fick många vackra uttryck på denna sidan Bottenhavet. Känt och på många håll omvittnat är det stöd Finland gavs genom oräkneliga flitiga händers arbete, genom arbetarens och tjänstemannens samfällda offer av tid och pengar för det, som blivit en hjärtesak.

Frågan är väl dock, om inte den djupaste samhörighetskänslan kom till uttryck i den manifestation av beredvilligt offer, som fick namnet Svenska Frivilligkåren. Här möttes gammal och ung, chefen och hans arbetare, skåning och norrbottning i ett gemensamt intresse: att sida vid sida med finnarna stoppa den hotande invasionen från öster.

Det skall naturligtvis ej förnekas, att det fanns skiftande bevekelsegrunder. Det måste det helt enkelt göra, då det gäller rekryteringen till en frivilligkår av denna numerär. På grund av den redan förra året minskade tillgången på arbete var det nog en och annan, som tog värvning i Frivilligkåren hellre än att gå arbetslös hemma. Andra åter — och deras antal var ej så ringa — tillhörde det garde av äventyrslystna fribytare, som ej gärna missa chansen att vara med i ett frihetskrig. Till denna kategori hörde bl. a. den numera underofficer, som konstant rymt från sitt regemente de sista 20 åren varje gång ett frihetskrig utbrutit inom räckhåll och lika säkert, när kriget väl var över, återvänt till sitt regemente. Många och kanske mer ideellt betonade voro de, som fingo sitt elddop i Spanien både på ”rätt” och ”fel” sida.

Ett ståtligt inslag i kåren utgjordes av de gamla kämparna från 1918. Flera av dem voro mycket unga då och kunde nu mitt uppe i sina bästa år visa rätta vägen för sina yngre kamrater, även om inte namnen Tammerfors och Uleåborg återfunnos på kartan över 1940 års träff-ningsplatser.

Huvudmassan av kåren bestod dock av svenska män och ynglingar, som lämnat sina trygga platser bakom plogen, vid maskinen och på kontorsstolen för att gå in för en uppgift, som blivit dem mera värd. De voro kanske ej bland de första, som gingo ut, ty deras beslut att lämna hemmet, maka och barn hade krävt ett moget övervägande. Men att de blevo bland de främsta ute i eldlinjen, därom kan man vara förvissad.

Tabellens siffror visa med önskvärd tydlighet fördelningen på olika folkgrupper. Industri- och grovarbetare äro i påtagbar majoritet, säkert inte minst beroende på det fruktbärande samarbete, som etablerades mellan Fin-landskommittén och Landsorganisationen, vilket samarbete ju även hade till följd den civila arbetshjälp, som blev ett stöd för Finland under krigets sista veckor och i återuppbyggnadsarbetets svåra begynnelsestund.

Landtransport är en annan stor grupp och utgöres så gott som uteslutande av chaufförer på den stora bilpark, som rullade över gränsen. Hack i häl följa jordens och skogens präktiga män, och i antal efter dem kommer yrkesmilitären. Att de senare så mangrant slutit upp bör ju knappast förvåna.

Anmälningarna strömmade friskt från hela det avlånga Sverige. Frekvensen var givetvis ej lika överallt. Påfallande var det resultat, som nåddes på orter, där frivilligbyråns föreståndare på ett mera personligt sätt gick in för sin

sak. Där var det sällan någon kom upp på byrån bara för att höra sig för. Han kom också i väg, ända till tåget följd av föreståndarens vänliga omtanke och goda råd.

Mångt och mycket kunde anmälningskortens korta, men innehållsrika uppgifter ha att berätta inte minst om den blivande krigarens åsikt om sina speciella färdigheters betydelse för erhållande av viss tjänst i kåren. Man minns med glädje den cirkusartist, som framlade hela sin meritlista i följande enda ord: Prickskytt. Säkert hade han tjusats av de sagolika bedrifter, tidningarna hade att förtälja om finnarna i den vägen och funnit, att där ute måste hans plats vara. En annan och mera makaber påminnelse om den hårda verkligheten fick man på det kort, där en norrlänning framhöll som speciell färdighet sitt civila yrke: Dödgrävare. Att kallelsen till Finland verkligen kunde bli en samvetssak därom vittna dessa rader på ett annat kort: Samvetsöm de 2 sista rep.-mötena. Säkert fick kåren i denna yngling en god soldat och vapenbröderna en trogen kamrat.

Personaluppgifter från Svenska Frivilligkåren.

Procentuell fördelning I procent av hela antalet. I procent av gruppen. Jord- och skogsbruk. Egna företagare —.3 2.4 Arbetare 11.7 97.6 Industri och hantverk. 12.0 100.0 Högre tjänst 12 52 Arbetare 21.5 94.8 Byggnads- och grovarbete. 22.7 100.0 Högre tjänst —.0 —.4 Arbetare 11.0 99.6 Sjöfart och fiske. 11.0 100.0 Befäl —.0 —.5 Manskap 2.6 99.5 Kontors- och affärsanställda. 2.6 100.0 Chefsställning —.4 4.7 Lägre tjänst 8.8 95.3 Landtransport. 92 100.0 Egna företagare —.0 —A Arbetare 122 99.6 Civ. yrken, studerande. 122 100.0 Civ. yrken —.9 9.7 Studerande 8.0 90.3 Stud. vid Högskolor. 8.9 100.0 Utexaminerade —.5 19.8 Högsk. stud. 2.2 80.2 Yrkesmilitär. 2.7 100.0 Officerare 2.2 22.2 Underoff. och manskap 7.6 77.8 Stats- och stadsanställda. 9.8 100.0 Chefsställn. —2 9.6 Lägre tjänst 15 90.4 Präster, läkare, sjukvårdare. 1.7 100.0 Präster och läkare —2 24.3 Sjukvårdare —.7 75.7 övriga. —.9 100.0 Högre —.1 L4 Lägre 6.2 98.6 6.3 100.0

Totalt 100.0 100.0Harry Martinson.

Inför hela världen visade Finland att ett litet, glest befolkat och fattigt rike kan försvara sig, inte bara länge, men också lysande. Den trotsiga livsvilja som är dödsföraktets tvillingbror: se där Finland! Så blev Finland ett föredöme för dem som tvingas gå försvarskrigets tunga väg. Men också filosofiskt sett och mätt med kosmiska mått kommer Finlands försvarskamp att lysa som en omvärderande stjärna, vars lyskraft är en novas.'

Finland blev med denna sin försvarskamp något mera än en stridande nation i historien. Finland blev för världen en paradoxal sinnebild för djup och gåtfull mänsklig uthållighet i nöden. Där fanns detta något som kommer oss att skälva till i tidlös förundran. -— Detta: att de kunde inte, men de gjorde det; de förmådde inte, men de genomförde det! Så var Finland, och så är Finland. Dess sak var vår, och den är därför — annars vore ju troheten flyktig — ännu vår. Den svenska frivilligkåren underströk detta genom att göra avvärjande försvar på Finlands sida. Den var liten, men den höll de nordliga ställningar som Finland anförtrott åt den att hålla. Därmed visade den också vägen till fortsatt förpliktelse — de svenska och finska kulturområdenas gemensamma värnplikter.

Man skapar inte kulturer för att de ska erövras av den stora känslolöshet och hjärtlöshet som kommer av bristande förtrogenhet med dem. Nej, man strider för särartens rätt, och strida vi inte för denna den folkliga särartens rätt, då strida vi inte för någon kulturrätt alls. Världs-samvetet måste vara grundat på överblick-barhet och varje liten nation är ett inifrån överblickbart ansvarsområde. Att försvara sitt hemland är att försvara sig mot att bli alldeles vilsen i världen.

cm

kommo de frivilliga:

Sten Selander.

Man hade ju väntat att den svenska frivilligkåren skulle sättas in i Salla-sektorn. Men när gissningen blev visshet, kändes det dock underligt i bröstet hos den som genom självsyn fått en aning om krigets villkor just här.

Hur kåren skulle veta att hävda sig betydde så oerhört mycket. För första gången på över hundra år drog en svensk här i fält, må vara under ett annat lands fana. Det var en mycket liten armé. Men till sin karaktär var den dock en reguljär styrka, inte en frikår. Och dess sammansättning gjorde dess insats till en måttstock på vad svenska pojkar förmådde som soldater — pojkar som visserligen inombords hade mer eld och offervilja än andra, men eljest inte mycket skilde sig från sina jämnåriga. Då frivilligkåren sattes på prov, prövades därmed hela det svenska folkets krigiska duglighet, som nu åter liksom i gångna vilddjurstider blivit en nations viktigaste egenskap.

Provet skulle bli hårt. Den oerfarna svenska truppen skulle sättas in i historiens första arktiska krig. Aldrig förr hade ett fälttåg utkämpats i en fruktansvärdare köld — en köld sådan att luften brände i lungorna och minsta oförsiktighet kunde medföra döden. Inte heller krigsskådeplatsen liknade någon annan, med sina skenbart ändlösa ödeskogar, sina mångmila, oerhört vanskliga etappvägar och sina dagslånga avstånd till närmaste sjukhus. Och här skulle nu pojkar från Skåne eller Göteborg slåss, som aldrig sett en riktig skog och aldrig upplevt en riktig vinter.

De skulle dessutom slåss mot en väldig övermakt. Man mindes nätter, då man från höjderna kring Märkäjärvi sett ut över de ryska ställningarna, där stridsvagnarnas strålkastare gled fram som rörliga stjärnor och snabba nålstyng av ljus oupphörligt stack genom mörkret, än helt nära, än långt borta vid horisonten. Man mindes, hur man tänkt på de patetiskt tunna finska linjer som omslöt fiendehä-

ren, vars storlek man blott kunde ana — och hur man knappast förmått fatta att den finska fronten inte för länge sen brustit och ide ryska massorna vällt ut över det värnlösa landet där bakom. Nå, soldaterna som den gången låg därute på vakt i snön, utan fältbefästningar och nästan utan artilleri, var ju finnar; och av finnarna hade man vant sig att vänta nästan vad som helst. Men hur skulle svenska frivilliga kunna efterträda dem?

Frivilligkåren svek dock inte vårt hopp. Den vanvårdade inte sitt lands militära heder. Och den rubbade inte tilltron, vår egen och andras, till svenskarnas förmåga att om så kravs strida som karlar. För Finland kom kåren — av orsaker för vilka varken kåren själv eller dess ledning kan lastas — inte att betyda allt det vi drömt om. Men den bittra besvikelsen däröver mildras av medvetandet att de frivilliga i stället gjort en insats för Sverige, för vårt eget samvete och vår nationella självtillit.

Hans Akerhielm.

Fältpastor, kaptens rang, 428. Kårstaben.

”När lejonet ryter, vem skulle då icke frukta? När Herren, Herren talar, vem skulle då icke profetera?”

Många med mig kände något av detta, som profeten Amos förnummit: en vilja, starkare än vår egen, grep oss odh blev oss övermäktig.

Hade jag varit olydig mot den viljan, hade jag aldrig mer vågat predika Guds ord.

Hade jag stannat hemma, hade min maka och jag aldrig haft en lugn stund.

Hade jag icke farit till Finland, hade jag svikit mitt älskade fädernesland.från kaserner

Frank Martin, Kärstaben.

Redaktionen för ”1 österled”, har bett mig berätta, varför jag gick ut som frivillig.

I korthet sagt var skälet att jag var genomträngd av övertygelsen att Finlands sak är vår. Jag hoppades att Sverige med all den kraft det var mäktigt, politiskt och militärt, skulle stpdja Finland. När detta inte skedde, framstod det

för mig som en självklar sak att man var skyldig sträva efter att som enskild få göra det som man ansåg vara riktigt att nationen gjorde. Jag betraktar det som en stor förmån att ha fått tillfälle att som frivillig tjäna Finlands sak — och Sveriges. Ingenting kan bereda större tillfredsställelse och skänka en djupare inre ro än att i anda och sanning kunna bringa sitt handlande i överensstämmelse med sina åsikter. Tän-karordet från en stormig tid: ”Skönt att, när det stormar på havet, sitta på stranden och iakttaga hur skeppsbrott går till” förefaller mig bara som ett försök att ge orkeslösheten ett sken av visdom. Finlands kamp var, som konstellationerna gestaltat sig, enligt mitt sätt att se, ett av leden i en ännu större strid. Men det folk som icke vill ta på sig sin del av bördan när striden står om de värden som göra livet värt att leva, utan söker snylta sig till frihet och vällevnad på andra nationers blod, kan möjligen bevara vällevnaden — till en tid, men flörtjänar inte friheten och kommer till sist inte heller att få behålla den.

Redaktionen har ock frågat mig hur det kändes att ha två söner med i kriget, den ene Roland Martin som flygare, den andre Tyr Martin som överser-

geant vid ett av gruppen Dyrssens skytte-kompanier. På det vill jag i korthet svara att det beredde mig tillfredsställelse att båda fattade sina beslut och anmälde sig som frivilliga utan någon påverkan från min sida. Flygaren begav sig för övrigt till Finland redan under första hälften av december och tjänstgjorde i finska flygvapnet, innan ännu frivilligkårens flygflottilj var organiserad. Infanteristen kunde göra soldatens tjänst i ledet och vid fronten utan en dags avbrott från sitt inträde i kåren i början av januari till kårens upplösning en månad efter fredsslutet.

officer vid Åbo Läns kavalleriregemente, gjorde det hela till en kär plikt. Slutligen gladde jag mig åt att med vapen i hand få kämpa med mina finska fäktarkam-

rater.

Stig Facht, Kapten, Gr. II.

Varför gick jag med som frivillig i kriget? Sveriges historia har i långliga tider också varit Finlands. Tillsammans ha våra båda folk under sekler som svunnit, kämpat för frihetens och kulturens bevarande. Eti gång tidigare hade Sverige låtit Finland kämpa sin kamp så gott som ensamt. Detta fick icke upprepas. Och om också Sverige såsom land var bundet av det storpolitiska spelet, så var individen fri att handla såsom hans samvete bjöd honom. Innerst inne gällde kampen denna gång lika mycket våra hem och våra barn. Detta var min uppfattning, och då den delades av min framsynta och tappra hustru, blev ett deltagande i Svenska Frivilligkåren för mig en självklar plikt. Och det förhållandet, att en av mina förfäder under Gustaf II Adolfs och Karl X Gustafs fälttåg tjänat sig upp från menig ryttare till

Tore W ig forss, kapten, Kårstaben.

Varför jag gick med såsom frivillig i kriget. Genom tidigare vistelse i Finland och genom tjänstgöring dels vid Svenska beskickningen i Helsingfors, dels vid Björneborgs regemente, hade jag kommit i kontakt med Finlands försvarsväsende samt därvid knutit många bestående vänskapsband med kamrater i Finlands armé. Genom studiet av Nordens försvarsproblem hade jag kommit till den bestämda övertygelsen att endast genom militärt samgående mellan Sverige och Finland vid behov effektivt motstånd kunde bjudas mot en rysk expansion på Nordens bekostnad. Detta samgående måste betraktas såsom ett i lika hög grad svenskt som finskt intresse. När därför Rysslands krav på Finland hösten 1939 framställdes, var min ståndpunkt klar beträffande huru Sverige borde handla. Av skäl som här icke skola beröras eller bedömas, kom Sveriges väg icke att bliva den som många svenskar ansågo vara den rätta. Ville eller kunde icke Sverige såsom stat ingripa, måste vi enskilda svenska män påtaga oss den skyldighet vi ansågo vara Sveriges. Vi gjorde det i den förhoppningen att därigenom bereda väg för svenskt personellt stöd av tillräcklig omfattning åt Finland. Motiven till mitt deltagande i kriget kunna utläsas ur det anförda. Jag gick ut som frivillig för Sveriges intressen och för dess ära,och exercisfält

för Nordens frihet samt för den skyldighet jag kände gentemot mina finska kamrater.

Våra finska bröder väntade oss.

(^kt ^ cJUjuljS^5TU^

Den svenska försvarsberedskapen var vid årsskiftet stark, men få hade tidigare övat sig i vapnens bruk under verkliga förhållanden. När tanken på en svensk kår till Finland tagit form, och tillfälle sålunda gavs åt svenska officerare att aktivt taga del och lära, kände jag mig manad att resa över.

Tillfället var oss alla kärt. Vi hade under december månad sett vårt östra broderland strida hårt, och samhörighetskänslan drev oss att söka bistå det.

Kanske även en känsla av att den ryska armén skulle lyckas tränga fram till Sveriges gräns bidrog till att jag beslöt mig för att deltaga i försöken att hejda fienden.

mitt hopp icke skulle komma att infrias, ansåg jag det som min enkla plikt att ställa mig till Finlands förfogande för att få kämpa för finska folkets självständighet.

Thorsten Berglund, fänrik, Kårstabens jäg. plut.

41 Eric Ericson, översergeant i SFK.

Jan Uljedahl, löjtnant, Grupp I.

Varför gick jag med som frivillig i kriget? Därför att det var Finland, som kal-

Per-Hjalmar Bauer, löjtnant, stridsgruppens stab.

Varför jag drog ut som frivillig. Jo helt enkelt harm och äventyrslusta.

Var det i början äventyrslusta som mest drev mig, blev det emellertid harmen vilken kom mig att fatta det avgörande beslutet, att som frivillig deltaga i Finlands kamp mot den mäktige grannen. — Den finska nationen utgör en del av den skandinaviska fyrklövern. Var finner man jämförelsepunkten i finsk kultur och religion? I öster eller i väster? Svaret säger tydligt ifrån var den finska nationen hör hemma. Har det finska folklynnet sin motsvarighet i öster eller i väster? Hjältarna i Fänrik Ståls sägner ger oss svar på frågan.

Finnarna har vid upprepade tillfällen låtit sitt blod för oss svenskar i kampen mot fienden i öster. När nu tekniken drivit krigföringen dithän att personligt hjältemod ej längre har något avgörande inflytande på ett krigs utgång, böra vi svenskar i tid förbereda oss på att värna vårt oberoende genom att aktivt deltaga i försvaret av Finlands gränser.

G. Röing, Löjtnant, Lv.

Meddelandet om det ryska anfallet på Finland utlöste hos mig en känsla av ett anfall även mot mitt eget land. Så stark kände och känner jag alltjämt samhörigheten mellan de fyra nordiska länderna.

I det längsta hoppades jag, att vårt eget land skulle sluta upp vid broderlandets sida i kampen att trygga gränsen mellan vår nordiska kultur och österns främlings-välde.

Då det snart stod klart för mig, att dettafrån skrivbord

Cari-Erik af Geijer-stam, 4236, Gr. llf Fil. mag.

December 1939 — en våndans och väckelsens månad i Sverige. När nyårskloc-korna ringde in 1940, stod det med ens klart för mig och min hustru, att jag skulle gå ut som frivillig till Finland. Även nu efteråt är det svårt att formulera ett skäl för denna självklara handling. Det var som att gå ut i strid för eget land. Därborta i de östliga skogarna låg ju redan många av de finländskå kamraterna från vårfester i Uppsala och Helsingfors och släktingar till min hustru.

Hur mycket svårare måste det då inte ha varit för de män, som begynte Finlands frihetskamp, dess återvändande till Skandinavien? Finlands och Sveriges gemenskap, Finlands samhörighet med och delaktighet i Skandinavien, det har nu blivit verklighetstyngda ord, vars sanning var man kan se. Men 1916 voro de höljda i dunkel och endast från ett håll kunde man höra dem tydligt uttalas: från den finska jägarrörelsen. Nu i denna dag finns intet

nytt att lägga till det tal, som Runar Appelberg, en av de ledande i jägarrörelsen, höll i Lockstedter Lager på Rune-bergsdagen 1916, ett år då Rysslands skugga låg biåsvart över hans land. ”Historien synes ha anvisat vårt folk en särskild uppgift. Man kunde nästan säga att folket varit troget sig självt endast då det ägnat sig åt dess uppfyllande, endast då i djupare mening ägt en historia. Alltsedan det svenska väldet byggde sig i Finland ett bålverk mot Ryssland, ha vi stått som

västerlandets utpost ytterst i öster. ---------

Må vi då erinra oss, då vi förbereda oss till att draga ut i fejd mot Ryssland, att Finlands ungdom led efter led i många århundraden förberett sig som vi till samma kamp, som den vi nu gå att föra.”

Med dessa ord ringande i öronen kände man den osynliga närvaron av män som gått före, och med ens blev det verk man utförde mycket vardagligt och föga värt att nämnas.

En ära var det för mig att få tillhöra 2 skyttekompaniet av II. gruppen och jag vill tacka för det kamratskap, som växte sig starkt mellan de tretton tälten ute vid fronten. Att tillhöra detta förband av svenska soldater var att uppleva det bästa av Sverige utom dess gränser.

C. F. Palmstierna, Sergeant 3832, kårstaben. Fil. dr, arkivarie.

Nu är den frågan där — den som ingen frivillig ställde till sina kamrater vare sig under resan upp till Torneå eller vistelsen i Finland. Anledningen till den tystnaden var nog den känslornas försynthet, vilken måste anses utmärka svensken — inte minst den enkle mannen. Måhända är tiden nu inne att besvara frågan.

I mitt fall var det flera skäl. Jag ville företa ett experiment med mig själv — utröna hur mycket jag tålde av fysiska och psykiska påfrestningar. Jag visste väl att krig är någonting fruktansvärt men jag hyiste också en misstanke att det i alla händelser inte är värre än vad man sagt. Två ljusa sidor har även kriget — det goda kamratskapet samt egenskapen att avslöja mycken moralisk humbug.

Ytterst var det nog ändå ett slags idealism. ”In der jetzigen Zeit soll niemand schweigen oder nachgeben,,, har Goethe sagt. ”Man muss reden und sich riihren, nicht um zu uberwinden, sondern sich auf séinem Posten zu erhalten, ob bei der Majorität oder Minorität, ist ganz gleichgultig.” Jag kände starkt nödvändigheten av att bringa ett offer för det man vill bevara och förstod intuitivt att ett sådant, givet i ärligt uppsåt, är ett värde i sig självt, vars gagn man ej alltid kan fatta genast. Inte hade jag några särskilda militära kvalifikationer, frånsett viss kunskap i ryska. Men jag har en vidsträckt vänkrets i Sverige. Genom att fara som frivillig till Finland önskade jag ge dem som rynkade på näsan åt ”kulturaktivismen”, en tankeställare som skulle kunna gagna saken. Och reaktionen blev den avsedda: tänk, han for i alla fall... Varför? ...

Jo, emedan detta numera är uppenbart: Sverige och dess skandinaviska systerland Finland stå och falla med varandra under nuvarande omständigheter. Skulle Sverige efter den gångna vinterns händelser undandra sig att hjälpa Finland av all sin kraft, så komme det att gå miste om någonting oändligt dyrbart. Vi skulle svika vår historiska uppgift, vi skulle ”förlora vår själ”.

Det var för att i min ringa mån hindra detta som jag valde att ansluta mig till den svenska frivilligkåren i Finland.

Hans Bagger-Sjöbäck, Sergeant 726. Gr. I. 5 Tunga komp. Tek-nolog.

Jag hade så många och så överväldigande skäl för att ställa mig till Frivilligkårens förfogande att det är svårt att säga vilket som var det förnämsta.

De många och tunga offer som Finlands folk bragt våra båda länders gemensamma väl under de sex århundraden vi voro förenade — se där ett skäl. Medvetandet att Finland nu utgjorde det yttersta bålverket mot ett styrelsesätt som var oss främmande och förhatligt och känslan av en omedelbar fara för Sverige om Finland ginge under — ett annat. Känslan av en alldeles särskilt stark samhörighet mellan oss och Finland på snart sagt alla områden — ett tredje skäl. Och slutligen en spontan och självklar reaktion.

Jag skall aldrig glömma den kväll i slutet av februari, då jag med min kul-sprutetropp var på väg till fronten. Min

tropp gick ensam, men vi mötte oupphörligt slädkolonner tillhörande de finska bataljoner, som nu avlösts. I de välkomsthälsningar som ropades till oss under den marschen, tyckte jag mig förnimma en lättnad över att det äntligen kom någon till hjälp och förhoppningen att det endast var förtruppen till alla dem som skulle komma.

Den egentligen största ”upplevelsen” var kanske överraskningen över att ”det inte var så farligt”. Att en granatbrisad alldeles intill en eller en kula som pep förbi örat inte alls hade den skräckinjagande och förlamande verkan, som jag hade väntat mig åtminstone i början. Och så den bitterhet vi kände den 13 mars, då vi fick veta att allt var slut och att vi inte skulle få göra den insats vi hoppats på.

Till slut vill jag uttala min övertygelse att om det någon gång på nytt skulle blåsa upp till storm på andra sidan Bottenhavet, då har ingen av oss glömt I. strids-gruppens marschvisa under hemmarschen. Den slutade: ”Det var lång, lång väg till Märkäjärvi, men vi kan gå den än en

gång.”Ivar Claesson, Sergeant 8305, Gr. II, 2 batt. Redaktör.

”Ett land är i fara — Du kan hjälpa!” Dessa ord grep mig. Finland och dess tappra folk har jag smält samman med sedan lång tid tillbaka. Runebergs underbara diktverk har ofta varit min aftonlektyr. Är det då så underligt om man vill handla — vill göra något positivt. Jag ansåg det vara min plikt. Därför lämnade jag allt jag hade kärt. Finlands frihet betyder för oss så oändligt mycket. Vi kunna icke leva om icke Finland får leva. Mera behöver icke sägas. Under de kalla vintermånader jag tillhörde Frivilligkåren, stärktes min tro på detta land och dess folk. Det är något manligt kärvt hos finnen, som man beundrar så snart han låter höra sitt klingande modersmål. Det var en underbar tid jag tillbragte i Finska armén, visserligen strapatsrik, men de vackra vinternätterna med sitt förtrollande norrsken gjorde vakttjänsten till en tjusning.

Som två vapenbröder stå våra folk bredvid varandra, och de kunna icke och få icke skiljas!

/^>

Hans Cnattingius, 736, Fältpastor, Kapten, Grupp I.

Den 30 november 1940 ställdes Sverige mot väggen. Ord eller handling? Neutralitet blev attityden, mer mäktade man inte, trots en teknisk och ekonomisk blomstringstid nästan utan like i vår historia. Frågan gick vidare till den enskilde. Det förflutna blev levande. Det svenska rättssamhället, som jag under mångåriga mödor i arkiv och bibliotek sett ansas av en Gustav II Adolf och en Oxenstierna i Finland likaväl som i Sverige, det var nu hotat till livet. Den kristna tron, vår västerländska odlings hjärta, skulle om möjligt ryckas upp med rötterna. Framtiden talade. Hade Sverige längre någon historisk uppgift, så var det som kärnlandet i ett enat Norden, grundat på rät-

ten och evangeliet. Ett Sverige utan Finland bleve ett Sverige med halvt liv. Den som nu satt stilla, fast han kunde gå, försatt han inte rätten att tala för den nordiska ödesgemenskapen? Och för kampen i öster och de svenska män som gick ut, hade Sveriges kyrka sitt givna ansvar. Därför ställde jag mig den 6 december till förfogande som fältpräst i den planerade kåren.

Under mer än tre månader delade jag goda och onda dagar med mina mannar. Jag såg deras tålamod under den prövande väntetiden med dess svåra sjuklighet, deras slösande vänlighet mot den enkla finska lantbefolkningen under marschen mot fronten och slutligen deras manliga lugn bland bomber och granater. Vi vände tillbaka med värmda sinnen, med vänner för livet och moraliskt rikare i medvetande om att ha gjort det rätta.

Olof Lagercrantz, 8520, kårstaben. Författare.

I dessa dagar växer överallt fram den tanken att de nordiska länderna måste hålla samman för att kunna bestå. Den tanken har tyvärr tidvis varit glömd i Norden, men för dem som förra hösten och vintern drogo till Finland, var den en levande realitet. Finland tycktes dem en del av Sverige, Sverige en del av Finland. Vad var då naturligare än att försvara den gemensamma saken vid Finlands östra gräns. Det var en självklar plikt. Måtte den alltid så förbli!

Bengt Lissegård, Sergeant 4202, Kårstabs-komp. Konstnär.

Varför jag reste? Jag gjorde ju bara rätt mot mig själv. Min egen, Sveriges och Finlands frihet stod på spel. Jag fasade vid tanken på att kanske aldrig mer få skapa fritt, tänka fritt och fri få ströva kring i våra skogar.

Jag visste att jag kunde vara till någon nytta. Var jag ändå inte ”skogskarl” och en gammal skidorienterare och en skaplig skytt? Därför var det bara min plikt att resa och försvara vad jag innerst inne höll heligt.

Jag hade rest ganska mycket i Finland före kriget, lärt känna och beundra det finska folket, dess kultur och konst. Det var faktiskt en ära för oss att få strida vid deras sida för rätt och sanning.

För mig var varje dag av Finlands krig en upplevelse. Att natt efter natt i en kamrats sällskap sticka ut på patrullspåret hade sin underbara spännande tjusning.

En upplevelse var det en gång, när vår lilla grupp fick följa de finska officerarna som något slags hedersvakt med paria-mentärflagg till det ryska högkvarteret. Det kändes ju ganska underligt nu, när den forna fienden kom fram och ville bjuda på vodka i en bleckmugg och jag satt och delade russinbrödet med de ryska officerarnas chaufför. Han hade så vackra bruna mandelögon. Det var nog inte mot den ryssen vi stridit för vår frihet! Det måste vara mot ett system som varken han eller jag begriper.

A

Lars Öhngren, 1315, Depåstaben. Jur. kand.

”Nå, hur var det i Finland?” Den frågan har otaliga gånger mött den frivillige efter hemkomsten. Och vad skall han svara i en hast? Kanske tillgriper han en alldaglig fras — tack, det hade sina sidor —, eller något liknande. Och med det får frågeställaren nöja sig såvida han inte vill ge sig till tåls och i timmar lyssna till allt den frivillige har att säga för att tillfredsställande kunna besvara frågan.

Det viktigaste är emellertid att han inför sitt eget samvete kan besvara de frågor som tränger sig på: Ångrar du din resa till Finland? Fick du verkligen ro i din själ som så djupt upprördes av det fruktansvärda övervåldet mot det lilla, till synes hjälplösa landet, och som pinades av att ingenting gjordes för att bistå det? Helt säkert ångrar han aldrig sin resa, ty vistelsen i Finland gav honom en inre tillfredsställelse, en känsla av att arbeta för en alltigenom god sak. Och den känslan är värd mer än allt annat.

roch studerkammare

Klas Siwertz, 3886, Gr. I, 5 tunga komp. Lant-brukselev.

Varför jag for till Finland? Ja, den frågan är lätt besvarad. En så självklar plikt var lätt att fylla. I vår tid håller nog ungdomen de gamla riddaridealen lika högt som förr.

Att kampen i öster inte bara gällde Finland, utan hela Norden, det står väl klart för var och en som haft tillfälle att komma i kontakt med vårt östra broder land.

Om frivilligkårens rent militära insats var obetydlig, så knöt den dock samman banden mellan Sverige och Finland som aldrig förr. I farans stund upptäckte vi hur mycket gemensamt vi hade att försvara. Vi kunna vara finnarna mer än tacksamma för deras lysande kamp för våra gemensamma intressen.

Kriget är inte bara hårt och grymt, det rymmer också mycket av skönhet och lockar fram människoandens ljusare sidor, kamratskap, uppoffring och hjältedåd. Att kämpa för frihet och rätt på den svagares sida är skönt, och det är inte alla förunnat. Just det är kanske vad som står klarast kvar i minnet efter 2Vi månaders krigstjänst i Finland.

Dag E. Bergman, 2, Gr. I, 2 skyttekomp. (gruppchef). Fil. kand.

Intet torde vara lättare än att i koncentrerad form giva en redogörelse för de motiv, som dikterade mitt deltagande i Finlands kamp.

Aktningen för och kärleken till Finland,

grundlagd genom uppfostran och genom pojkårens inlevelse i Fänrik Ståls sägner och historisk litteratur,

mognade och fulländades under universitetsstudierna och i umgänget med nationellt tänkande vänner från båda sidorna av Bottenhavet. Känslan for den historiska traditionens krav var stark och oemotståndlig. Då kriget bröt ut, fanns där ingen annan väg att gå än att förena sig med dem, som i handling ville söka omsätta, vad de kände för Finland, och på samma gång göra en aktiv insats för Sveriges utrikespolitiska intressen.

Från tiden därute bevarar jag minnet av våra finska vapenbröders enkla och storartade heroism, deras lugn inför faran och pliktuppfyllelse intill döden. Jag är djupt tacksam över att ha fått uppleva dessa dagar i Finland, fyllda av vittnesbörd om den verkliga och höga meningen i orden att offra allt för ett älskat fädernesland.

Kriget är nu slut, och fred råder. Men framtiden är oviss. Inför denna osäkerhet under kommande dagar måste vi svenskar och finnar vara medvetna om vår gamla ödesgemenskap, grundlagd av våra fäder under kamp för gemensamma omistliga värden och förnyad i denna hårda tid. Sverige och Finland äro bundna vid varandra med tusen länkar och intet offer får vara för stort för att värna dessa band. Detta äro vi skyldiga vår historia, oss själva och eftervärlden.

linjer och jämrade sig i natten, och än är det interiören av stridsvagnen, som stod på Märkäjärvivägen. Men även det tonar bort, och man tänker i stället på det stora lugn och den balans, som följde i krigstjänstgöringens spår. Vad som än händer, så står man där säker och klar att reda upp saken. Kanske blev detta lugn samt en mera positiv inställning till livet de mest varaktiga minnen jag fick från vistelsen långt där uppe i ödemarken.

Men en sak, vilken som minne betraktat står i särklass och som ingen där-uppifrån torde glömma, är det goda kamratskapet odh sammanhållningen inom förbandet. Aldrig har jag under militärtjänstgöring påträffat en beredvillighet och kamratkänsla, som tillnärmelsevis motsvarat den som framträdde under dessa krigiska veckor.

Gustaf Wemstedt, översergeant 9346, Gr. II, 2 skyttekomp. Jur. stud.

När man sitter helt lugnt här hemma och tänker tillbaka på några händelserika månader i Finland, så slår det en hur oändligt mycket det hela egentligen sjunkit undan. Saker, som man trott skulle etsa sig fast och aldrig försvinna, äro nästan bortglömda. Det är bara en del enstaka händelser som dröjt kvar, än är det nattmarschen mot fronten i bister kyla, än är det ett par sårade som låg framför våra

Stig Löwgren, översergeant 2215, Lv-sta-ben. Stud.

Den 30 november 1939 blev för mig — och antagligen för alla som tillhörde Frivilligkåren — én signal till kamp för Nordens frihet och självständighet. Att just Karl XII :s dödsdag skulle bli en sorgedag även år 1939, förefaller som en tanke. Men från den dagen kände jag inget, som kunde hindra mig att bispringa en broder i nöd. Ty att Finland är en nordisk stat, därom råder väl ingen tvekan. Och så länge fria män bo i Norden, så länge skall Finland tillhöra den nordiska gemenskapen. I österled har också svenskar i alla tider dragit för att kämpa för frihet och oberoende. Även denna gång åtlydde många stridssignalen.

Då undertecknad tjänstgjorde vid lv-förband dels på nordfronten och dels i Åbo, och således aldrig befann mig direkt i stridslinjen, kan jag ej berätta om några alltför spännande upplevelser. Ett av mina mest fängslande minnen härrör från Åbo — lördagen den 2 mars. Då satte fienden in ett massflyganfall, som emellertid tillbakaslogs med svåra förlus-ter för den anfallande. Även om inte så många svenskar fingo vara med och skjuta ned de närmare 10 plan, som fälldes, så såg vi i alla fall vad svenskt luftvärn kan uträtta.

I Äbo stiftade jag bekantskap med många finska vänner, som jag nu med stort utbyte brevväxlar med och på så sätt upprätthåller kontakten med — mitt andra fosterland. Dessa ord säger mer än många, långa fraser. Jag tror att ett land som kämpar för sin frihet, aldrig kommer att dö. Finland skall leva!

Bengt Jändel, 6223, lv-batt. Journalist.

Man sade oss att ”Finlands sak är vår”. Vi kände det så. Ingen händelse ute i världen har för mig personligen varit mera skakande än krigsutbrottet i Finland. Man var inte längre åskådare, inte längre neutral — med all sin känsla och övertygelse var man engagerad på den ena sidan. Man hade inte kunnat känna annorlunda om ens eget hemland varit i krig. Mer behöver inte sägas om orsaken till att man följde frivilligkårens maning. Det fanns intet

val.

Min personliga beundran för Finland, för dess soldater, dess folk, dess kultur, dess lyrik är och var stark. Likaväl — och ingen finsk fosterlandsvän skall väl förundra sig däröver — var det mera för Sverige än för Finland jag önskade göra en insats. Jag hade en intensiv känsla av att mitt eget land var i dödsfara. Och den känslan bottnade i en orubblig övertygelse om de båda ländernas oupplösliga historiska, politiska och kulturella gemenskap.

Vad jag kanske längst skall minnas är förutom fredsslutets bittra besvikelse, när jag, då vi följde några stupade kamrater till tåget hem, oförmodat råkade en personlig vän men motståndare i åsiktsfrågor. En starkare känsla av nationell gemenskap över partier och åsiktsgränser har jag aldrig, vare sig förr eller senare, erfarit.

Peder Sjögren, Sergeant 595, Gr. I, 1 skyttekomp. Författare.

Först i Finland, vid Sallafronten, i Märkäjärvis kalla, blodiga skogar — dit jag, uppriktigt sagt, begivit mig mycket för att de i min krets som voro yngre än jag, starkare än jag och i bekvämare omständigheter än jag, skulle blygas för att ligga kvar på sina schäslonger vid högtalaren i behagligt avlyssnande av hjältefolkets rop — där fick jag för min ringa del erfara hur oändligt olika varandra de nordiska folken äro till sitt inre v\äsen. Mer än en dyrbar timme, då vi nere i jordkulorna kring ”finnspisen” skulle haft rätt att slänga oss baklänges över renhudarna och sova, offrades på att gemensamt förbluffas över detta faktum, medan ryssgranaterna visslade och pepo hemtrevligt eller brakade av där uppe bland stammarna. Men när vi började skönja detta faktums betydelse, stärktes vår kamplust.

Vi nordmän är bröder. Inte därför att det låter vackert att säga så. Utan helt enkelt därför att vi ha samma moder — Norden, Skandinavien. Men just därför att vi är bröder är vi alla — ty detta är en naturlag — lika till det yttre och fullständigt olika i vårt inre. En brödraskara, där inte brödernas inre är varandra olika, är en sjuk och livsoduglig brödraskara. Men därför att vi är varandra så olika, duga vi något till gemensamt. Därför behöva vi varandra. Därför ha vi kraften och lyckan att kunna hjälpa varandra, skydda varandra, styrka varandra och

högakta varandra.

S. Alvar Swensson, Fänrik 1035, Gr. II, 2 förbandplatsen, batt.-läk. Medicinare.

Anmälde mig den 1 dec. Upplever man ett tidsskede av betydelse som detta, vill man om möjligt vara med, där avgörandet faller. Finland tog upp kampen mot det överskyggande onda i vår tid — och visade oss vår väg. I väntan på att kåren skulle taga fast form ökades med tidningarnas skildringar av vad som hände så

nära en själv, förvissningen, att man var vittne till något stort — att Finland stred en för varje dag och för varje timme historisk strid. Finlands strid för sin självständighet gällde även oss, och således var vår samhörighet med finska folket självklar.

Finnen gav oss många lärdomar. Det som gjorde mest intryck på mig, var hans outtröttliga trosvisshet. Så blev också det omöjliga möjligt. Till detta kom hans värdiga lugn och lågmälda humor.

Jag var på en finsk förbandsplats. Den enkla hjärtligheten mellan kamraterna där slog mig. En hade fått ryggen illa tilltygad av skärvor. Det skämtades vid omläggningen försynt om de ovanligt fina underkläder han nu fick. Den förbandsplatsen fick i detta avseende bli mönster för vår. En hälsning till dess unge läkare dr Franken-hauser.

Den svenska kåren växte i värde dag för dag och visade, när det gällde, att den höll. Svensken är bäst, när han sätts på rätt spår och får rätt uppgift. När han så blir varm i kläderna, ”är han också här värst mot slutet”.

Av förbandsmateriel, instrument och medicin fanns vid fronten alltid vad som behövdes. Så vitt jag vet inträffade ej dödsfall i ”civila” sjukdomar inom kåren. (Sulfonamiden var även här mången gång räddningen.)

Ljusaste minnet är kamratskapet. Bakom detta och som drivkraft och inspiration stod alltid vår varmt avhållne gruppchef överstelöjtnant Viking Tamm.

Per-Erik von Sergeant 487, Gr. II, 3 skyttekomp. Lant-bruksstud.

Jag gick ut som frivillig därför att jag anser att Sverige och Finland har gemensamma intressen att bevaka men också därför att finnarnas beslutsamhet och kraft att ta upp kampen mot en stormakt för att värna hem och frihet grep mig djupt. Jag måste helt enkelt för deras rättvisa sak bidra med det enda jag kunde förfoga över, min egen person, och hoppades också att min vinterutbildning i Boden kunde bli till nytta.

Aldrig glömmer jag när vi i slutet av februari mötte finnarna i Märkäjärvi. De kommo susande på skidor i f. d. vita snö-ställ och svarta i ansiktet av ingniden aska som skydd mot kölden, strålande glada att bli avlösta och få några dars permission efter att ha legat i fält sen krigsutbrottet. Äntligen fick vi ge ett handtag åt dessa män som skänkt oss ett enastående exempel på att försvarsvilja och mod är någotenkelt och självklart! Åldringarnas, kvinnornas och ej minst de finska barnens outtröttliga arbetsamhet bakom fronten, över måttet av sina krafter, hör till det man alltid skall minnas. Ingen nation kan i längden föra en isolerad politik, och denna vinters möte med verkligheten har ytterligare stärkt mig i den förhoppningen, att Norden skall samlas till en makt som inger respekt genom försvarsvilja och hand-

lingskraft.

Carl Cramér, överser-geant 2116, kärstaben, avd. 2. Regissör.

För några år sedan gjorde jag en resa till Moskva för att studera den ryska teaterkonsten, och på återvägen stannade jag några dagar i Helsingfors för att få en inblick även i Finlands teater. Genom välvilligt tillmötesgående av teatercheferna Kalima, Rönngren och Fazer m. fl. blev den något av en upplevelse.

Hela den stämning av vaken, kämpande kultur, som då slog emot mig från de kretsar på båda sidor om rampen, som jag kom i kontakt med, kom mig att se på mitt eget lands kultur med helt andra ögon. Här, hos den nordiska kulturens utpost, förnam jag dallringen av den livsnerv, som för oss alla i Norden är bärande och skapande. Här låg det naturliga bandet mellan levande tradition och sökande nutid blottat.

Från denna tid visste jag var vår kulturs frontlinje gick. Och när jag förstod innebörden i den fara som hotade, var det en naturlig sak, att jag skulle byta ut min svenska beredskapsuniform mot en finsk.

tecknade testamente må citeras, de spegla bäst min stämning och mina motiv:

”Jag har sedan Finland angreps gått i spänning, oro och vånda. Plågats av att sitta med händerna i kors och endast passivt läsa om dessa tappra bröder, som kämpa även vår strid. Jag tycker det är en mans uppgift som kallar mig. — Jag reser alltså av en oemotståndlig inre drift; jag har varken vänner eller fränder i Finland.

Men jag vet, att om jag stannade hemma nu, skulle jag hela mitt liv känna mig som en stackare. Jag har mitt livs chans att få leva en mans liv och göra en insats med livet på spel för en stor och rättvis sak. Och jag känner behov av att handla, då mitt land ej kan göra det.”

Den tid som förflutit och de händelser jag upplevat sedan dessa ord skrevos, ha ej förändrat min inställning.

Nils-Ivar Roslund, Fältväbel 242, adj. vid kårstabskomp. Redaktör.

Några rader ur mitt julafton 1939 dag-

från kontorspulpeter

Arne Malmsten, översergeant 12514, bitr. krigskassor. Ombudsman i Sveriges Nationella Förbund.

Det var med mycket blandade känslor som jag tog steget fullt ut och anmälde mig som frivillig i den svenska frivilligkåren. Att få vara med i den historiska kampen för Nordens frihet var ju så pass lockande att tankarna icke ett ögonblick kunde lämna frågan. Men som skåning måste man ju fråga sig om klimatet var så hälsosamt. Ryktena förmälde om de finska skidlöparnas sagolika bragder, och det var icke utan att man i andanom såg sig själv mödosamt stappla fram, sig själv mm knappast fienden till skräck och varnagel. Nåja, ledningen för S. F. K. hade tydligen tagit även detta med i beräkningen. Redan i Torneå gallrades vi

”icke skidkunniga” ut ifrån de övriga. Efter en tids vistelse i depå fick jag min placering vid krigskassan

(huvudkassan) i Torneå. Genom denna verksamhet kom jag i kontakt med den finska befolkningen, och det är om denna jag här vill skriva några tacksamhetens rader. Den gjorde sitt allra yttersta för att hjälpa och reda upp där något brast. Att kunna mottaga och härbärgera tusentals män, av vilka åtskilliga långt ifrån voro några konfirmander, och samtidigt i alla situationer behålla sitt tålamod och sin gästvänlighet anser jag, enbart detta var ett bevis nog för påståendet, att det finska folkets nerver tål hart när vilka påfrestningar som helst. Det knöts också många vänskapsband mellan denna befolkning — jag tänker då närmast på Torneå och Kemi — och den svenska frivilligkåren, vänskapsband som kan komma att betyda en hel del i framtiden. Den dag jag lämnade Torneå kom ett äldre par fram till mig och sade: "att de icke kunde fatta att pojkarna nu drog bort för att aldrig komma tillbaks. Vi tycka precis att ni allesammans äro våra pojkar." Jag tror att det var många av den finska befolkningen som kände så. Och det är icke utan att vi, då vi nu i våra tidningar läsa om

Torneå, Kemi, Rovaniemi tycka oss läsa om orter och människor som vi höra samman med, och att vi äro knutna samman med band som endast krigsgemenskap kunna skapa.

Karl-Edvard Anderson, 3160, gevärsskytt vid 1 komp. Gr. n. Ombudsman.

Jag reste ut som frivillig, för att jag ansåg det vara min plikt att efter bästa förmåga bistå ett broderland, som ensamt kämpade för hela Nordens frihet och framtid. Såsom svensk har jag alltid haft klart för mig nödvändigheten av att det nordiska samarbetet tager mera fasta och verklighetsbetonade former. Hade de nordiska länderna for ett år sedan varit förenade i ett försvarsförbund samt rustade för krig, hade säkerligen också situationen i dag varit en annan. Skall Sverige och Finland kunna bevara sitt oberoende även i framtiden samt utöva något inflytande på det övriga Nordens öde, måste våra folk vara beredda att sida vid sida kämpa för samma mål. Vår strid blir blott en fortsättning på våra förfäders kamp. År 1940 var det endast några tusen frivilliga, som fick knyta krigsbrödraskap med Finlands tappra soldater. Nästa gång måste hela folket vara redo.

Bo Arrhén, 8735, ing.-komp., traktorförare. F örsäkringst j änste -man.

Under vinterdagarna 1940 lystrade Sveriges folk till parollen, "Finlands sak är vår". Vad detta innebar förstodo alla och så långt voro också de flesta överens, men när det sedan gällde att omsätta orden i handling, tvekade man likväl och överlät till en obetydlig skara svenska män att representera dem alla och ta ansvaret. Förgäves väntade vår frivilligskara i Finland på erforderliga förstärkningar. Dyrbar tid rann bort i väntan på, att kompanierna skulle bli fulltaliga. Äntligen, i mitten av februari gick frivilligkåren i ställning, beredd att göra sin plikt och försvara det som stod högst av allt, den skandinaviska gemenskapen. En gemenskap, vars spolierande vore ett förkrossande slag ej allenast för Finlands del, utan i lika hög grad för Sveriges.

Svenska ungdomskamrat! Var det ej klart för Dig, vad Finland betyder som Skandinavisk stat? Har Du glömt Din historia eller ville Du ej i farans stund vidkännas de gemensamma intressen och ideal, vilka i århundraden hållit Finland och ditt eget fosterland samman? De äldre vädjade till Dig såsom ung, att frivilligt sluta upp vid broderfolkets sida för att värna Nordens frihet och Sveriges ära. Du vredgades över världens orättvisa men svek, av brist på individuellt initiativ och rädsla för att offra personliga intressen och det lugna, bekväma vardagslivet. Ett sådant handlingssätt hedrar Dig ej.

För oss, vilka voro med, blev den av omständigheterna korta fälttågstiden ett dyrbart minne, vilket stärker och bevarar samhörighetskänslan med den av naturen fåordige men sanne fosterlandsvännen, vår vapenbroder — den finske

Gustav Godlund, 2263, Gr. I, 1 batt. Boktryckare.

Jag har kanske mera gemensamt med Finland än de flesta som voro med i finska kriget eftersom jag arbetat där 2 år innan kriget bröt ut. Det var därför den naturligaste sak i världen att jag skulle stå i de finska leden, när Finland blev anfallet.

Naturligtvis vore ett slaget Finland ett till hälften redan besegrat Sverige, därför får och skall ej Finland utplånas som självständig stat, därför om Finland kallar än en gång, så går jag trots mina 53 år ut igen.

Våra finska vapenbröder har ju skrivits så mycket om, men som gedigna kamrater och personligt orädda hjältar visade de i detta hårda, oförsonliga krig, att finnarna äro världens segaste och individuellt yppersta soldater. Jag kände mig stolt att få trycka deras barkade nävar.

Som sagt ”Finlands sak är vår” och kommer att så bli, därför skall vi frivilliga ej glömma Suomi nästa gång.

Och det är som ett uttryck för denna svenska vilja, som den Svenska Frivillig-kåren enligt min uppfattning haft sin största betydelse.

Min personliga insats var skäligen blygsam. I mitten på januari började jag hjälpa till att skaffa tjänstehundar till Frivilligkåren. I februari hade jag hand om utbildningen av några tjugotal förare och hundar. Den 25 februari kom jag till Finland. Och sedan kom den 13 mars —.

Vid själva fronten funnos cirka 40 draghundar, de flesta på 16 jägarkompaniet. Vid Kemijärvi lågo 20 utbildade förare med hundar förutom det stora antal draghundar för sjukspann, som låg redo mellan Kemijärvi och fronten. Slutligen fanns ett antal hundar och utbildade förare vid hunddepån i Torneå.

Oskar Fr. Sandberg, 4761, 3 plogplut. Kontorist.

soldaten.

Manne Ginsburg, Fänrik 10624, SFKrs tjän-stehundsofficer. Fil. mag., sekreterare i Radiotjänst.

De nordiska länderna höra ihop. Det är icke ett politiskt program, det är en naturföreteelse — med andra ord ett faktum, som icke går att ändra!

När Finland anföllls, kände majoriteten av svenska folket det därför som ett anfall — icke mot ett främmande land utan mot en del av den organiska enheten Norden. Önskan att rycka till Finlands hjälp var allmän.

Men tusentals unga svenskar, som ville komma till det finska broderfolkets undsättning, måste göra sin plikt i den svenska för svar sberedskapen. Dessutom trodde väl lite var, att man när som helst skulle få kämpa för det egna landets frihet.

Vi, som hade förmånen att kunna lösgöra oss och ansluta oss till Frivilligkåren, representera därför många, många fler, som ville komma över men inte kunde.

Redan i december hade jag avsikten att anmäla mig, men ett tillfälligt arbete som båtclerk gjorde det omöjligt att då fara någonstans. Köpmansson, med gamla konservativa fördomar samt uppriktig nationell inställning till politik, hyste jag det största medlidande för den kämpande brodema-tionen. Det blev mig till sist omöjligt att gå i Sverige och höra dessa bloddrypande rapporter från öster. Jag gick som i trance, en feber brände i min kropp, lusten att handla, att göra något blev för stor, jag tvingades av en inre makt eller oro till rekryteringsbyrån. Efter att först ha fått ansökan avslagen av de svenska myndigheterna, kom jag över till Torneå, fick nummer 4761 och tilldelades 3:dje plogplutonen som vanlig menig givetvis. En episod: Nattligt ploguppdrag, dj—skt

kallt, klart månsken, skottande, hackande spadar, stelfrusna män. I en snödriva sitter en man och gnider sina halvt förfrusna tår med snö. En bit längre bort ligger en annan i djup sömn, omöjlig att väcka, köldsömnen, den vita årstidens smärtfria drunkningsdöd. Fram och åter klampa de köldbitna, endast de starkaste arbeta. Vi måste fram, plogbilen backar, tar sats, men blir obevekligt besegrad av den hårdpac-kade, vackra men hemska snön ...och ämbetsverk

Arvid Berg von Linde, Sergeant 2062, Gr. I, 4 jäg.-komp. Kontorist.

Jag gick med i Frivilligkåren helt enkelt därför att ilskan över det ryska anfallet blev större för var dag. Svenskarnas gemensamhetskänsla med Finland är ju också fast rotad sedan århundraden.

I kåren kom jag att tillhöra det först uppsatta jägarkompaniet. Kompanichef var löjtnant Salén. Efter utbildningstiden i Kemi, som varade till in i februari, marscherade vi upp till Märkäjärvi, där kompaniet gjorde posterings- och patrulltjänst. Med ryssarna kommo vi inte i närmare beröring. Deras artillerield var dock ganska

ettrig.

De finnar vi träffade, voro alla mycket vänliga och hjälpsamma. Språket vållade dock vissa svårigheter. Först mot slutet träffade vi på förband, som talade svenska. De voro allmänt tacksamma för den hjälp, landet fick från Sverige. Dock riktade sig 'harmen över den nesliga freden mycket mot Sverige, men man insåg snart, att det den gången inte kunde gått på bättre sätt.

Men nu har Finland verkligen förtjänat att få vara i fred. Skulle samma situation uppstå igen, är det svårt att inse, hur Sverige skulle kunna stå utanför.

o/liMcl yy\

Kurt Widell, Fänrik, 1959, krigskassor vid kårstaben. Banktjänsteman.

I mitten av december frågade mig en vän, om jag inte ”skulle fara med till Finland och kriga”. Jag var visserligen inte militärt utbildad, men då den uppgift som gavs mig i kåren, passade bra för min utbildning, blev jag genast intresserad. Först och främst därför att jag då såg ett sätt att kunna bidraga till Finlands snabba och effektiva hjälp, men också för att på så sätt få nyttig praktik i mitt yrke under

förhållanden, som jag trodde skulle tilltala mitt sinne. Mitt beslut var därför klart i och med att jag beviljades tjänstledighet från arbetet, även om jag flera gånger tvekade och kände mig olustig inför de minst sagt ovissa framtidsutsikterna. Man måste ju i alla fall räkna med att få lämna en god anställning, en varm och skön säng samt att kanske inte komma tillbaka mer.

Att sådana vekliga tankar inte tog överhanden är jag nu mycket glad över, ty deltagandet i det finsk-ryska kriget gav en värderlig behållning av erfarenheter på olika områden, vidgad syn på livet och knutna vänskapsband.

L. G. Lindencrona, 2227, Kårstabskomp. (jägare). Jur, kand., notarie.

Bakom det svenska folkets otvetydiga vilja att bistå Finland i dess tunga kamp i vintras låg en känsla av djup samhörighet och bundsförvantskap. Sällan eller aldrig har vårt land upplevt en väldigare och en enhälligare opinionsyttring än den, som tog sig uttryck i orden: ”Finlands sak är vår.” Det är en historisk tragedi, att Sveriges beredvillighet att stå vid Finlands sida med ansiktet mot öster då icke kunde bli verklighet.

Efter Moskvafreden ha vi sett vårt finska broderfolk med okuvlig beslutsamhet och ihärdighet gripa sig an med det fredliga återuppbyggnadsarbetet. Finlands sätt att möta olyckor och svåra prövningar är ett föredöme, och har i Sverige veta vi med detta för ögonen, att ett litet folk, som vill och vågar hävda sin frihet och heder, icke är dömt till undergång. Kärn-tanken i frivilligrörelsen har säkerligen varit denna: Finland är en omistlig länk i den nordiska gemenskapen. Dess historia, traditioner, kultur och framtid är nära förbunden med Sveriges. När därför ofärden drabbade Finlands folk, utgick en ofrånkomlig maning till var och en i Norden att besinna sitt ansvar inför framtiden och handla därefter.

Axel Sandstedt, Löjtnant 2444, fältpostmästare. Postassistent.

Varför frivillig? Jag kunde inte finna några antagbara skäl att undandraga mig det, som föreföll mig som en plikt i den givna situationen. Och skulle inte vår generations mångbeprisade sinne för fair play ha givit individen den impulsen, borde väl känslan för våra folks samhörighet ha gjort det. Ett finskt sammanbrott vore ju en skandinavisk katastrof, som drabbade oss svenskar hårdare än någon. Varför försöker man på ömse sidor understundom förneka detta i stället för att till bägges fördel bygga vidare på vår historiska och kulturella gemenskap? Nej, under de gångna vinterdagarna, då svenskarnas insats under en arbetsfylld organisa-tionstid aldrig hann krönas av det stora resultatet, återknötos band med vårt broderfolk framför andra, som icke kunna och få slitas!

Ärlig vrede och längtan efter att få hjälpa en broder som var i nöd och yttersta fara — säkert var det i första hand dessa känslor, som drev oss frivilliga till beslutet att resa. Därtill kom vissheten om det hot, som efter Finlands tillintet-görelse skulle komma att riktas mot vårt eget land: Asiens gräns vid Torne älv skulle betyda död åt den

nordiska tanken.

Finlands folk grep till vapen med lugnt mod. Dess föredöme gav oss styrka att härda ut, och de av oss, som sårades och som sida vid sida med finska vapenbröder på krigssjukhusen den 13 mars hörde de hårda fredsvillkoren, vi kände, att vi, trots allt, inte rest ut förgäves, vi veta också, att Finland måste vara med den dag Norden åter står enigt och starkt, utan att rädas något varnande pekfinger.

Lars Wilhelm Schlyter, 9528, Gr. II, 3 skyttekomp. Yrkeslärare.från sportplatser

Calle Schröder, Sergeant 9344, Gr. II, 3 skyttekomp. Tennisspelare, handlande.

Övertygad om det rätta och riktiga i Finlands sak anmälde jag mig som frivillig och kom över som gevärsskytt vid II. gruppens 3 kompani. Efter en kort utbildningstid i Kemi bar det av till fronten, där vi fick vissa bevakningsuppdrag, patrulleringar och annat som hör till livet i fält. Jag kan inte klaga. Det var bra kamrater, bra befäl, och andan var den bästa tänkbara. Tiden blev visserligen hård, men härdande. Man lärde sig att sätta värde på det som fanns, och gjorde så bra man kunde varje dag. Man såg även att det gick att genomleva ett krig — och det tror jag är en viktig lärdom, som gör att man inte tvekar att ta sitt val och sin väg.

låg han i sexton timmar innan hjälp anlände, men ändå höll han humöret uppe. Efter hemkomsten till Sverige fick jag meddelande från honom att han var fullt frisk igen, och i arbete. Sällan har jag blivit gladare för ett brev! När löjtnant Graf-ström återvände från sitt stora patrulluppdrag, kunde vi även hjälpa till med transporten av ett par sårade, som soldaterna tagit med sig på vanliga dragpulkor.

Även om vi — i stort sett — inte kunde göra så stor insats under kriget, så var den ärligt menad och kommer utan minsta tvekan att upprepas, om händelserna åter skulle kräva det.

Sture af Ekenstam, översergeant o. drag-hundsförare 8229, Gr. II. Skidåkare och fjällförare (Skidfräm-j an det).

Som hundspannsförare sorterade jag under II. gruppen med överstelöjtnant Tamm som chef. Vad som hindrade vår verksamhet var dock den oerhört snörika och kalla vintern, som gjorde att spannen inte kunde gå direkt i skogen, utan måste hålla sig på vägar, i skidspår o. s. v. Hade skar före rått, hade vi kunnat deltaga i större och längre patrulluppdrag, nu måste vi nöja oss med kortare expeditioner. Mest körde vi fram ammunition till posteringarna vid eldlinjen, och därifrån transporterade vi sårade till förbandsplatserna. Vid ett tillfälle hämtade vi en kamrat, som under ett anfall blivit kvar mellan linjerna och med ett skottsår i benet tvingats gräva sig under snön för att undgå ryssarna. På detta sätt

Hilding Nilsson (Kors-näs-Nilsson), 2780, 1

bilkomp. Brottare, brandman.

Jag reste till Finland av rent ideella skäl och skulle göra om det ifall det behövdes. Den 9 januari reste vi härifrån med bil, och framme i det mörklagda Torneå fick vi en liten förkänning av kriget. Jag blev grupp-chef i första bilkompaniet och stationerades i Kemijärvi.

En gång hade vi varit och bärgat en bil ur ett dike en bit ifrån förläggningen. När det var klart och vi skulle vända tillbaka, överraskades vi av tre ryska jagare, som med spelande kulsprutor dök rakt ner mot oss. Vi var mitt ute på ett träsk, och det fanns inte mycket att söka skydd vid, men vi hann in bland trädstammarna ett stycke därifrån och kom oskadda undan. Men aldrig har jag varit så ordentligt rädd — varken förr eller senare.

Att i strålande månljusa nätter marschera genom nedbrända byar, påminde oss om att här hade strävsamma och fattiga människor förlorat hem och varme, det kändes svårt, och evakueringen efter fredsslutet var fruktansvärd. Mödrar, som nyss fött sina barn till världen, barn på 1—2 månader och åldringar stuvades in i lastbilarna för att åka flera mil i över 30 gr. kyla. Endast de mest nyblivna mödrarna kunde vi ta med i förarhytten. Ibland när man lyfte ned en liten gumma från lasset, så föll hon kvidande samman av köld.

Åke Laurén, 2782, mo-torcykelordonnans i kårstaben. Jordbruksarbetare.

Vi väntade väl här hemma att det skulle bli ett militärt ingripande från Sveriges sida. Då detta var omöjligt och

snabb hjälp var av nöden, föll det sig helt naturligt att jag ställde mig till Frivillig-kårens förfogande. — Som bekant lät ödet oss inte göra några större insatser i Finlands kamp. — Av våra vapenbröder finnarna har jag trots den korta tiden många trevliga minnen. Jag vill bara berätta ett: En dag var jag ute med en rapport, och för att orientera mig stannade jag invid en myr där några finska soldater uppehöll sig. Jag hade inte hunnit mer än slå av motorn, förrän vi hade ett ryskt flyganfall över oss. Finnarnas första tanke tycktes vara att skydda mig. Snabbt sparkade de undan snön under ett stenblock och lät mig krypa in först, varefter de själva lade sig ytterst.

Onni Niskanen, 9462, Kårstabskomp. Orienterare och gångare, Duvbo IF, typograf.

Min resa till Finland var inte frågan om ett val utan om vilja och självklar plikt. Efter en kort tid i Torneå kom jag till Salmijärvi med Stridsgruppsstabens jägare, och gjorde där samma iakttagelse som kamraterna, andan steg ju närmare eldlinjen man kom, förbandet svetsades samman, svårigheter och hinder sporrade till ytterligare ansträngning. Var man gjorde sitt bästa på ett sätt som knappast är tänkbart i fred. ”Det avgörande steget” skulle jag inte tveka att ta, om det — vilket Gud förbjude — åter skulle bli aktuellt.och tävlingsbanor

Lennart Tancred, 1303, Gr. II, 4 jäg-komp. Boxare, bageribiträde.

gånger hade sina sidor att vara soldat, ångrade jag inte en minut att jag reste. Tvärtom tycker jag nu efteråt att jag inte skulle fått fred)för mitt samvete, om jag stannat i Sverige. Det gällde ändå det rättas sak, och då får man inte fråga efter om ansträngningarna stiger till det dubbla och däröver mot det vanliga.

Min inställning bjöd mig att ta den chans som fanns för att aktivt stödja Finlands sak; och när man är ung och vapen-utbildad var det inte mycket att resonera om sättet. Jag blev frivillig, och det har jag inte ångrat. Hamnade på II. gruppen, 4 jägarkompaniet. Under en övning i skidåkning råkade jag falla och bryta armen, och så kom det sig att när mina kamrater drog mot fronten, fick jag ligga i sängen med en hoplappad arm. Det kändes naturligtvis svårt, men allteftersom skadan läktes och jag kunde deltaga i arbetet på sjukhuset blev det lättare. Där kunde jag åtminstone göra litet nytta; och hjälpa till var det enda man ville när man såg hur de oförlikneliga lottorna slet och arbetade och offrade sig för de sårade. Finlands lottor —- varenda man i Frivilligkåren var beredd att göra vad som helst för dem, de visade som inga andra hur prövningar skall bäras och besegras.

Dagen före freden var vi tio tillfrisknade sjuklingar, som begärde att få transport till Märkäjärvi och kamraterna vid fronten. Vi hann aldrig fram, knappast ens sätta oss i rörelse innan freden kom. En sak hann vi emellertid: mångfaldiga gånger konstatera sanningen i ordet ”Finlands sak är vår”

Bror Lundmark, över-sergeant 9312, fältpolisen. Kanotist, polisman.

I fråga om att stanna hemma eller resa till Finland gavs det inget val. Som så många andra fann jag att Frivilligkåren ävlQn var min väg. Även om det många

Karl Ivar Skeppstedt, Fältväbel 9382, 1 bilkomp. Racerförare, verkmästare.

Jag for till Finland av övertygelse, och den övertygelsen har tiden ”däröver” inte

När man är gift och har barn, har det sina sidor att gä som frivillig ut i ett krig. Men då min fru är finska, föll det sig helt naturligt för mig. Hennes land var även mitt, en sak som tiden i Finland många gånger slog fast. Jag har känt många finnar i fredstid, dels som privatman, dels som tävlande tyngdlyftare, och imponerats av dem och deras säregna seghet, men detta blev ett intet mot intrycken från krigets Finland. Där fick man rätta begreppen om folkets egentliga styrka, uthållighet och frihetsvilja.

Efter ett par dygn vid utrustningsdepån i Torneå placerades jag på III. gruppens stabskompani i Kemi, och fick där en god inblick i de stora svårigheter som är förknippade med att organisera, utrusta och öva en frivilligkår, men jag kände också, som aldrig förut, vad kamratskap, sammanhållning och god vilja mellan trupp och befäl betyder.

Jörgen Nielsen, 10002, Gr. III, stabskomp. Mångårig svensk re-kordhållare i tyngd-lyftning, kontorist.

kunnat ändra på. Som fältväbel vid 1. bilkompaniet fick jag dels tillfälle att göra en liten insats, dels var det motortekniskt sett en mycket lärorik tid. Bland annat skötte vi transporten av finnarna från Märkäjärvi till Saija, och det gick bra. Vad som framförallt slog mig, var finnarnas självständighet: vid transporten skötte var och en sitt, slängde på packningen på en bil och satte sig själv på en annan. Ändå visste var man precis var hans utrustning fanns. Den anda som besjälade den stridserfarna truppen, var mer än imponerande. Det kamratskap jag förut upplevt på tävlingsbanorna med finnarna, blev här starkare, djupare verklighet, och hela vårt kompani gav sitt ord på att inte tveka att skynda till Finlands hjälp, om så skulle behövas.

jag reste över därför att skälen för att jag skulle stanna hemma inte voro så starka som kravet inom mig på att resa, och fann att beslutet, resan och vistelsen i ett krigförande land gav mig en upplevelse, under vilkens kraft saker och ting fingo sina rätta proportioner — helt andra än de man tidigare räknat med.

Blev förlagd till byn Tohmo 7 kilometer norr om Kemijärvi, och fann att lite gemensamma strapatser, lite bombnedslag och kulsprutesmatter förmådde skapa ett kamratskap som jag ansåg otänkbart under tiden i Torneå.från fabriker

Conny Andersson, 8893, 1 pv-plut. Lagerbiträde.

Varför jag åkte till Finland besvaras enklast genom en motfråga: kunde man göra något annat?

Gränslöst besviken över Sovjetunionens förräderi gentemot den internationella arbetarrörelsen, klar över, att Finlands arbetarklass och dess ungdom stred för rätten att själva få ordna sitt lands angelägenheter, vad var då naturligare för en svensk arbetarpojk, än att sälla sig till de kämpande leden.

Carl Hugo östman, 8636, 1 pv-plut. Ga-ragevakt.

Jag tjänstgjorde på första pansarvärns-plutonen, och vi sattes in i slutet av februari vid Märkäjärvi för att avlösa finnarna. Vi hade våra ställningar åt Sallahållet, och redan andra dagen uppenbarade sig ryssarna och vi knäppte en prima stridsvagn. Ryssarna måtte efter den erfarenheten ha fått viss respekt för vårt avsnitt, ty de visade sig aldrig mera med någon pansarvagn. Däremot lågo vi hela tiden under artillerield, och det var endast några hundra meter från våra ställningar som Dyrssen stupade. Vi klarade oss någorlunda mot artillerielden, men under en av de sista flygräderna under kriget fick vi obehagliga påhälsningar av bomber som medförde en del förluster. Frivilligkåren var enligt min mening både vältrimmad och av prima material. För mig stod det som en naturlig sak att ställa mig till förfogande som frivillig. Finlands sak är vår.

** -

Henning Gottfridsson, 8126, 1 sjv.-plut. Expressarbetare.

Anledningen varför jag gick ut som frivillig i finska kriget? Ja, jag som väl de flesta av mina kamrater hade tanken: du kan hjälpa. Därtill kom förtrytelsen över, att ett land som skulle vara ett föregångsland, så hämningslöst släppte våldet löst över ett litet frihetsälskande folk. Själv tillhör jag sjukvården och det blev mitt arbetsfält, men om det hade varit fullbelagt hade jag utan tvekan tagit vilket jobb och vilket vapen som helst. Att vara hemma i Stockholm och på avstånd höra och se och ge, gick inte. Min ekonomi var ej sådan. Vad var då naturligare än att ge det jag kunde ge, mig själv. Och skulle det behövas än en gång, så ställer jag mig utan tvekan i ledet.

John Harald Olofsson, Sergeant 2290, Kårst :s sign.-komp. Målare.

Jag anmälde mig för att deltaga i Finlands kamp för att hjälpa vårt broderland och därmed Sverige. Bättre att förekomma än förekommas.

Dessutom är ju Finland en skandinavisk stat, och dess avskärande ur den skandinaviska gemenskapen vore ett ödesdigert slag för Sverige.

Finlands krigare och lottor högaktar jag för deras mod och uthållighet. Finnarna voro beundransvärda för sitt tålamod och stillsamma gemyt, och var man än kom möttes man med översvallande välvilja. Såsom signalist låg

min tjänstgöring så, att jag icke så ofta kom i beröring med dem, men mitt helhetsintryck var mycket gott. Heder åt Finland och dess beundransvärda lottor.

/

Arne Lindell, 4904, 1 lv-batt. Retuschör.

Som alla andra reagerade jag våldsamt inför det meningslösa angreppet på Finland, och jag gick ut som luftvärnsman och hörde till dem som mot krigets slut voro förlagda invid Åbo. Jag var i tillfälle att vara med om åtskilliga bomb-räder. Vårt batteri satte åtskillig skräck i de ryska flygarna, och de höllo sig också sedan vi kommit i ställning på vederbörligt avstånd från våra pjäser.

Jag reste till Finland i början av februari liksom många andra svenska pojkar, och vi reste väl alla av samma skäl, antar jag, vi ville hjälpa våra grannar. Jag är sjukvårdsutbildad från militärlivet här i Sverige, så jag hamnade som sjukvårds-sergeant i Finland. Redan i Kemijärvi kom vi i kontakt med ryska bombflygare. Ofta gick de sedan över vår förläggningsort och fotograferade, ja, en gång vinkade man till oss från flygmaskinen. Sista dagen fick vi besök redan klockan 6 på morgonen, och bomberna regnade över oss hela förmiddagen.

Det har sagts av svenskar om frivilligkåren, att den inte gjorde någon nytta. Jag tror inte på sånt tal. Alla pojkar jag kom i kontakt med såväl i Karihaara, Salmijärvi som Märkäjärvi, gjorde sitt bästa och var verkligt ledsna över att de inte kunnat bidraga till bättre fredsvillkor. Kamratandan var god, ja, allting var efter förhållandena gott. Jag ångrar inte en minut att jag reste, och skulle göra om det ifall det behövdes. Vi svenskar lärde oss mycket av finnarna, som är ett stolt, starkt och härdat släkte.

Frank Hultengren, Sergeant 4046, 1 sjv.-plut. Pressare.och verkstäder

Konrad Lönnborg, 2258, Gr. H, 1 skyttekomp. Div.-arb.

Kommunismen måste bekämpas! Den måste hållas utanför Nordens gränser. — Det var sådana tankar som inspirerade mig att sluta mig till Frivilligkåren. Finlands kamp vinkade som en hjältesaga. Det som några hundra tusen män mot ryssarnas miljoner utförde under det att en hel värld fegt endast såg på, är en bragd som. skall gå till eftervärlden.

Conny Wikström, Sergeant 248, 1 pv-plut. Gjuteriarbetare.

Att jag reste till Finland, berodde i första hand på att jag gick arbetslös och drev. Och när inget sämre än det kan bjudas hade jag helfer inget att frukta i Finland, när jag även där fick tillfälle att göra något gott. Jag syftade även på att få tillfälle att få träffa många bra pojkar och det vart också över förväntan.

Karl Gustaf Emanuel Ekberg. Sergeant 9133, Gr. II, 2 batt. Akare.

Bättre att möta Olle i grind än att ta emot honom här. Jag anmälde mig den 12/1. Hade nog tänkt g(öra det tidigare men ville först ordna det för hustru och barn. Sålde bilarna till en annan åkare och reste. Jag var utbildad artillerist. Tagit konstapelskolan och hovslagaresko-lan m. m. Bil kunde jag köra, men de behövde folk som ville slåss. Så jag hamnade på 2:a batteriet.

Finnen klagade aldrig. ”Jo, nog går det.” Det må sedan ha hänt vad som helst.

Våra tunga ammunitionsslädar för två hästar var inte något att hänga i julgran. För stora och tunga. Det lärde vi oss under marschen till fronten. Se finnarna hade små slädar och en häst, och det gick fint. Slingrade sig hur som helst.

Marschen upp var tämligen svår. Vi körde fem mil i 48 graders kyla, och för-frysningar fanns det en hel del. Vid fronten körde jag ammunition, och ibland tjöt och pep det i luften som en gammal drag-harmonika. Ryssarna sköt som vettlösa. Men inte var våra 7,5 tysta de heller. De gamlingarna höllo troget i alla väder.

Det sorgligaste minnet. Kvinnan som kom dragande med kistan på en kälke vid Kemi bro. Hon förde hem sin man. Cirka 30 år var hon. Och ledde en 12 års flicka vid handen.

Om det händer en gång till. Som sagt var: Lika bra att möta Olle i grind som att ta emot honom här.

fattning att ryssarna voro bra soldater. Men ledningen var sämre.

Två svenska batterier, det första och andra, kom vid sextiden på morgonen den 13 mars i strid med ryssarna, och det blev en ordentlig artilleriduell. Åtminstone två svenska batterier tystade fyra ryska kraftiga batterier. — Om de finska vapenbröderna är bara det bästa att säga. Deras kamp övergår egentligen allt man. kan föreställa sig. Att de med sina resurser i fråga om folk, vapen och ammunition kunde klara sig inte i dagar utan veckor och månader mot ryssarnas övermakt och förstklassiga utrustning är ett underverk.

Sven Asberg, 3872, Gr. II, 2 batt. Cementarbetare.

\a&\

Tage Kronvall, Sergeant 9962, 1 sjv.-plut. Möbelsnickare.

Man behövde inte vara många dagar i Finland under kriget för att förstå vilken fara som hotade vårt broderland från den mäktiga ryska grannen och vilka värden som stodo på spel. Jag låg fem veckor vid Sallafronten vid frivilligkårens första fältbatteri, och det gick knappast någon dag utan att vi hade känning med fienden på ett eller annat sätt. Och det var min upp-

Den femte februari lämnade jag hustru och fyraårig dotter hemma i Sverige för att sälla mig till de frivilligas skara. Jag blev sergeant på l:a sjuk vårdsplutonens huvudförband och fick med lunginflammationer, frostskador och löss att skaffa. Vi hade en liten finsk bastu, som vi vid förflyttningar drog med oss på släde, och i den gick hundratals småkryp sin säkra död tillmötes. Ytterkläderna och pojkarna stuvades in i bastun, medan underkläderna skickades till lottorna i Kemijärvi.

Ja, med tiden kom jag hem och åkte omedelbart tillbaka till min svenska beredskapst jänst, som har varat i flera månader. Just i dagarna blir jag hempermit-terad, men utan jobb. Arbetslösheten ser ut att bli en hård nöt att knäcka här såväl som i många andra länder, men vi får väl hoppas.Carl Alfred Johansson, 8332, 2 depåkomp.,

kock. Skoarbetare.

Det var två anledningar som föranledde mitt beslut att enrollera mig i Frivilligkåren. Dels var det den stora Saken, dels, det måste jag säga, berodde det på mitt arbete. Jag hade ingen rejäl kondition, och därför tyckte jag att jag kunde kombinera det goda syftet med nödvändigheten.

Då jag var fullt vapenutbildad i Sverige, anmälde jag mig omedelbart efter ankomsten till Finland som jägare, och fick även löfte på att vidaretransporteras från Torneå till Kemi för utbildning. Men samma dag transporten gick behövdes ett par man i köket, och bland dessa två råkade jag hamna, utan att äga några som helst kunskaper i matlagning. Men det gick det också. Visserligen fick jag aldrig se kriget på nära håll, men å andra sidan fyllde jag ju ändå en uppgift och upplevde många intressanta saker, bland annat att ta emot och utrusta danska, norska, belgiska, engelska och franska frivilliga. Över hela linjen var det prima humör, även om det ibland gick knaggligt med de olika språken.

Naturligtvis skulle jag utan att dagtinga åter anmäla mig som frivillig, om så skulle behövas. Det enda som för mig personligen varit tråkigt med Finland, var efter hemkomsten, då inget annat än arbetslöshet väntade. Ändå måste jag framhålla att jag är tacksam mot Frivilligförbundet och Rusthållet, som gjort och gör så mycket för oss f. d. soldater.

Börje G. Jonsson, 1945, Gr. I, am.-komp. Bokbindare.

Då jag varit 17 år i Finland räknar jag det som mitt andra fosterland, och därför gavs det inget val då kriget kom. Jag kom över som ammunitionskörare, vi hade de

flesta körningarna till Paikanselkä. Min ärliga mening är att vi svenskar voro för anspråksfulla. I jämförelse med finnarna, deras utrustning och uppgifter hade vi för stora fordringar — och jag tror att varje man i kåren måste hålla med om det. Ibland nästan skämdes jag när jag kom i samspråk med finska soldater och hörde knappa,

kärva ord om kriget och förhållandena. Jag skulle inte tveka att åter resa över som frivillig om Finland åter angreps.

jT11

%

Karl Axel Thunman, Sergeant 9237, Gr. II, Stabskomp. Maskinmontör.

Vem kunde stanna hemma när Finland kom i krig! Inte jag åtminstone — det lilla man eventuellt kunde göra för det kämpande landet, det ville jag göra, och därför slutade jag min anställning och anmälde mig på Rekryteringsbyrån i Stockholm. Då jag var utbildad radiotelegra-fist i svenska armén, placerades jag även på telegrafen i Finland. Vi behövde inte stanna på någon depå, utan transporterades utan dröjsmål till andra gruppstaben, som låg vid Ahola framför Kemijärvi, och därmed var vi nära nog mitt inne i elden. Endast en av signalmanskapet sårades, en norrman, som under ett spaningsuppdrag fick en kula genom skuldran, men då vi låg endast femtio meter från Grafströms jägarkompani, fick vi många bittra stunder, särskilt när kompaniet var ute på sitt stora spaningsuppdrag, och under hela tiden stod i radioförbindelse med oss. Det var hemskt att höra deras signaler, korta och koncisa, men ohyggligt innehållsrika. Omringade

----------övermakten stor--------------läget

snart hopplöst — om snabb hjälp

anhålles----------det var budskap som vi

fick ta emot. Värst var att jägarkom-paniets mottagare var trasig, varför vi inte kunde nå dem, endast ta emot. Fruktansvärda timmar. Visserligen kände man en stor lättnad när kompaniet lyckades kämpa sig igenom, och även om offren i betraktande av omständigheterna var små,

så kändes det hårt för oss, som svetsats samman med kamraterna.

Henry Blomkvist, 661, Gr. I, 2 komp. Stenhuggare.

Som gammal sjöman och djupvattenseg-lare hade jag ett par droppar äventyrslust i ådrorna, när jag dagen efter finsk-ryska krigets utbrott anmälde mig som frivillig, men mest var det övertygelse som drev mig. Aldrig ångrade jag steget — inte ens under marschen upp till fronten från ”fredsförläggningen” i Kemi. Det var det strapatsrikaste företag jag någonsin varit med om — åren på havet blev en barnlek i jämförelse med marschen i den hårda kylan, under ideliga bombardemang. Vid ett tillfälle — när vi vilade ut ovanför Kemijärvi — strök flera ryska maskiner ovanför stugorna, men bomberna droppade ungefär sextio meter på sidan om förläggningen, annars hade både soldater och stugor gått åt. Jag var för nyfiken för att hinna bli rädd; då blev det värre med kulsprutebeskjutningen vid fronten, när kulkärvarna strök barken av trädstammarna där vi grävt oss ner. Jag fick intrycket att ryssarna inte var så överdådiga skyttar: en kamrat räknade till åttio skott och kände kulorna vissla om öronen, när han i ansatser passerade en däld utan att bli träffad. Värst var det med bristen på sömn, visserligen skulle vi tjänstgöra i pass, men det blev för det mesta att vaka dygnet runt. Sätta sig vågade man inte — då hade döden följt sömnen i hälarna. Ingen nervositet eller feghet märkte man vid eldlinjen, pojkarna tog det lugnt och sansat som goda soldater skall göra. Särskilt imponerades jag av underbefälet, som gav föredömliga exempel åt oss meniga. För mig är ”vapenbrödraskap” ingen tom fras utan en levande verklighet.från land och skär,

Elis Pettersson, Or-donnans 6749, Depåstaben, Avd. 630. Bageriarbetare.

Tillhörde de pojkar, som låg förlagda vid gränsen under det finsk-ryska krigets första skede, och som var och en vet hör militärtjänsten på avsides liggande orter inte till det mest avundsvärda. Samtliga kamrater på plutonen hade en viss känsla av att vi skulle göra mera nytta ”på andra sidan”. ”Hellre stämma i bäcken än i ån”, heter det, och när jag småningom fick en chans att resa över till Finland, så tog jag den. Jag tyckte att det gällde Sverige lika mycket som Finland — en inställning som inte släppt mig varken under eller efter tiden i Frivilligkåren.

Bortsett från befolkningens lugn och lottornas heroiska tapperhet imponerades jag av de sårades förtröstan — en oerhörd viljekraft lyste ur de flestas ansikte, trots deras plågor och svåra belägenhet.

Vid återfärden till Sverige ställde för-bandschefen en öppen fråga till oss: ville vi komma tillbaka, om det åter skulle behövas? Ett enstämmigt, dånande ”Ja” blev svaret — ett ja som räcker för tiden framåt.

Oscar Emil Petterson, 2009, Hästsjukv.-komp. Målare.

På middagen samma dag som meddelandet om Helsingfors7 bombardemang spreds genom tidningarnas extraupplagor, gick jag på Hornsgatan på väg hem. Beslutet kom av sig själv: jag skulle i den ringa mån jag kunde hjälpa det anfallna Finland! Efter att ha ordnat alla formaliteter i Sverige kom jag över till Torneå den 8 januari och därifrån till hästdepån i Karihaara, varifrån jag förflyttades till hästsjukvårdskompaniet, nv Kemijärvi. ”Ni ligger på en farlig plats”, sade major Åkerman åt oss vid ett till-

fälle, och det var inte utan att han hade rätt. Ett tjugutal bombmaskiner passerade varje dag över vår plats, men genom att vi var mycket noga med att skotta ny snö på alla stigar och stråk undgick vi direkta upptäckter, fast krevaderna kom otäckt nära ibland. ”Patienterna” var många och led av olika åkommor, dels skottskador, dels kylsår, men vi kunde i alla fall leverera 6—8 friska hästar per dag, när rekvisitionerna från fronten anlände. Vi hade också en del ryska dra-gare, små nätta djur, fast tämligen undernärda.

Jag klagar inte på tiden i Finland och ångrar inte mitt beslut, tvärtom skulle jag omedelbart anmäla mig igen, om en sådan sak blev aktuell. Bortsett från de direkta krigserfarenheterna gav mig tiden i Finland en annan värdefull lärdom: den att finnarna själva är de bästa människor man kan träffa, om man möter dem som kamrater och likställda.

Carl Elis Wiktörsson, 3309, Gr. I, trossen. Jordbruksarbetare.

Varför jag gick ut som frivillig? Min tanke var när finsk-ryska kriget bröt ut: Vad har Finland gjort som förtjänar detta grymma öde? Varför skall så mången familjefader behöva lämna sina små för att kanske gå mot en säker död? Det Var den tanken som drev mig till Finland. Jag måste söka skona någon som hade en högre uppgift än jag. Själv hade jag bara mitt liv att förlora.

Det starkaste bandet mellan oss och Finland är väl att det bor så många svenskar i vårt östra broderland. Skulle Finland brytas ned och erövras av Ryssland, vore det nog snart slut även med Sveriges frihet.

Mina finska vapenbröder voro underbara både som människor och soldater. Man hörde dem aldrig klaga. De förde tysta sin hårda kamp. Deras hjälpsamhet och välvilja mot oss svenskar var lika storartad som hjärtlig. Jag skall aldrig glömma den tid jag fick strida vid deras sida.

Yngve Jönsson, 2859, Gr. I, ryttare vid stabs-kompaniet. Lantbrukare.

Jag gick in i frivilligkåren för att skynda Finland till hjälp i dess ojämna kamp mot arvfienden. De finska vapenbröderna voro ett enigt folk, och deras vänlighet och tacksamhet mot oss var överväldigande. Jag anser att Finlands undergång som självständig stat och under bolsjevikväl^det skulle innebära den största fara för Sveriges urgamla frihet. Jag kom in i Frivilligkåren strax efter jul odh inskrevs på stabskompaniet vid Gr. I och tjänstgjorde vid fronten under en månad. Blev därvid i tillfälle att se' kriget i all dess gräslighet, och jag skall aldrig glömma minnena från de skövlade finska byarna, där svarta skorstenspipor stucko upp ur snön. Jag hoppas aldrig få se den synen hemma i

mitt eget land.

(i-

Gunnar Axelsson, Sergeant 9899, Lv. Lantbrukare.

Då jag reste till vårt broderland, Finland, för att deltaga i kriget på den finska sidan, var det med den föresatsen att hjälpa ett folk som är en del av oss själva och som på alla sätt blivit kränkt till land och ära av en mäktig granne. En sådan kränkning hade aldrig varit möjlig om den nordiska tanken om ett land i Skandinavien

realiserats. Nu får vi börja om från början igen och bygga upp ett Norden som. kan bli vad det måste vara, nämligen ett bålverk mot öster.

sy

rO\Carl Edvin Larsson, Sergeant 4674, Gr. III. Jordbrukare.

Jag anmälde mig i frivilligkåren, därför att jag ansåg att Finlands sak var lika mycket vår sak när det gällde att hålla kommunistfaran från våra gränser. Jag kunde inte annat än att reagera mot det våld som det stora Ryssland använde sig av mot Finlands lilla folk. Det fanns inte en inom Frivilligkåren som icke var fast besluten att kämpa sida vid sida med sina finska bröder i detta krig där det gällde inte minst Sveriges frihet. Jag vill tacka alla finska män och kvinnor för deras storslagna kamp och deras tappra insats och icke minst för all den välvilja de visade oss, deras svenska vapenbröder i Frivil-

ligkåren.

Sven Emanuel Blom, 635, Gr. I, 1 batt. Jordbruksarbetare.

Jag ville vara med från början, så jag anmälde mig redan den 2 december. Jag tänkte som så att finnarna, se de är allt bra styva, och jag ville ge dem den hjälp jag kunde. Jag har arbetat kamrat med många finnar, och har alltid tyckt bra om dem. Civilbefolkningen tyckte jag synd om.

Ja, jag håller fullt och fast på att de finska vapenbröderna var bra allihop. Hyggliga och tillmötesgående. Vi var mycket ihop med finnarna. De låg vid sidan av oss där i Märkäjärvi. Och tolken Nuortaniemi från Torneådalen, han gjorde bra ifrån sig.

Jag kom upp till Torneå den 24 december. Och så låg jag framme i ställningskrig i tre veckor. De sista dagarna haglade det granater i ett väsen. Vi sköt mest på natten. På dagen var det i allmänhet lugnt. Inte var det något vidare med ryssen inte.

Bra mat hade finnarna. Både limpor och smör fick vi ett tag av dem för hela batteriet. Så det var riktig fest den gången. Och lottorna — trevliga flickor allihop. Vi prata och skoja så gott vi kunde med dem, och det gjorde dom tillbaks. Fast vi inte kunde språket.

Ekström, han var nog favoriten bland oss däruppe. Och Dyrssen som stupade, det var en kamratmänniska. Det var riktig sorg när hån gick bort.

Kommer ryssen en gång till, så sticker jag också direkt. Det gör vi förresten hela I:sta batteriet. Vi hade en väldigt bra batterichef, kapten Ohlson, renhårig och rättvis. Så honom följer vi nog. Det har vi lovat honom allihop.

TORNEÅINTRYCK

T^ agarna före jul började de för--*-^sta svenska frivilliga strömma in över gränsbron mellan Haparanda och Torneå. Den 16 december anlände överste Martin Ekström med bemyndigande att taga hand om depån, som genast från början måste sättas upp, den 22 kom kapten Malcolm Murray med den första stora kontingenten, och sedan följde i en jämn ström tillskottet av officerare, underofficerare och menige män, alla uppfyllda av iver att så snart som möjligt få rycka ut till fronten. Anteckningar i kårstabens arkiv berätta lakoniskt om tillströmningen:

Den 8 januari: Inmönstrades 1 off., ISO man och 65 bilar.

Den 9 januari: Inmönstrades 8 off. och 30 man.

Den 10 januari: Inmönstrades 2 off. och 49 man.

Den 11 januari: Inmönstrades 7 off., 266 man och 40 bilar o. s. v.

Under ett par korta vintermånader upplevde Torneå en sällsam högkonjunktur. Gatorna vimlade av uniforms-klädda män, och de vita soldatpälsarna gåvo sin prägel åt den lilla staden vid älven. Tunga bilkaravaner körde nattetid in i staden, snöplogar, hundspann, förrådsslädar, motorcyklister — alla de detaljer i den stora apparat,

som en operativ enhet kräver för krigföring under arktisk vinter, döko upp, fyllde gatorna och försvunno åter inom kort utom synhåll — österut.

Hotell och resandehem voro överfulla av uniformerade män — stadshotellets matsal hade under organisations-

skedet en utpräglad karaktär av officersmäss — hemmen hade emottagit svenska krigsmän i inkvartering, och i skolorna och föreningshusen lågo frivilliga i täta rader på de halmtäckta golven. Sämjan och tanken på de stundande uppgifterna gav rum nog även i trängselm

I kårstabens lokaliteter i det stora lyceet arbetades det febrilt från morgon till kväll. Samma intensiva verksamhet rådde på registreringsbyrån, där den frivillige enrollerades och undertecknade sitt kontrakt, i den stora förrådssalen, där han mottog sina persedlar, i depåstaben, i krigs-kassörernas arbetsrum, i fältpostkontoret. Varje dag och varje timme var dyrbar. Det gällde att bli klar till aktion så snabbt som möjligt, ty ute i stridslinjerna blödde och stred sedan veckor tillbaka den finska armén ensam mot ofantlig övermakt.

Men även i brådaste krigstid gives det någon gång lediga stunder och tomma timmar. Den knappt utmätta fritid, som stod till buds, hörde under Fältpastor Åkerhielms ”kommando”.

I och med att kåren började antaga fasta konturer gjorde sig en allt starkare dragning österut gällande inom densamma. Detta hade till följd att livet i Torneå började dämpas av. Man såg inte längre så många vita soldatpälsar på gatorna — de vimlade nu i stället i Kemi, i Rovaniemi, i Kemijärvi — ett tecken på att Svenska Frivilligkåren höll på att draga ut i strid.

Carolus Sjöstedt, Löjtnant, Finska Högkvarterets förbindelseofficer vid S. F. K.På inregistreringsbyrån i Torneå var det köbildning från tidigt på morgonen, (t. v. löjtn. Hasselström).

1 och den frivillige fick sitt stamrullenummer, sitt kontrakt och

100 finska mark.

”Finska staben” i Torneå. Vid skrivbordet major Pettersson (t. v.) och överstelöjtnant Vihma (t. h.). Vid telefonen major Åkerblom. Stående regeringsrådet Riekki (t. v.) och löjtnant Köhring (t. h.).

modiga män

Den 19 december 1939 åkte jag över gränsen till Finland. I Torneå fann jag ett hundratal — närmare bestämt 106 landsmän, som redan tidigare kommit över. Det var entusiasterna, som givit sig iväg på egen hand och på egen bekostnad. De hade redan hunnit teckna kontrakt med finska staten för att inträda i någon finsk trupp. Då emellertid planerna på en särskild svensk kår redan utformats, ordnades saken med dessa förstkomna så, att de tidigare kontrakten hävdes och männen inregistrerades i SFK. På min lott föll att organisera inmönstringen av männen, som nu i allt större skaror sökte sig över till Finland.

Det system, som tillämpades vid inmönstringen, tycktes kanske vid första påseendet vara något komplicerat, men visade sig i det långa loppet vara både effektivt och värdefullt. Ur kartoteken kunde man när som helst få mycket fullständiga uppgifter om varje man. Stamrullan gjordes upp på basen av tre särskilda system. Ett upptog-männen i bokstavsföljd, det andra upptog dem i nummerföljd, och i det tredje voro männen inskrivna efter förbanden.

Varje morgon kl. 9, när registreringsbyrån slog upp sina dörrar, började köbildningen i korridoren utanför. Mannarna, som kommit under natten över gränsen, skulle underskriva sina kontrakt och göras till soldater.

När den frivillige trädde in på registreringsbyrån, ställdes han inför bord nr. 1, där stamrullan fördes. Han fick sitt namn infört i rullan, och samtidigt antecknades hans personalia och andra nödvändiga uppgifter. Hans placering i kåren fastställdes, och så fick han en lapp med stam-rullenumret i handen och vandrade till nästa bord, där han avhämtade kontraktsformuläret i fyra exemplar. Sedan kontraktet undertecknats överlämnades ett exemplar till finska regeringens ombud, ett sändes till Stockholm, ett förblev i registreringsbyråns arkiv, och det fjärde exemplaret fick mannen behålla själv. Så erhöll han 100 mk och var klar att utrustas.

Vid avresan från hemorten hade den frivillige erhållit en transportsedel i tre delar, av vilka en avrevs av

kontingentsbefälhavaren och återsändes som bevis på att mannen kommit fram. På den andra delen antecknade registreringsbyrån den frivilliges placering i kåren, varpå denna del sändes vidare till kommendantexpeditionen, som vidarebefordrade densamma till respektive förband.

De procedurer, som här ovan skisserats i stora drag, måste var och en av de frivilliga genomgå. Det var en rätt brokig samling män som passerade registreringsbyrån. Bland dem, som anmälde sig, måste en viss gallring företagas, och några direkt olämpliga sändes utan förbarmande tillbaka över gränsen. Det stora flertalet av kårens medlemmar var dock absolut prima folk, som väl fyllde sina platser och gingo upp i sina uppgifter som krigare med hurtighet och arbetsvilja.från alla Sveriges bygder,

Sedan decennier tillbaka har det ofta uttalats, både man och man emellan, i pressen och vid offentliga diskussioner, att den över 100-åriga freden som Sverige och svenskarna haft lyckan att få njuta av, kommit oss att förslöas och försoffas och gjort oss blinda för de faror som under tiden otvivelaktigt lurat på oss och likt hotande spöken smugit kring och inpå våra gränser. Det har inte saknats röster som rakt på sak sagt ifrån att vi svenskar allt för länge fått sitta i fred vid våra köttgrytor och till den grad njutit av vårt välstånd att vi mist förmågan att se och inse våra egna stora svagheter och skröpligheter.

Det må vara hänt att Sverige sedan 1925 varit en ”Prinsessan Törnrosa” som med endast änglar som väktare oskuldsfullt litat på försynen och högre makters beskydd. Det var en björns hemska brummande som kom henne att spritta upp ur sin dvala.

Då vaknade ”de svenske”.

Decenniers skrämmande profetior om vårt folks dådlöshet visade sig glädjande nog falska. Stämningen var ej att misstaga sig på. Varje svensk kände det som en skyldighet att hjälpa till efter bästa förmåga.

Män från alla samhällsskikt och från alla håll och kanter av vårt avlånga land mötte upp vid frivilligbyråerna för att skriva in sig i Svenska Frivilligkåren. Hit kom hälsingebonden med ”luspulver” i sin kappsäck, att ha till hands om han skulle råka komma i fångenskap hos ryssarna, här kom den orakade smålänningen, som tillfrågad om han tänkte lägga sig till med helskägg svarade att han* alltid haft rakkniv gemensamt med sin hemmavarande broder, som behållit redskapet ifråga, och dalmasen, som med darr på rösten förklarade att han skulle kasta fienden i de finska kärren för att inte vara sämre än sina förfäder, som dränkt danskar vid Brunnbäcks färja, saknades ej heller. Väderbitna sjömän från västkusten, som lagt upp på grund av minfaran, fanns också bland de anmälda krigarna, och fortspringande skåningar, som försäkrade att de skulle löpa åt rätt håll, var det gott om. Stockholmsgrabben som hade intresse av att få veta om det fanns ”snygga tjejer” i Finland var också med.

Vidstående tabell utvisar fördelningen från de olika trakterna, och om det stora antalet från Norrbottens län pekar på känslan av att vara närmast brandhärden, så utgör över tusentalet enrollerade från Malmöhus; Göteborgs och Bohus län bevis för att villigheten ej avtog med avståndets ökning. Att det här gällde en djupgående rörelse råder intet tvivel om, och ”Går du så går jag” höll i början av mars månad på att bli ett slagord landet runt.

Vad var då anledningen till det stora intresset för ett frivilligt deltagande på Finlands sida?

Var det tankar på det forna vapenbrödraskapet, då finska ryttare kämpade sida vid sida med gula och blå brigader i segerrika drabbningar under Gustav II Adolf, eller tankar på de hårda, bittra striderna av 1808/09, då den menige soldaten och lysande undantag bland högre befäl skapade stoff för legend och odödliga sånger. Eller var det 1918?

Främst var det nog känslan och hjärtat som talade, och rösten från en för sitt liv kämpande broder som kallade.

I de 105 dagarnas kamp mot övermakten har Finland skapat sig ett monumentum aere perennius, och dessa ödesmättade dagar kom för oss svenskar att bli ett eldprov, som ger oss anledning att hoppas och rätt att trots allt i det djupa mörkret runt omkring oss se en ljusning.

Må alltjämt Finlands och Sveriges folk — vad ödet än bär oss till mötes — i enigt samarbete, som döpts och luttrats i blod, med förtröstan minnas Luthers psalm ”Vår Gud är oss en väldig borg”.

Antal anmälda och enrollerade i S.F.K. samt procentuell fördelning inom varje län. Procentuell fördelning av de enrollerade pr län. Anmälda Antal Enroll. Antal % av hela ant. Stockholms stad 3,335 2,449 29.5 Stockholms län 217 84 1.0 Uppsala » 442 239 2.9 Södermanlands j) 322 191 2.3 Östergötlands tt 366 230 2.8 Jönköpings 338 190 2.3 Kronobergs tt 60 49 0.6 Kalmar » 272 205 2.5 Gotlands tt 114 45 0.5 Blekinge tt 87 66 0.8 Kristianstads » 284 147 1.8 Malmöhus 779 538 6.5 Hallands)) 128 84 1.0 Göteborg och Bohus » 1,018 547 6.7 Älvsborgs tt 267 215 2.6 Skaraborgs ti 247 163 2.0 Värmlands it 178 101 1.2 Örebro ti 149 124 1.5 Västmanlands ii 203 135 1.6 Kopparbergs tt 199 117 1.4 Gävleborgs ti 239 136 1.6 Västernorrlands tt 210 138 1.7 Jämtlands tt 193 148 1.8 Västerbottens tt 173 122 1.5 Norrbottens ii 1,619 1,258 15.3 Militärbyrån 443 351 4.2 Flyget 193 188 2.3 Summa Svenskar 12.075 8,260 100.0alla samlades de

Det går bra. — Det går fint. Denna äktsvenska formel mötte oss över allt, då vi kommo fram till Svenska Frivilligkårens förläggningar i Torneå och Kemi, dit vi, ett antal skyddskårister, kommenderats som svensk-finska tolkar. Och i denna formel funno vi de frivilligas önskan uttryckt att allt skulle gå i lås och att allt skulle gå väl undan, så att vi så snart som möjligt som en välutrustad och stridsduglig styrka skulle kunna komma ut till fronten, och avlösa de finska styrkorna som där med seghet och offervilja bjödo den ryska övermakten spetsen.

Vad det än gällde, att reda sig i övningarna, att tälta ute i den oblida vinterkölden, att utföra ett svårare vakt-patrulleringsuppdrag, att få persedlar och utrustning i skick, att av en grupp unga entusiaster, vilkas enda militära merit var deras goda vilja, i en fart få till stånd stridsdugliga och soldatmässiga plutoner och kompanier, allt skulle och måste gå bra och fint. Och det var givet att det gick, då ingen hade en annan tanke än att allt som krävdes och kunde krävas, var bra.

Frivilligkåren blev emellertid aldrig i tillfälle att göra den insats alla, från trosskuskarna till dess ledare, med brinnande iver drömt om. Deras andel i striden hann aldrig bli så stor, som de hoppats och velat. Det var för kåren en tung besvikelse att den icke kom att göra en sådan insats som den säkert förmått, om den i sin helhet hunnit erhålla mer betydelsefulla uppgifter. Men likväl förblir Svenska Frivilligkårens verksamhet ett kärt och betydelsefullt minne för alla dess medlemmar och, vad mer är, likväl kvarstår för oss alla en känsla av att det var något av djupt värde, som skedde där uppe vid den finska lappmarkens gränser.

Det var på Frivilligkårens exercisplatser och övningsläger den nordiska frihetstanken levde sig djupast och starkast, och Sallas ödemarksfront lyfte den till mäktig allvarshalt. Det var känslan av skandinavisk samhörighet, som skapade kamratandan i de svensk-norska plutonerna. Och vid det hjärtliga mötet med den finska ortsbefolkningen och de finska soldaterna visste alla att något av betydelse ägde rum. Här skedde ett djupt innerligt möte mellan den rent germanska kärleken till mänsklig frihet och mänsklig rättsordning och det inbundna och starka finska gemytet med dess omutliga självständighets-krav och dess djupa fond av mänsklig styrka. Kåren kände att ur själva den karga och storslagna ultranordiska marken talade denna nästan religiösa känsla för människans fria inre liv som besjälar Finland och dess folk, och de kände att de kommit för att bistå detta folk att värna heliga värden.

Det är denna anda som gör minnet av kåren än ljusare och mäktigare än det även annars vore. Denna känsla går som en underström genom minnet av friska och hurtiga vinterövningar, skidfärder i nordländsk snöstorm, nattliga patrullövningar och skjutövningar i bländande vårvintersol. Den gjorde elden i tältet dubbelt varm och kretsen på granriset runt kaminen dubbelt förtrolig. Då kompaniet i en gemensam stämning av allvarsglad förväntan firade det förestående uppbrottet, var det denna känsla som gjorde kamratskapet så fast. Och det var också den som gav avfärden mot fronten en prägel av oförglömmelig högtid, medan lastbilskolonnerna rullade i väg genom oändliga skogar i den stjärnklara lapska vinternatten.

Trots färden i bitande köld, trots styvnade lemmar, bytte kompaniet med glädje ut bilarna mot skidan, då de förra måste vända om i trakten av Kemijärvi. Alla kände att de ville och kunde göra sin plikt under de förhållanden som väntade dem.

Och till och med över den bittra sorgen och besvikelsen, då det tunga fredsbudskapet kom, vilar tack vare denna känsla ett försonande skimmer, kanske just för att nederlaget kändes så bittert då. Det tunga allvar, varmed den

finska orten upplevde fredsbudskapet, är mitt i sin bitterhet ett uppbyggligt minne. Alla visste att de samlats för en gemensam sak, att de velat ge sitt yttersta och gjort det så långt de fått, och därför började de även efter hand förstå att Finland i andlig mening vunnit en seger, som kanske blev än större och vackrare i nederlagets allvarsskugga. Vi hade alla upplevat hur ett lands och ett folks liv växer fram i allvarlig strävan ur en fri och ofläckad fosterjord och att det är just detta, det mänskliga livets äkta värde, som Frivilligkåren visat vara en Nordens gemensamma sak och gemensamma mission. Och vi tro att dessa värden ej skola gå förlorade, att intet öde kan förkväva dem. Kårens medlemmar, som samlats i dess tecken och känt dem bli en levande makt under sitt arbete, komma att som sin vinning äga viljan att i strid eller fred leva för dessa värden, för allt som växer fram ur den karga nordiska jorden. Därför vill man tro, att av dem skall komma det hälsans salt, som förhindrar ett avslappnande och domnande, som alltfort verkar för en inre seger och en vaken ansvarskänsla inför den mission historiens öde trots allt tilldelat Nordens folk.

Ct-Z*c.

Erik Therman.

Författare. Finsk tolk vid S. F. K.

General Linder anländer till Haparanda för att i Torneå övertaga befälet över S. F. K. Här synes han i samspråk med (fr. h.) överstel. Ehrensvärd, överstel. Dyrssen o. bankdirektör von Stedingk.kring den eviga parollen

En kontingent frivilliga ha anlänt och marschera nu i sluten trupp till sin för-läggning. Sedan väntar inregistreringsbyrån och ut-rustningsdepån.

Redan i början av november 1939, erhöll undertecknad kommendering till Torneå, med anledning av de då pågående extra reservövningarna, vilka vår högsta försvarsledning ansåg nödvändiga under de synnerligen kritiska förhållanden, som rådde då våra förhandlingar med Ryssland pågingo. Redan då var jag i tillfälle att konstatera att det i Sverige fanns en varm önskan att bispringa oss om de hotande ovädersmolnen i öster skulle urladda sig. Men först i december månad blev jag genom överste Martin Ekström, den gamle finlandskämpen, insatt i huru långt de svenska förberedelserna avancerat för en uppslutning vid Finlands sida i det nyligen utbrutna försvarskriget mot Ryssland.

Som en följd av dessa svenska planer och i vetskap om att även andra nationer önskade bispringa oss, upprättades i Torneå ”Byrån för de utländska frivilligas mottagande”, för vars kommandoavdelning jag blev chef, för att senare övertaga ledningen av hela byrån.

Ehuru av kända orsaker rekryteringen av den Svenska Frivilligkåren (SFK) mötte allehanda svårigheter, blev dock den svenska militära insatsen under vårt vinterkrig 1939—40, liksom ock den ekonomiska hjälpen, av sådan omfattning att den saknar motstycke i historien. Utöver vapen, ammunition, utrustning, ekonomisk och humanitär hjälp, sände oss Sverige en frivilligkår på över 8,000 man. Genom personlig kontakt med ledande personligheter, såväl bland officerare som civila, erhöll jag en klar inblick i denna frivilliga hjälp, som i så rikt mått gavs oss under de tunga krigsmånaderna.

På grund av att det procentuellt överväldigande antalet utländska frivilliga var från Sverige blev också Byrån för de utländska frivilliga praktiskt taget från början en avdelning av SFK:s stab; detta blev särskilt fallet, sedan undertecknad av överbefälhavaren utnämnts till sambands-officer vid kåren.

SFK, till vilken även de norska frivilliga anslöto sig, stod beträffande vapen och utrustning i särklass. Härav drog vår egen armé den största fördel, då SFK frikostigt till sämre lottade truppavdelningar i Nord-Finland avstod betydande förråd.

Den goda anda och fasta disciplin som rådde på Frivilligkårens olika förläggningsplatser, är värd allt erkännande. Om förseelser inträffade, vilket var ytterst sällsynt, behövde icke våra egna myndigheter ingripa, utan de skyldige befordrades genom kårens försorg till straff och skildes obönhörligen från SFK.

Såväl undertecknad, som sambandsofficeren för under-hållsärenden, major Åkerblom, kommo i allt intimare

samarbete med kårens ledande officerare. Natten till den 23 februari avreste stabschefen, överste Ehrensvärd, kapten Murray och undertecknad till Märkäjärvi-fronten, för att träffa närmare överenskommelser för de finska truppernas avlösning. På vägen mellan Kemijärvi—Märkäjärvi anslöt sig till oss chefen för Grupp I, överstel. Dyrssen, som senare ljöt hjältedöden i kampen för vårt lands frihet. Dagen förflöt under intensivt organisationsarbete, ackompanjerat av de molotovska fåglarnas musik. Följande natt var jag i tillfälle att åse Grupp I:s ankomst till Märkäjärvi, vilken skedde under fruktansvärd köld men med en imponerande precision. Här fanns ingenting som klickade.

I Rovaniemi, där general Linders stab var förlagd, upptogs tiden till en början av organisationsarbete för att reglera förhållandena mellan de under överste Willamos befäl stående finska trupperna och SFK, samt samarbetet med de civila myndigheterna. Det är i detta sammanhang ett nöje att konstatera det goda samarbete som förefanns mellan general Linder, de finska truppernas chef, överste Willamo, och de under landshövding Hillilä sorterande civila myndigheterna.

Ehuru SFK:s förluster under den egentliga stridsverk-samheten inskränkte sig till 33 döda och ett 60-tal sårade samt över 130 frostskadade gjorde kåren en betydande insats icke minst genom sina framgångsrika rekognosceringar, såväl av flyget som av lanttrupperna.

Stabsarbetet blev mycket lidande av de ständiga flyglarmen och bombardemangen. De svenska frivilliga visade härvid det allra största lugn och deltogo med berömvärd djärvhet i oskadliggörandet och släckandet av brandbomber o. s. v.

Så kom då 13 mars, den mörka dagen, vilken inom kåren utlöste den djupaste sorg och bitterhet. Häråt kunde dock intet göras, och SFK:s avveckling begynte, påskyndad av händelserna i Norge.

SFK:s insats blev ju icke den som de frivilliga hade hoppats, men för oss finska officerare, som hade tillfälle att på nära håll följa deras brinnande önskan att med livet som insats försvara Finlands frihet och för evigt knyta banden mellan Finland och Sverige, blev krigsmånaderna tillsammans med Svenska Frivilligkåren en upplevelse som aldrig skall glömmas.”Finlands sak

P) e fyra händerna sammanknutna till gemensamt skydd och stöd var den symbol, under vilken de frivilliga samlades och stredo för Finlands och därmed även för Nordens frihet. Många bland dem och deras likasinnade voro och äro säkerligen alltjämt övertygade om att det främst är tvenne av dessa händer, som måste hålla ihop, om något av begreppet Norden skall kunna överleva världskrisen.

Det all-nordiska samarbetet led skeppsbrott under de hårda stormarna i vintras och i våras. Ej ens inom Svenska frivilligkårens blygsamma ram kunde det realiseras. Väl verkade inom kåren både svenskar, norrmän och finnar, men de danskar som skyndade till Finland, måste lämnas utanför, då de icke omedelbart kunde insättas till strid under nordfinska vinterförhållanden. Därtill kom att den frivilliga kraftinsatsen blev alltför svag för att spela någon avgörande roll. Ännu betänkligare för Nordens gemensamma sak, särskilt med hänsyn till framtiden, var att hotet från öster endast i Sverige väckte en djupgående rörelse inom hela nationen och att endast vår regering och vårt folk gav Finland materiellt stöd av verkligt värde. Men ligger icke häri, liksom i händelseutvecklingen i övrigt, en fingervisning för framtiden ?

Finland är nu stympat trots en hjältemodig kamp. Sveriges militärpolitiska läge har genom Moskva freden väsentligen försämrats — tänk på Hangö, Ålands avrustning och tillkomsten av Sallabanan! Norden står splittrat mer än någonsin, en följd av försummelser under årtionden. Bankett-nordismens bristande vilja och förmåga ifråga om det väsentliga står nu klar för envar. Bitterhet och resignation taga mångenstädes överhand. Var tanken på hela Nordens sammanhållning blott en chimär? Var parollen ”Finlands sak är vår” blott ett slagord utan reell innebörd?

Varken händelserna från statschefsmötet i Stockholm före anfallet mot Finland till Danmarks och Norges härtagning eller läget nu inbjuder till någon optimistisk utläggning av tesen om ett politiskt helt enat Norden. Det räcker med att konstatera, att kulturell samhörighet och likriktad demokratisk statsuppfattning icke varit krafter

nog för att åstadkomma politisk gemenskap. De geogra-o 55

ar var.

fiska, industriella och militära faktorerna äro dock sådana, att en sammanhållning åtminstone mellan Sverige och Finland framstår såsom naturlig. Den är helt enkelt oundgänglig, om något skall kunna räddas av de nordiska livs-värdena. Skälen härför äro många och endast vissa av dem kunna här antydas.

Det moderna krigets art, särskilt flygvapnets räckvidd och kraft samt de pansrade förbandens förmåga av snabb och våldsam kraftutveckling, medför att stater med begränsade resurser fått sina möjligheter till ett effektivt försvar förminskade. Det fordras dessutom ett visst geografiskt djup för att ett väpnat motstånd skall kunna bli framgångsrikt. Allt detta talar för att grannstater med likartade intressen sluta sig samman till gemensamt värn. Även om Sverige och Finland i frågan om utsträckning och form äro gynnsammare lottade än många andra till folkmängden små stater, så blir deras läge ännu fördelaktigare efter ett samgående. Därtill kommer att i sådant fall stridskrafterna kunna understödja varandra på ett sätt som skulle minska de ekonomiska och personliga ansträngningarna i fred och öka utsikterna till framgång i krig. En sammanhållning mellan Finland och Sverige bereder sålunda båda rikena påtagliga fordelar. Den skulle icke hota någon främmande makt, men väl vara förenlig med upprätthållande av neutralitetens princip och verka i fredsbevarande riktning. En sådan politik borde kunna vinna förståelse även hos de stormakter, som vilja nyorga-nisera Europa.

Den djupa rörelse i svenska folket, som Finlands kamp framkallade, visar att i vårt land finnes en levande känsla för vad de båda rikshalvorna i det gamla väldet, Sverige-Finland, betytt och ännu betyda för varandra. Även inom Finlands folk är utan tvivel förståelsen stor för vad ett samgående skulle innebära, och det är påtagligt att den svenska hjälpen under kriget, trots att den icke blev den man hoppats, skapat en stämning gynnsammare än någonsin. Längst inne känner och erkänner helt visst varje ärlig svensk och finne sanningen av satsen

ENIGA VI STÅ, SÖNDRADE VI FALLA.

Kkonf nI Torneå

Det är svårt, att på några korta rader famna vidden av den verksamhet, som undan för undan kom depån vid Svenska Frivilligkåren till del. Endast antydningar härom kunna göras ... några glimtar, valda här och där på måfå, kan måhända skänka den utomstående en aning om de ärenden, som vid depån avhandlades och avgjordes under de dagar och nätter, Finlands öde utformades vid fronten och annorstädes.

Det torde vara lämpligt att vid behandlingen dela upp verksamheten vid depån i tre avdelningar. Först och främst gällde det att skapa en verklig organisation för frikårens förseende med vapen, ammunition, livsmedel, drivmedel och en mångfald andra krigsförnödenheter samt sist men icke minst viktigt — fältdugliga soldater. Det gällde att inmönstra och fördela de frivilliga, att nyskapa förband, till vilka inte ens stommen fanns, det gällde att skapa transportmedel och transportorgan för förnödenheternas framforslande, det gällde att trygga verksamheten vid depån mot fientliga bombanfall och andra företag, det gällde att förhindra fientliga spioneriförsök och under-mineringsarbete från sabotörer och slutligen att forma verksamheten i ledningens anda och i enlighet med kårstabens direktiv.

Sedan organisationen väl blivit arbetsduglig och arbets-effektiv, gällde det att oberoende av alla störningar förse fältförbanden med samtliga de förnödenheter, en soldat behöver för att kunna slåss. Men inte nog med det — en civiliserad människa måste också förses med medel att kunna trivas de stunder, som hon inte slåss. Trivsamheten i krig spelar större roll än krigaren från 1880-talet ens kunde ana. Kampen mot fienden är svår, kampen mot köld, frostskador, sjukdomar, kringsmygande rykten, känslan av underlägsenhet, hemlängtan m. m. är icke mindre svår — ja, mången anser denna kamp vara ännu svårare än kampen mot fienden själv.

Den tredje arten av verksamhet inträder, när kriget väl är slut och avvecklingen tar vid. Då börjar redovisningarnas tid, förhör över förkomna persedlar, tillrättaskaf-fande av bortkomna avdelningar, vapen, ammunition m. m. allt, som en modern bokföringsprofessor frossar i — och ingen kan tro, hur viktig bokföringen i ett modernt krig är! Och hur stränga revisorerna kunna vara, när kriget väl är över!

Den första februari efterträddes överstelöjtnant Ekström som depåchef av major Hakon Rodhe, varjämte undertecknad inträdde som stabschef den 12/2.

Här kan icke vara meningen att giva ett statistiskt sammandrag av verksamheten vid depån, hur tacksamt detta än skulle vara. Jag inskränker mig till de tidigare annonserade glimtarna.

I spetsen för de första frivilliga anlände till Torneå den trogne Fin-landskämpen, hjälten från kriget 1918, överste Martin Ekström. Han blev sedan chef för Grupp III.

General Iinder och överstelöjtnant Ehrensvärd i kårstaben lutade över kartorna

Från Sverige kommo de präktiga Kölstabarackerna som sedan gjorde så god tjänst vid frontförläggningarna.”6 officerare och 232 man anlända med ordinarie kvälls-tåget till Haparanda.” Det ordinarie kvällståget anlände i regel efter midnatt, då det möttes av hämtningsofficeren, i regel fänrik Palme, som ledde marschen över gränsen med de frivilliga till garnisonskompaniet i det s. k. hotellet, där de började sin natt i ett krigförande land — från Haparandas ljus till Torneås mörker.

”Sänd omedelbart 30 användbara chaufförer utan att strandsätta något annat förband.” Lättare sagt än gjort. Visserligen anser sig varje chaufför vara skickligare än någon annan, men ytterst få kunna konsten att ta sig fram i snö och köld med bilen på vägen, och ännu färre kunna konsten att ha bilen stående ute utan att fördärva den.

”Brist på kulspruteutbildat folk. Organisera omedelbart nytt utbildningsförband härför.”

”Alla brännflaskor och all lätt krigsbromateriel skall omedelbart fram.”

”Vad gör fältposten? Läser dom breven, som inte kommer fram eller bara sover dom?” Fältpostmästare Sand-"Stedt eftersändes för att inför major Rodhe, som kan vara en barsk herre, redogöra för fältpostens lektyr och fritidssysselsättningar.

”De hitsända skorna äro alldeles för små. Ett omedelbart utbyte av nöden. När kommer skorna?” Något för major Edgardh och kapten Creutz att fundera på.

”Sänd omedelbart fyra tolkar. Ingen begriper vad vi säger! ”

”Fientligt flyg bombat järnvägen mellan ... Ordna omlastningen skyndsammast möjligt.”

”Sänd omedelbart trotyl, rökspränggranater, pv-ammu-nition etc.”

”24 pälsar och 18 termosflaskor ha brunnit upp under flygbombardemang. Sänd omedelbart ersättning ävensom nya överdragskläder.”

”Sjuktåg avgår från Kemijärvi och beräknas inträffa i Torneå kl. 02.00. Ordna med omlastning till Sverige. Finnes sjukvårdare?”

”4. och 6. lvakantropparna byta plats natten 10/3— 11/3. Pjäserna medföras. Ammunitionen kvarligger. En söndrig pjäs översändes till ... tygstation för reparation.” ”Meddelande om norska stupade skola sändas till Norska Finlandskommittén, Oslo.”

”300 hästar beräknas anlända till Torneå den 2/3 kl. 16.00.”

”Frivillige 6641 Jonsson skall medfölja sin stupade broders stoft hem.”

”Sänd 100 sängaggregat till huvudförbandsplatsen vid Märkäjärvi. Ordna nytt sjukhus i Kemi eller Karihaara.” ”Hur mycket tvätt kan Karihaara tvättinrättning leverera per dag?”

”Avlusningsbuss rekvireras omgående till...”

”En bilkolonn på väg med 2,000 kalsonger, 2,000 undertröjor, etc. etc. Rapportera framkomsten.”

”Var äro Thomsonpistolerna och var ammunitionen?”

Vitmålade bilar och pälsklädda soldater dominerade under dessa månader Torneå stadsbild. Här står

överstelöjtnant Ehrensvärd färdig för en inspektionsfärd.

Födan var riklig i de frivilligas förläggningar, och de finska lottorna voro här som alltid krigsmännens trognaste kamrater.

1 C? ~ i - IgJ?:

Svenska och norska knektar trivdes gott i Torneå Samlyceums salar. Där tidigare pojkar och flickor nyss stretat med grammatik och geometri undervisade nu strama fältväblar i gevärsskötsel och i maskingevärets konstruktion.Pulkorna visade sig snart vara utmärkta hjälpmedel under en vinterkampanj i Nordfinlands ödemarker.

och Kemi

”Överstelöjtnant Dyrssens kista anländer ...” ”Hjältebegravning äger rum den ... Fältpastor Finnson skall närvara. Ordna med kransar och vagn till Sverige.” ”Bekräftelse har ingått att frivillige Wallman stupat. Underrätta de hemmavarande.”

”Sänd omedelbart skyddsdukar för slädar och hästar.” ”Vi ha lyckats anskaffa 2,500 ammunitionsgördlar och 1,000 bajonetthylsor. När kunna de avhämtas?”

”Blanketter för personalrapporter saknas. Sänd både gula och gröna.”

”Vi drunknar i pappersskriverier. Vi vill inte ha mer papper. Vi ha annat att göra än skriva rapporter, och förresten har tältkaminen slocknat, lyktan också.” Rapport från en ursinnig adjutant klockan 12 på natten.

”Fred har slutits mellan Finland och Ryssland. Fientligheterna inställdes den 13/3 kl. 11.00.”

”Avrustning kommer troligen att ske från och med onsdag. Vapen och utrustning rengöras samt inlämnas i enlighet med efterföljande schema.”

”Fältmarskalken avtackar förbanden den 26/3 å lämplig plats vid Kemi.”

”Byrå för arbetshjälp åt Finland öppnas måndagen den

I februari bröt II:dra Gruppen upp från Karihaara.

Ammunitionsåtgången väntades bli stor vid fronten. I långa rader buro de frivilliga ammunitionslådor till de väntande fordonen.

Pluton redo för utryckning till övning i den idealiska terrängen i Kemi omgivningar.1/4 i Haparanda. Frivilliga anmälningar infordras från i första hand bergsprängare, vägarbetare.”

”16. jägarkompaniet går till Kemi, som nås senast den 8/4. Förläggning ordnas efter anvisning av depåchefen.” ”Bilbataljonen Sederholm anländer till Torneå den 12/4. 300 bilar och 800 man. Förläggning och mat önskas. Behövs desinfektion?”

”Löjtnant Wernstedt begraves om lördag kl. 10.00 i Strängnäs domkyrka.”

”Angiv omedelbart antalet kvarliggande sårade på Muurola.”

”Ordna hemtransporten till Sverige. Efterforska angående läkarbesiktning, tullvisitation m. m. före avresan.” ”Två fullständiga frivilligmunderingar skola omedelbart avgå till armémuseerna i Helsingfors och Stockholm.” Före varje kontingents avresa ägde förbimarschen rum för depåchefen major Rodhe jämte en representant för finska staten, i regel regeringsrådet Riekki. Vid mottagningen höll depåchefen ett tal, som säkerligen kommer att minnas av alla de frivilliga. ”Finlands kamp är slut för denna gången. Vi som ha lärt känna finnarna och älska det finska folket, vi veta, att Finland aldrig kommer att dö. Vi vet, att Finland kommer att leva lika visst som att Sverige kommer att göra det.” [

Även vid Karihaara var en S. F. K.-förläggning. Karihaara ingenjörer odi personal gåvo de frivilliga all den hjälp som stod i deras förmåga.

Den lätta granatkastaren skulle snart utföra ett gott arbete i den skogiga och bergiga terrängen.

Ilastningen för avfärden till fronten pågår för fullt.

Det fordrades god skidkunskap av dem som anmälde sig till S. F. K. Skidorna gåvo rörlighet och snabbhet, de första villkoren i vinterkrig mot en överlägsen fiende./an: Vid paketavdelningen i fältpostkontoret i Torneå kunde det komnia ända till 3.000—5.000 paket om dagen.

;dan: Även tidningssorteringen gav mycket arbete, och trots flyglarm och ►mbningar fungerade det hela klanderfritt även ute vid fronterna.

T astbilen svänger just in på sin eftermiddagstur fram-•*-'för SFK:s fältpostkontor i Torneå. Det rågade lasset lastas av, och vidarebefordran sker till den med all nödvändighet tidsödande behandlingen i finska krigscensuren. Därifrån kommer så posten i en jämn ström, som skall fördelas på de förbandsadresser, som tyvärr så ofta lyser med sin frånvaro. I brevavdelningens ”Kölsta-hus” sorteras värdeförsändelser, brev och tidningar av respektive sorterare.

Bland de 120 adressbeteckningar, som äro angivna på etiketterna under facken, fångas blicken av så fjärrliggande namn som Petsamo och Åbo. Vid ett stämpelbord iordningsställes posten från SFK till Sverige, som den enda medhunna statistikdagen under ”högkonjunkturen” var 22,500 försändelser. I huset bredvid sorteras paketen direkt i hemmagjorda säckställ, som rymmer 150 säckar. Men så kom här också under en hetsig vecka 3—5,000 paket om dagen med post, järnväg och som ”skickebud" med frivilliga hemifrån. Den organisation i Stockholm, som egentligen handhade gåvopaketrörelsen, hade då måst stänga på grund av överanhopning och bristande transportmedel på de hårt belastade norrlandsjärnvägarna. Här finnas paket till Sallafronten med omtänksam påskrift ”Aktas för kyla! ” och paket med radioapparater för nätanslutning. Och knäskydd för en folkarmé.

I den ursprungliga postlokalen i ”Puistos” källarvåning bredvid behandlas högarna av brev och paket med felaktiga adresser och adresser sådana som ”friv. Erik Karlsson, Stadshotellet, Haparanda”.

Nästa morgon går så posten vidare, och vi följa den godsvagn, som disponeras för posten till Sallafronten. Om turen är med oss, nå vi över Rovaniemi samma kväll Kemijärvi järnvägsstation, helt nöjda över att inte ha varit ute en kväll, då posten av någon orsak, som förekommer under krig, måste urlastas någonstans ute på järnvägslinjen i mörker och bitande kyla.

sjöd arbetet

Vid stationen möter oss så gamle, tålige ”Molotov’\ den f. d. ryska lastbilen från Salla, som i krävande transporter i backarna till Kemijärvi kyrkby, trots frånvaron av varmgarage och garage över huvud, fullständigt rehabiliterat sig från ett tidigare dåligt leverne. På fältpostkontoret med det mildrande anslaget på dörren ”Bråka inte, fältposten är långsam!”, fördelas så postsäckarna slutgiltigt efter adresser och förbandsförläggningar för att under natten gå vidare med bilplutonernas och intendenturens bilar till en punkt, dit förbanden söka sig med bilar, om så ske kan, slädar eller kälkar, för att hämta mat, ammunition och post, om inte det ryska flyget förhindrar det.

Trots alla flyglarm och bombningar gick posten från Kemijärvi varje natt fram till avhämtningsplatsen. Tack, ni uppoffrande och duktiga fältpostkamrater där, i Rovaniemi och Torneå. Ty denna färd har ju företagits, när organisationen börjat fungera något så när. Under ett krig klagade man över att ett visst brev icke kom fram, när postvagnar och postkontor utsatts för bombning! Under de primitiva dagar, när posten transporterades på kälke i Torneå och behandlades i ett kyffe, där fältpostens dåvarande två mannar med nöd fingo plats, förvånade jag mig över att något brev över huvud taget kom fram.

Och ändå, vilken tid av hjälpsamhet, vänlighet och kamratskap finnar och svenskar emellan! Särskilt vill jag tacka föredragande Hermas i finska post- och telegrafstyrelsen samt den till namnet osynlige primus motor i fältposten, sekreterare Svenmarck i svenska poststyrelsen, för ett stöd och en hjälp, förutan vilka ingen SFK:s fältpost kunnat fungera. ^ _

T) ismarcks kända yttrande att för ett krig behöves tre U saker — pengar, pengar och återigen pengar skall ej här exemplifieras, lika litet som att redogöra för organisationen eller utgifternas fördelning, vilket må bliva den officiella redogörelsens uppgift. Som titeln redan anger är här avsikten att blott giva några ögonblicksbilder om ”slantens rullande” utefter etapplinjen Torneå—Kemi/Kari-haara—Rovaniemi—Kemijärvi—Märkäjärvi.

I en krigskassors utrustning ingick bl. a. en stadig plåtlåda och en stor och rejäl läderväska med axelrem, närmast minnande om en lantbrevbärarväska. Plåtlådans funktion var tvåfaldig i det den samtidigt ville föreställa såväl bank som militärt kassavalv. Enär krigskassörernas verksamhet långt över truppens rörelser var ambulerande, blev läderväskans uppgift den vandrande expeditionens.

Innehållet i dessa grejor var en aning blandat och förvisso även skiftande. Där kunde exempelvis finnas en papperslapp, till formen något obeskrivbar, som rivits av ett omslagspapper eller annat tillgängligt material, som lämpade sig för skrivning, ofta försett med någon eller några fettfläckar som sigill; alla dock vederbörligen kvitterade och attesterade. Det kunde gälla exempelvis en inkvartering eller en furagerekvisition eller annat liknande.T idningen Den Frivillige var kårens egen tidning och ut-delades gratis till varje man. De första numren trycktes i Haparanda, men när kåren började marschera upp mot fronten, flyttade redaktionen till Rovaniemi och där trycktes de följande numren på Lapinkansa kirjapaino, d. v. s. Lappfolkets boktryckeri. Redaktionen bestod till att börja med endast av en man, undertecknad. Det var inte lätt att komma tillrätta med folket på tryckeriet, då ingen kunde ett ord svenska. Men Den Frivilliges sättare, en menig frivillig som inte fått gå till fronten för hjärtfel, klarade sig genom ett förunderligt teckenspråk. Han var en rödskäggig skåning från Kristianstad med världens lugnaste nerver. Han lämnade inte sättmaskinen ens när bomberna föll tätt kring huset. En bomb föll tre meter från väggen och skakade loss tryckeriets stora klocka. En lång tid därefter uppenbarade sig då och då hjul och urmuttrar bland typerna.

Tidningen kom ut en gång i veckan och distribuerades av fältposten, vars chef, postmästare Axel Sandstedt, var en vän och gynnare. Nyhetsmaterialet inhämtades dels på resor till fronten med olika slags fordon, dels genom kårstabens medverkan. Nyheterna hemifrån avlyssnades på en urgammal radioapparat. Tidningen försökte följa med så gott den kunde, men lätt var det inte.

En ovärderlig hjälp bragte en ung man, som kommit till dessa nordliga trakter som krigskorrespondent för olika tidningar. Han hette Karl-Erik Hillgren. Han stod själv för ett nummer av tidningen, åtog sig gärna vilka uppdrag som helst, lämnade trevliga och kvicka bidrag och

Tidningen ”Den Frivillige” var kårens egen tidning och utdelades gratis till varje man. Tio nummer hunno komma ut.

var alltid glad och optimistisk. — Tidningen hann utkomma endast i tio nummer, och de tre sista kom sedan freden slutits. Tidningens öde blev detsamma som kårens. Dess fronttjänst var kort. Den hade knappt hunnit bli varm i kläderna förrän kriget var slut. Den omfattades dock med välvilja av kåren, och många frivilliga sände bidrag. När det sista numret kom ut, den 1 april 1940, befann sig kåren i rörelse västeröver. Och med den följde den enkla redaktionsutrustningen, sättaren Svensson och undertecknad.

I det s. k. krigsoperationsområdet, varifrån civilbefolkningen var helt evakuerad, kunde det stundom förekomma att en dylik rekvisition var kompletterad med en kartskiss, angivande från vilken by och gård materialet ifråga rekvirerats. Det gällde då att se till att de lokala finska myndigheterna fingo sådana beskrivningar, att rätter gårds-ägare fick sitt.

Etapplinjens längd var c:a 30 mil och för att upprätthålla kontakten med de olika förbanden, tillgodose deras penningbehov, betala räkningar efter frammarscherande trupper, anskaffa en del livsförnödenheter m. m., fingo krigskassörerna agera verkliga ”Stenbocks kurirer”. Dessbättre kunde dessa resor delvis företagas med åtskilligt modernare fortskaffningsmedel, såsom bil, lastbil och motorcykel. De gamla hjälpmedlen häst och skidor kommo också ofta väl till pass, ja t. o. m. ren kunde användas, om lusten och färdigheten fanns. Dessa resor medförde såväl trevliga som mindre trevliga upplevelser; till de senare bör otvivelaktigt kulsprutebeskjutning från flygplan

hänföras, för att ej tala om luftbombardemangen, vilka åsamkade mycken tidsförlust. På denna grund skulle resorna företagits nattetid, vilket dock ej alltid lät sig göra. De livsmedel, som lokalt kompletterades, voro huvudsak-

ligen korv, kött och smör. Dessa köp voro ibland av sådan omfattning att vilken husmor som helst skulle bleknat inför dylika hushållsräkningar, vilka upptogo korv miltals och kött och smör tonvis. Detta om de kollektiva behoven.

Genom krigskassörernas händer gick även den mindre del av krigsavlöningen, som kallades dagpenning. Den större delen av lönen utbetalades ju hemma i Sverige till de anhöriga, men även dagpenningen syntes användas med förstånd, i det många genom krigskassornas förmedling lät hemsända besparingar som gjorts och vad som kom till synes av pojkarnas lokala och legala användning av sina pengar, bestod i inköp av varjehanda nyttigheter med tanke på det förestående frontlivet såsom stövlar av finsk modell, knivar m. m. Språksvårigheterna syntes ej heller ställa några väsentliga hinder i vägen för kommersen, även om formulering och ordval, snabbt och obesvärat utplockade ur tillgängliga parlörer, oftast lätt avvek från gängse språkbruk. Härigenom uppstod många lustiga situationer; dessvärre lär väl större delen förbliva vars och ens personliga minnen. Alla komma dock säkerligen ihåg de mångbefintliga ”Parturi” (= rakstuga) med sina rara ”barböser”, vilka med ett gott leende nickade samförståndtill parlördeklarationen ”förtjusande ungmö, jag önskar rakas, klippas”.

Mycket förståeliga voro ju även inköpen av varjehanda minnesföremål o. dyl. Mera frågande ställde man sig dock inför de två gossar som en dag strax före avmarschen till fronten befanns i full färd med att inköpa laxflugor. Måhända föresvävade dem någon romantisk laxälv till våren på Kola-halvön eller annorstädes.

Efter den 13 mars och sedan kåren hemförlovats voro en del ekonomiska spörsmål öppna, vilka skulle regleras i samband med den slutliga avvecklingen. Bl. a. skulle då värderas och likvideras de ev. skador, som förorsakats i de av kåren disponerade förläggningarna. Vid den besikt-ningsresa som företogs, konstaterades först och främst två saker; dels de finska myndigheternas enastående tillmötesgående och välvilja; dels våra pojkars hovsamma framfart beträffande material, helt utan anknytning till Ruriks vikingar, ty dessbättre var det ett isolerat undantagsfall, då ersättning för en del söndrade pianosträngar fick erläggas, säkerligen beroende på att vederbörande exekutörs musikaliska intentioner varit av väl intensiv karaktär. Till sist besiktigades en förläggning, en förnämlig tjänstemannaklubb, vari det var omöjligt att fastställa några som helst skador, enär byggnaden ifråga, som även använts som reservsjukhus, vid iordningställandet hade rökts. Genom något misstag kommo fel kemikalier till användning och resultatet blev,’ att lokalen invändigt helt nedsotades. Vid besiktningen kunde ej annat konstateras än vad bolagsdirektören yttrade ”detta liknar ju insidan av en camera obscura”. Därmed var den saken ur världen.

för kommande

Även ute vid Märkäjärvi gjorde hundspannen god tjänst. I sådana kojor bodde hundarna vid fronten.

Hundarna voro de frivilliges bästa kamrater. Här är 16. jägarkompaniets hundspann på väg till fronten.

"C gentligen är det inte .mycket att orda om. Det var en *-' liten anspråkslös detalj i det hela, och det fick just inte tillfälle att göra någon insats. Det var närmast som en längre tids beredskapsövning. Och när vi var färdigberedda, så behövdes vi inte längre. Jag tror, att ingen av dem, som var med den dagen, då det beskedet erhölls, skall glömma, hur det kändes.

Kårens hundväsen tillkom på tre vägar. Dels var det kårens egen hunddetalj i Sollefteå, som utbildade förare och hundar, dels anskaffades ett trettiotal gråhundar för sjukvårdsspann av den från vår fjällvärld välkände hund-spannköraren Lindström, och dels slutligen kom de två storspannförarna, Aspegren och Wikner, över med egna hundar, toboggans och väldiga pälsar om öronen. De sistnämnda storspannen stationerades hos kapten Wetterhalls jägarkompani, vars hela tross för övrigt, när snötäcket icke var alltför bottenlöst, drogs av hundar. Kompaniet, som bestod av utmärkta skidlöpare, gjorde verkliga sportprestationer ifråga om dagsmarscher, men

det hann icke ingripa i striden innan freden slöts.

Lindströms sjukvårdsspann kom så småningom till ett sjukvårdskompani bakom fronten. Det var åtta spann med 4 hundar i varje och två förare per spann. Lindström (översergeant i S. F. K.) hade själv konstruerat och byggt samtliga sjukvårdspulkorna. Materialet var huvudsakligen masonit och rotting. De voro mycket smidiga och bekväma. Huruvida de voro tillräckligt starka för ett längre fälttåg, fick vi inte tillfälle att erfara. Några av dessa sjukvårds-

Krigskassor Wallenberg i arbete vid Ahda i Kemijärvi. Grupp II insamlade efter freden bland sina soldater inte mindre än 80,000 fmk. för den nödlidande befolkningen i Salmijärvi.

IIgruppfen av Svenska Frivilligkaren ber härmed att h1l d?n av knact hart drabbade . befolkningen i Salmijärvi by i 5alkj socken få överlämna åttiofusen (80000^ Fmk. , avsedda som bidrag till åferuppbyggnado-arbetei _ mom denna by eller för befolkningens bosättning inom annat område.

Salmijärvi % 1?40 Överstelöjtnant faltpasior

gruppchef

IÖver fjällterrängens vida vidder gledo hundspannen med proviant och ammunition till förpostlinjema.

varv.

spann kom med bröderna af Ekenstam fram till fronttjänst under en kort tid.

Själva hunddepån var förlagd till Torneå, eller rättare sagt till Svensk-Finska flottningsföreningens baracker utanför staden. De, som legat någon tid på depån, torde icke i första taget glömma den lilla samlingen låga, röda längor, som låg där uppe på den höga strandbanken mitt emot 1. depåkompaniets förläggning i Kansanopisto, Eller matsalen, där de bussiga kockarna slevade upp gröt och korv och köttsoppa åt dem. Eller hundstallarna, där skallet från alla de fyrbenta kamraterna slog emot en, så fort man tittade in. Eller tillsyningsmannen för depån, fältväbel Holmqvist, som kom knäande över gården, energisk och småilsk som en terrier med den fryntlige sergeanten Widerström i hälarna. Ja, det finns mycket att komma ihåg, och för dem som var med, räcker det kanske med dessa minnesbilder för att framlocka en hel rad intryck av den säregna stämningen av bistert allvar i bitande köld, gott kamratskap inför väntande prövningar och tre veckors polarfrossa per man.

Chef för hunddetaljen var först fänrik Jung, som emellertid snart anförtroddes en pluton framme i stridslinjen och då efterträddes av fänrik Horn af Åminne. Båda karlar, som den svenska officerskåren kan vara stolt över. Senare kom hundväsendet under mitt befäl.

Men under den första tiden hade undertecknad uppdraget att utbilda hundar och förare vid en förläggning utanför Sollefteå. Jag vill ärligen erkänna, att den tiden

tillhör de ljusaste episoderna i mitt liv. Dessa pojkar, som kom, det var material, som hette duga. Och det allvar och den entusiasm, som de ådagalade inför uppgiften, gjorde arbetet med dem till ett nöje. Det är kanske cyniskt att säga det, men det kändes faktiskt bittert för de flesta av dem, att all denna entusiasm, allt detta, som de hade lärt, fick så att säga rinna ut i sanden.

När den första truppen var färdigutbildad, reste vi över. Jag antar, att vi alla komma ihåg den där vandringen i mörkret över isen mellan Haparanda och Torneå, mellan freden och kriget. Bakom oss ljus på gator och fordon, framför oss mörker, dystert och gåtfullt som vårt eget ovissa öde.

Så småningom förflyttades den första truppen närmare fronten. I den bistra vinternatten fick pojkarna söka få en blund i en övergiven bondgård mitt ute i geografien, långt borta från ära och redlighet. Men det gjorde ingenting, ty nu hade de kommit fram, nu skulle de få fullgöra det, som de kände som sin plikt. Några fick också göra det — fyra man och fyra hundar stationerades hos finska gränsbevakningen och en man med hund vid ett svenskt frontförband. De övriga fingo vänta, det svåraste av allt i en sådan nervspännande situation. Men de gjorde det manligen, utan klagan. Och när freden kom, reste de hem igen, ofta kanske till arbetslöshet eller umbäranden,

oftast kanske utan ett ord till tack — den tyste, okände soldatens öde! Jag kan inte låta bli att begagna tillfället att personligen bringa dem ett tack här — alla dem, som stodo under mitt befäl, men särskilt den trupp, som jag hade haft nöjet att själv få utbilda. Med sådana pojkar hyser man ingen oro för Sveriges förmåga att försvara sin frihet och sitt oberoende.Prövningen

T^rivilligkåren var en brokig samling. Där fanns det -*• bästa, men också det sämsta av svenska folket. Aldrig har jag träffat så förnämliga pojkar som i Frivilligkårens led. Sällan har jag träffat större kräk, än de som nu halv-fulla gå omkring och tigga på gatorna och förklara för alla, att de kämpat i Frivilligkårens främsta linjer.

Det är givet, att en frivilligkår får stor likhet med en främlingslegion. De som sitta lösast i samhället, ha lättast att anmäla sig. Går man och söker efter anledning att komma bort hemifrån, blir en frivilligkår en både kär-kommen och hedersam utväg. Personliga motgångar och olyckor ha för många spelat stor roll vid beslutet att anmäla sig till kåren.

Men när man har erkänt detta, då har man sedan rätt att sjunga de frivilligas lov. Man skall icke blunda för rötäggen, men man skall icke heller stirra sig blind på dem. Så länge kåren ägde bestånd, var det de goda elementen, som angåvo tonen. En verkligt prima pojke uppväger månget svagt käril. Och de svaga kär ilen kunna för övrigt ryckas med och lyftas över sig själva av en god och stark anda. Icke mycket har en så förädlande verkan, som vetskapen att man kämpar för en rättfärdig sak.

Den frivillige, sådan som jag vill minnas honom, var en enkel och renhårig människa. Han trodde på att det finns värden, som äro större än det egna livet. Han var icke så intellektuell eller överandlig, att han menade att manstundade

bäst tjänar det goda, om man viljelöst ger efter för det onda. Han ville sätta in all den kraft han förfogade över för det godas seger. Han var nog barnslig att tro, att en sträng och nitälskande Gud ibland kan fordra av sina barn, att de med vapen i hand kämpa för sina ideal. Ej hat mot fienden var hans starkaste drivkraft — vad som drev honom in i kampen, var kärlek till hem och fosterland.

Den kärleken var en förunderlig kraftkälla. Nog kände jag redan förut till förbönens makt. Men att de hemmavarandes tankar och böner hade en sådan kraft, hade jag icke anat. Ni här hemma, som offrade och bad för oss, Ni ha största hedern av den goda anda, som började be-mäktiga sig oss därute. Även Frivilligkåren hade sin ”Hemmafront” — och den tacka vi av allt hjärta.

Näst efter hemmafronten tacka vi våra finska vapenbröder. Vad vi sågo av Edert mod och Eder ståndaktighet sporrade oss till ständigt nya tag. Och de finska lottorna tacka vi — Eder arbetslust och gladlynthet lyste oss genom mörka stunder.

Skulle jag till sist å mina fem ämbetsbröders och egna vägnar säga något personligt om vår verksamhet i kåren, måste det få denna form:

'Tack, gode Gud, att vi fingo äran att göra tjänst i Svenska Frivilligkåren.”Under vintrig himmel

Detta tvåmotoriga bombplan (Typ S. B. 2) nedsköts av svenska flyget i trakten öster om Uleåborg. Bomber fälldes inte. (Nedskjutet av fänrik Theler.)

T—Jar någon av er mött en häst i luften någon gång? -*• frågade en av 19. flygflottiljens jaktflygare efter vårt första anfallsföretag. Detta ägde rum en gråkall dag, 12 januari 1940, sedan flottiljen under den korta tiden av endast tre veckor på frivillighetens väg hade uppsatts, förflyttats till anvisat operationsområde, ordnat sina baser samt i övrigt gjorts stridsberedd. Det sistnämnda underlättades genom att personalen redan var färdigutbildad.

För första gången i krigshistorien och som den första styrkan av Svenska frivilligkåren insattes nämnda dag ett svenskt flygförband, vår flottilj, till strid. Av denna anledning skall här lämnas en liten glimt av händelseförloppet.

När vi — samtliga störtbombplan eskorterade av jaktplan — på omkring 1,500 m höjd närmade oss trakten av

Märkäjärvi, får jag plötsligt se en kraftig rysk kolonn på vägen. Jag gör tecken till anfall. Kolonnen stannar och packar ihop sig. I en enda lodrät dykning ned under träd-toppshöjd fällas bomberna, vilkas brisader, sedda från luften, giva illusionen av ett blixtrande pärlband i den ryska truppen. Det var då som föraren i ett av de eskorterande jaktplanen, vilka dykit ned för att på lägsta höjd med sina kulsprutor beskjuta kolonnen, till sin förvåning får se en häst och en mängd ryska soldater kastas upp i luften och ut i skogen framför hans plan, som med rasande hastighet och smattrande kulsprutor vrålar fram tätt bakom bomb-brisaderna.

Efter en snabb stigning till omkring 1,000 m höjd upptäcka vi några mörkgröna flygplan på isen vid Märkäjärvi — ryska jaktplan typ 115! Ögonblickligen nytt störtanfall under det ryska spårljusskott spruta upp mot oss, fällning av några sprängbomber med åtföljande kraftiga eld- och rökfenomen — ett ryskt plan har förintats. Ett annat förstöres på isen sekunderna efteråt, likaledes genom bombträffar, och ett tredje skjutes sönder med våra jaktplans kulsprutor innan föraren, som just hoppar upp i planet, hinner starta.

Hela tiden formar spårljuselden från ryska luftvärnet röda, lysande kvastar mot den blygrå himlen och detta imponerande fyrverkeri kulminerar då ett ryskt jaktplan, som tillsammans med några andra ses starta från isen, i luften skjutes i brand av ett svenskt, rollar i flammor över till ryggläge och störtar som en jättefackla i den snötyngda skogen, varvid samtidigt en sannolikt käck — ty de ryska jaktflygarna på vår frontdel voro i allmänhet käcka — rysk jaktflygares liv släckes. Övriga fientliga jaktplan fördrivas.

Flottiljens vidare äventyr efter avslutat anfall äro tidigare behandlade i detta verk och förbigås därför här.

Resultatet av anfallet var gott, i det att fyra fientliga flygplan förstördes och den ryska kolonnen upprevs, varom bl. a. de flera dagar senare kvarstående fordonen vittnade. Dessutom erhölls god verkan mot truppförläggningar och fordonssamlingar.

Från fältmarskalken Mannerheim ingick några dagar senare en hälsning, varav följande utdrag här lämnas: ”Å finska arméns och egna vägnar uttalar jag vår beundran över framgångar nådda under de svenska flygarnas första strid.”

Även ett par andra händelser ur flottiljens dagliga liv

Flyglarm! Ett av de svenska jaktplanen startar.

Ett ensamt svenskt jaktplan gick till angrepp mot 9 ryska bombare vid Rovaniemi och nedsköt detta fyrmotoriga plan, typ T. B. 3. De övriga vände utan att ha fällt några bomber. (Nedskjutet av fänrik Karlsson.)0, Å

L

Flygfoto av Märkäjärvi taget av sergeant Hansson under flyganfallet den 12.1.1940 kl.

14.00. 1. Uppställningsplats, motorfordon. 2. Förläggning. 3. I>:o just bombad. 4. Flygplan (bombades och förstördes strax efter det att fotot togs). 5 Vattningshål. 6. Anhopning av diverse materiel. 7. Parkering av motorfordon. I övrigt stora samlingar manskap i närheten av 2. 3, 6, 8, 9, 10. Exp.-tid 1/100. Väder: halvklart. Norr: Se pilen!

Höjd 1,100 m. (Infälld t. v. överstelöjtnant Hugo Beckhammar.)

skola beröras för att belysa såväl verksamheten som krigslyckans obeständighet.

Det visade sig snart i norra Finland att de ryska bombförbanden undveko de orter, som voro försvarade av våra jaktplan; i alla händelser vände de trots sin numerära och materiella överlägsenhet oftast, om t. o. m. endast ett enda av flottiljens jaktplan uppträdde på valplatsen. Detta var ju bra i och för sig, ty därmed uteblevo även de ödeläggande bombanfallen, men det artade sig att bli för tunnsått med nedskjutna fientliga plan. Ryssarna kunde anfalla andra mål med dem. För att förhindra det senare samt för att utvidga det mot bombanfall tryggade området beslöt jag mig bl. a. för att gillra en fälla. ;I all tysthet skickade jag fram ett jaktplan på en liten sjö 8—10 mil längre österut än vanligt. Mycket riktigt, fienden gick i fällan, t. o. m. två gånger. Hans bombplan trodde sig tydligen i lugn och ro utanför de svenska jaktplanens vanliga verksamhetsområde kunna ägna sig åt att på låg

höjd och med upprepade överflygningar bombardera en oför-

svarad järnvägsbro. Man tyckte sig se, hur de riktigt gonade sig. Att döma av deras följande åtgärder måtte förskräckelsen emellertid ha blivit så mycket större, när de upptäckte det ensamma lilla jaktplanet, som dök ned på dem, ty de tvärvände med svängar som förut icke skådats hos tunga ryska bombplan, strödde ut bomberna över skogen och styrde österut med högsta hastighet. Jaktplanet hann dock skjuta doublé vid första tillfället och nedkäm-pade ytterligare ett plan vid det nästa.

Men det gick långt ifråga alltid lika bra. De ryska bombplanen voro beträffande flertalet snabbare än våra jaktplan. Detta gjorde att om icke de senare från början hade lyckats få ett betydligt höjdöverskott, varigenom de vid anfallet kunde få fartökning, så hunno de helt enkelt icke ifatt bombplanen.

Sålunda låg vid ett tillfälle ett (som vanligt!) jaktplan mitt under ett stort ryskt bombförband och sökte stiga för att beskjuta det. Härvid visade det sig emellertid att så fort det steg, sackade det efter ryssarna. Under det jakt-
fick flyget sitt elddop

flygaren sitter där mitt under bombförbandet och läng-tansfullt ehuru i en lindrigt glättig sinnesstämning tittar upp mot det, får han till råga på olyckan se hur bombluckorna i bottnen på planen öppnas och stora bomber börja falla mitt över honom. Ryssarna hade nämligen hunnit fram i fällningsläge i förhållande till målet. Ögonblickligen måste han kasta jaktplanet åt sidan för att åtminstone undgå den försmädligheten att bli träffad av bomberna. Det var en av ödet hårt prövad jaktflygare, som landade strax efteråt, och av hans något högljudda yttranden och lätt överdrivna gestikulerande att döma bestod han icke prövningen på ett sätt som religionens bud vanligen kräva av oss svaga människor.

Eftersom vi saknade spaningsplan, fingo jaktflygarna även åtaga sig spaningsuppgifter. Då två jaktplan en dag startat för ett uppdrag in över Sovjetunionen, uppstod markdimma över en stor del av norra Finland. Planen fortsatte emellertid österut med ledning av kompass och klocka. Genom en glugg i dimman uppenbarade sig efter en rundlig tid en sjö, som enligt beräkningarna borde ligga på finskt område. Formen stämde förstås inte riktigt med motsvarande på kartan, men sådant hade hänt förr. Bäst att landa och fråga var man var och samtidigt vänta på att dimman skulle lätta. Sagt och gjort! Ett mindre samhälle valdes ut. Det såg sympatiskt ut från luften, det rök ur skorstenarna och en del folk var i rörelse och tycktes vinka. Planen skulle just till att elegant landa nära stranden och tätt intill varandra, då en livlig skottlossning hördes på nära håll och en del träffar märktes i maskinerna. På med fullgas!

Efter en stigning, som torde varit i det kraftigaste laget, landade de två flygarna en stund senare så långt västerut, att de med säkerhet förutsågo att de skulle bli vänligare mottagna. Vid närmare undersökning visade det sig att de tänkt landa och orientera sig vid en truppförläggning rätt långt in på sovjetryskt område. Medvinden, på den höjd de hade flugit, hade varit avsevärt mycket kraftigare än beräknat, varför de hunnit längre än de trodde och marken hade under vägen varit dold av dimman.

Resultatet var skott genom ett insugningsrör på en motor, genom en bensinledning, genom kylflänsar och landningsställ. Så det var bokstavligt talat nära ögat den gången. Tur i alla fall, att planen verkligen icke hunno landa hos ryssarna!

Mångfaldiga andra skildringar — om lustiga episoder likaväl som händelser, vilka försänkte kamratkretsen i sorg, om luftsegrar och missräkningar — skulle kunna berättas ur 19. flygflottiljens dagliga verksamhet. Låt mig emellertid till slut endast framhålla följande. Flottiljen hade under de två månader, stridsverksamhet utfördes, endast två ”icke flygdagar”, varför vilan blev minimal. Detta, i förening med den på vårsidan inträdande ökningen av dagarnas längd, svårigheten att ordna avlösningar av de fåtaliga jaktflygarna, som skulle skydda ett enligt tidigare taktiska begrepp orimligt stort område mot flyganfall samt de ofta fullkomligt arktiska förhållanden under vilken tjänsten skulle utföras, gjorde att såväl flygarna som markpersonalen och materielen sattes på de hårdaste prov. Våra jaktplan hade, som förut nämnts, lägre max.-hastighet än flertalet av

Osynliga för fientliga* spanare dolde sig det svenska flyget i skogs -brynet. En av de bakre baserna.

Ovan: Nedskjutet ryskt plan av typ I. 15. Märkäjärvi i mars.

Nedan: Över Nordfinlands oändliga skogar flögo den 19. flygflottiljens störtbombare.och vaksamt luftvärn

de ryska bombplanen och våra bombplan kunde på grund av för liten hastighet i förhållandet till de ryska jaktplanen under större delen av tiden icke användas annat än i skydd av mörkret. Trots alla dessa svårigheter kunde stridsverksamheten genomföras med i stora drag följande slutresultat:

tolv fientliga flygplan nedskjutna i luftstrid eller förstörda på marken medelst bomber; därtill kommer en del fall på vilka bekräftelse icke kunnat vinnas;

ryska bombanfall ha förhindrats mot Finlands enda järnvägsförbindelse med Sverige, järnvägen Torneå—Uleåborg, samt mot de orter den passerar;

ryssarnas flygverksamhet i övrigt inom norra Finland har försvårats liksom deras transporter på vägarna och tjänsten i förläggningarna.

Att allt detta trots vår materiella underlägsenhet och den stora ryska övermakten kunde uppnås, utan att 19. flygflottiljen själv förlorade mer än två flygplan genom fiendens åtgärder (besättningen i det ena räddades), och icke led några som helst skador genom bombanfall, ger ett gott betyg åt flygarnas och markpersonalens mod och skicklighet. Att föra luftkrig i sydligare trakter med bli-

dare klimat kan vara svårt, men att t. ex. med god verkan genomföra ett bombföretag i polarnattens isande köld och ogenomträngliga mörker, icke alltid upplyst av norrsken och måne men oftare med sikten förminskad genom drivande låga snömoln, över ett land där inga ljus på marken gåvo någon vägledning och som till större delen utgjordes av obygder med fåtaliga orienteringsmöjligheter, det var en prestation av hög klass.

Underlägsna till antalet, gingo jaktflygarna oftast ensamma till anfall mot stora bombförband, vilkas flygplan inbördes understödde varandras försvar med kulspruteeld. Jaktflygaren hade oftast inga kamrater, som kunde ge honom moraliskt stöd vid anfallet mot övermakten, inga vittnen, som kunde verifiera hans seger — eller död. Det var en upprepning från den gamla tiden, då ”en mot tio ställdes”. Och den karolinska andan fanns hos flygarna, ty målet var ju Sveriges och Nordens frihet.

Flygfoto av ryska marschkolonner vid Aholampi, taget av sergeant Hansson den 12.1.1940. kl. 13.55. 1 och 2: Fientliga bilkolonner. 3: Fientlig förläggning med uppställning av motorfordon.Löjtnant Gillis Röing vid en av sina snabba och effektiva pjäser. Luftvämspjäs i Rovaniemi. Så här nära slog en av de ryska flyg-

bomberna medan pjäsen gav eld.

skötte framgångsrikt

I" uftvärnet i S. F, K. utgjordes vid krigets slut av ett

Ivkompani bestående av sex 40 mm akantroppar under befäl av löjtnant Per E:son Frumerie, och ett 7,5 cm rörligt lvbatteri under kapten Ture R:son Mark. Därtill kommo ett par stationära lvbatterier i Åbo.

Det först färdiga lvförbandet inom S. F. K. var en akantropp, som någon tid senare kom under befäl av löjtnant Röing såsom 5. akantroppen, vilken från den 28 december tryggade järnvägsbron mellan Torneå och Haparanda. Uppsättandet av lv fortsatte i och med att en kontingent om 30 man under fänrik Hallenberg, på nyårsaftonen, överskred gränsen för att den 2 januari anlända till Kemi. En lvkulspruta anskaffades här i en hast tack vare vår blivande synnerlige väns, löjtnant Viggo Olsson, medverkan, och uppsattes på Rådhustaket för att skydda S. F. K:s förrådslokaler.

Pjäser och övrig materiel, som just hade kommit per järnväg, avlastades i skymningen och inkördes i ett stall, där allt tinades upp och på morgonen stodo två pjäser eldberedda för att fullgöra sin första skyddsuppgift, nämligen att trygga järnvägsstationen och flygplatsen.

De följande nätterna lossades och iordninggjordes två pjäser (en tropp) varannan natt, så att den 9 januari fyra

troppar voro grupperade till skydd för den under utrustning varande I. gruppen i Kemi och flygplatserna samt bron över Kemi älv norr om staden.

Ingen av tropparna fick tillfälle att skjuta under vistelsen i Kemi, men man kan säkert säga att Kemis starka luftvärn i förening med jaktflyget bidrog till att ryssarna aldrig gjorde något försök att bomba staden, trots att den bort vara ett synnerligen eftersträvansvärt mål.

I mitten av januari flyttade 4. tropp under fänrik Hallenberg till skydd av en flygbas nordost Rovaniemi, och fortsatte efter någon vecka ett tjugotal mil österut och grupperades söder om ryssarnas ställning vid Märkäjärvi vid flygets främre bas. Efter diverse napptag med det ryska flyget, drogs troppen tillbaka till Kemijärvi, där bl. a. den i svenska tidningarna omtalade ”Svarte djävulen” nedsköts i första skottet.

3. tropp under fänrik Norrevang ingick i I. gruppen, när denna i början av februari anträdde sin marsch mot fronten. Särskilt sista delen av marschen fick den i oanad grad tillfredsställa sin längtan att skjuta mot flygplan i

stället för mot ”korv”, som pojkarna gjort under sin utbildning.

Mot mitten av månaden förflyttades troppen Röing till Rovaniemi för att skydda bron över Kemiälven. Här fingo de vid en påhälsning en av sina förläggningslokaler jämnad med marken, samt ett tiotal bombnedslag mellan sina bägge pjäser. Nyttan av pjäsvärn konstaterades nogsamt. Efter en vecka kom en 20-milaförflyttning till Savukoski för att underlätta omgrupperingen på Saijafronten, samt en av de första dagarna i mars åter en förflyttning till Salmijärvi, till skydd av gruppen S. F. K:s ersättningsplatser. 3. tropp, som här grupperats till skydd av artilleriets b-platser, underställdes chefen för 5. tropp, som i sin tur löd direkt under gruppen S. F. K. Dessa bägge troppar, vars pjäser ofta flyttades, hade en synnerligen pressande tjänst, då ju aldrig förvarning om kommande flyg kunde erhållas. En händelserik övning inträffade en av krigets sista dagar, då en fälla, bestående av några hopklumpade bilar ordnades på vägen mellan Kemijärvi och fronten. En pjäs ställdes upp i närheten. Ryska jaktplan varseblevo omedelbart bilarna, och tyvärr även kanonen, som attackerades under närmare en timmes tid av tre plan. Striden slöt utan förluster å någondera sidan.

Den 19. februari flyttades den kvarvarande 1. tropp under fänrik Dyrssen upp till Kemijärvi, som sålunda försvarades av två troppar, 1. och 4. Den senare utbyttes den 11 mars mot den en vecka tidigare till Kemi anlända, nyuppsatta 6. troppen under fänrik Lindnér.

Luftvärnet hade här många heta stunder, men hade även det tvivelaktiga nöjet att nästan alltid se planen på 4 å

5,000 meters höjd. Härigenom minskades dock förvisso betydligt träffsäkerheten hos bombfällarna, vilket tydligt märktes på de relativt fåtaliga skadorna i byn. Ej heller tropparna lyckades de skada trots ivriga försök.

Den 2. troppen, som under fänrik Engströms befäl fått stå kvar länge i Kemi, fick sista dagarna i februari order att via Rovaniemi gå till Nautsi på Petsamofronten, för att där underställas gruppen Pennanen, en marsch på ett femtiotal mil på delvis illa plogade vägar, som mot slutet förde tvärs över kalfjällen. Nautsi befanns emellertid vara taget av ryssar varför troppen gick i ställning i den lilla byn Nellimö vid Enare träsk, för att skydda gruppens ersättningsplatser. Den kom nu att ingå i denna lilla själv-Det svenska luftvärnet vid Frivilligkåren kunde uppvisa ett vackert slutresultat: ungefär 8 nedskjutna plan, därav 4 jaktplan* Därtill kommo ett tiotal osäkra fall. Ungefär 2.500 skott avgåvos.

Luftvärnet hade många heta stunder vid Kemijärvi och Märkäjärvi.

försvar.

ständiga grupp om 600 man, utan användbart artilleri och utan lv så när som på en lvkulspruta, som tagits från ett ryskt jaktplan nedskjutet med handgevär. Mot sig hade den två ryska divisioner. Det ryska flyget, som här var mycket aktivt, bjöd redan första dagen på en häftig strid med tre jaktplan, som på låg höjd besköto troppen med sina kulsprutor. Ett av dem återvände icke hem. De få dagarna, som voro kvar av kriget lämnade ett gott resultat i det att ett jaktplan, ett 2-motorigt och ett 4-motorigt bombplan nedskötos. Planen återfunnos efter freden, då troppen medföljde de finska trupperna genom de gamla ryska ställningarna norr ut till Ishavet.

Lvkompanistaben låg efter Kemi förlagd i Kemijärvi, varifrån kompanichefen ideligen företog inspektionsresor till tropparna.

Skjutresultatet för kompaniet torde ha hållit sig på ungefär åtta plan, därav fyra jaktplan, vartill kommer ett tiotal osäkra fall. Summa avgivna skott var omkring 2,500.

I början av februari började uppsättandet av ett 7,5 cm lvbatteri i Torneå, under befäl av kapten Ture R:son Mark och med löjtnant Ljungdahl, löjtnant Weibull och fänrik Tidholm som subalterner. Detta förflyttades, när det var färdigorganiserat, till Rovaniemi, där dess första uppgift blev att skydda järnvägsbroarna. Dagen före freden flyttades batteriet till Kemijärvi för att skydda un-derhållsplatserna därstädes. Manskapets goda anda belyses av följande intermezzo. Vid ett bombanfall mot Rovaniemi träffade en brandbomb en bensinstation. Två motorförare ur batteriet, som befunno sig i närheten kastade en päls över brandbomben och kastade ut den med händerna, därigenom förhindrande en brandkatastrof.

Samtidigt med ovan nämnda batteri började uppsättandet av två stationära lvbatterier i Åbo under ledning av kapten Levén. Formationerna voro eldberedda i mitten, resp. slutet av februari, och torde framgångsrikt ha bidragit till att försvåra det fientliga flygets verksamhet mot den gamla lärdomsstaden.Motorcykelordonnansenia hade ett styvt arbete. Köld och varga-väder krävde god utrustning.

Vid planläggningen av den svenska frivilligkårens organisation var man på det klara med, att den ingenjörtekniska verksamheten skulle få stor betydelse. Då man måste räkna med att kårens totalstyrka skulle, åtminstone till en början, bliva ganska begränsad, gällde det emellertid att inte minska för mycket på de för strid direkt avsedda trupperna. Slutsatsen blev att man i möjligaste mån skulle begränsa personalen vid ingenjörsförbanden men tillföra dem effektivast möjliga maskinella utrustning för att därigenom nå erforderlig prestationsförmåga.

Redan tidigt beslöts att de ständigt i direkt samverkan med infanteriet arbetande tekniska förbanden skulle organiseras av ingenjörtrupp. Varje ”grupp” tillfördes därför en ”plogpluton” om c:a 95 man, indelade i två plogtroppar m. m. Dessa plogtroppar utrustades med moderna hästdragna ”Lyckseleplogar” och kunde självständigt upptaga plogspår i terräng, i vilka gruppens samtliga fordon kunde gå fram. I plogplutonen ingick även arbetstrupp för friläggandet av plogspår från stubbar och stenar m. m. Denna arbetstrupp avsågs även för andra uppgifter, såsom brobyggnad, sprängning m. m. Gruppen fick alltså ett tekniskt organ som kunde lösa alla normalt föreliggande uppgifter.

För arbeten något längre tillbaka samt för förstärkning av plogplutonerna, då mera krävande arbeten förelågo, organiserades ett motoriserat ingenjörkompani om två bil-burna ingenjörplutoner och en motorplogpluton med bl. a. 4 traktorer. Varje grupp fick sin bil samt, utöver handverktyg, en motorhandsåg och ett motorspett. Traktorerna i motorplogplutonen voro av c:a 4,5 t vikt samt försedda med hydrauliskt manövrerbara snöplogar. I kompaniets tross ingick dessutom två lättare plogtraktorer, vilka under längre marscher kunde förflyttas å lastbil. Kompaniets totalstyrka skulle bliva c:a 165 man.

Att vägunderhållet å de fåtaliga men långa vägarna i norra Finland skulle bliva en besvärlig sak stod klart. För detta underhåll organiserades ett vägkompani av i

Vägar plogades

stort sett svensk typ, d. v. s. om två vägplutoner. Kompaniets totalstyrka avsågs bliva c:a 120 man. För att öka kapaciteten tillfördes kompaniet ett antal traktorer med plogar, en åtgärd, som sedermera visade sig mycket lycklig.

För handhavande av all ingenjörmateriel vid depån och andra förråd avsågs en ingenjörmaterielgrupp.

Den ingenjörtekniska verksamheten vid frivilligkåren leddes inom kårstaben av en ”ingenjöravdelning” om chef och en adjutant.

Redän i början av december började ingenjöravdelningen sitt arbete och kunde glädja sig åt förståelse och

välvilja från kårens militära ledning. Den högsta ekonomiska ledningen blev helt naturligt en smula betänksam, då programmet rullades upp, ty moderna ingenjörtrupper äro dyrbara saker. Det ordnade sig emellertid och sedan var det att gå ut i den civila marknaden och köpa ett ingenjörkompani, ett vägkompani o. s. v. Traktorfrågan var hela tiden ett brännande problem. I Sverige fanns knappast användbara traktorer disponibla. Kårens två första köptes på kajen i Göteborg.

Redan med de första frivilligtågen skickades ingenjörofficerare för att organisera förbanden i Torneå och Kemi. De uppsattes efter hand vid en självständig ingenjördepå i trakten av Kemi, dit alla sändes, som vid den rstora fördedningen i Torneå avdelades till ”ingenjörerna”. Först organiserades plogplutonen till överstelöjtnant Dyrssens grupp samt vägkompaniet. Det föreföll egendomligt att vägkompaniet som ju skulle underhålla de bakre förbindelserna, kom i första omgången men detta visade sig, såsom framgår av det senare, mycket välbetänkt.

Omkring 25/1 var vägkompaniet klart och gick på natten till trakten av Rovaniemi där det förlädes. Kompaniet fick genast rika tillfällen till arbete. Vinterväghållningen i nordligaste Finland hade av lätt insedda skäl ej kunnat funktionera såsom önskvärt vore. Endast den nödtorftigaste plogningen var utförd, och ruskningar saknades praktiskt taget fullständigt. Kompaniet fick omedelbart sätta igång att iordningställa vägarna från Torneå och Kemi till Rovaniemi, därifrån till Kemijärvi och längre fram mot fronten. En pluton förlädes i Kemijärvi. Genom ett ständigt och målmedvetet arbete, ofta under kulsprute-beskjutning och bombning från ryskt flyg, lyckades kompaniet förbättra vägarna så pass att fältmarskalk Mannerheim vid sitt besök hos kåren i mars sade sig aldrig ha åkt på bättre vägar i norra Finland. Kompaniet utförde även andra arbeten, bl. a. med traktorer dolda uppställningsplatser för de båda bilkompanierna. Dessa uppställningsplatser upptäcktes aldrig av det ryska flyget. Lämpligheten av traktormateriel vid vägförband torde därmed vara klar.

Alltefter som tiden framskred fick kompaniet allt större arbetsuppgifter. Vid fredsslutet underhöll kompaniet en vägsträcka av 50 mils längd.broar byggdes.

Det kan vara värt att framhålla, att praktiskt taget inga av kompaniets meniga voro militärutbildade. Detta förhållande säger mycket beträffande kompaniledningens förmåga och folkets vilja att nå resultat. Få förband inom frivilligkåren torde också ha fått ett så odelat gott anseende som vägkompaniet.

Plogplutonerna blevo färdiga tillsammans med sina grupper och åtföljde dessa fram mot Märkäjärvi. Deras verksamhet bestod huvudsakligen i befästningsarbeten och något plogning. Chefen för 2. plogplutonen sårades under ett gott parti tillsammans med löjtnant Grafströms jägare, då dessa utförde det mycket omtalade spaningsföretag, som bl. a. avsåg att utröna de tekniska framrycknings-möjligheterna mot ryssarnas norra flygel.

Vid plogplutonerna voro c:a 50 % militärutbildade, därav dock endast hälften ingenjörtekniskt.

Ingenjörkompaniet gick den 15 febr. efter mörkrets inbrott från Kemi i smällande kyla och under fientlig flygverksamhet c:a 25 mil till Tohmo 7 km norr Kemijärvi, samt var före dagningen i flygskyddad bivack, en god igångsättningsprestation. Kompaniet utförde därefter de nödvändiga tekniska arbetena för omgrupperingarna i samband med de finska bataljonernas tillbakadragning, då frivilligkåren insattes. Därefter utfördes ett flertal plog-ningsarbeten för olika förband samt tillverkades 1,200 taggtrådsvalsar för de framme vid Märkäjärvi insatta delarna av frivilligkåren. Kompaniet fick, då ryssarna i månadsskiftet februari—mars trängde på vid Petsamo fronten, utföra transporter av dyrbar ingenjörteknisk materiel från Jäniskoski kraftverk till Kemijärvi. Under dessa transporter var kompaniet utsatt för stark fientlig flygverksamhet, och luftvärnkulsprutegruppen synes under en intensiv och långvarig strid ha nedskjutit ett ryskt plan. Under de sista stridsdagarna måste kompaniet snabbt ingripa för att återställa skador å järnvägen Kemi—Kemijärvi, som träffats med fyra tunga bomber. Vid kompaniets ankomst voro finska järnvägsarbetare sysselsatta med reparation och anvisade svenskarna huru man skulle förfara. Tvenne storvuxna svenska ingenjörsoldater, i det civila rallare, klevo fram och slogo i några rälsspik. De finska järnvägsmännen funno därefter instruktioner obehövliga.

Alldeles före fredsslutet fick kompaniet i uppgift att återställa broarna vid Joutsi järvi och Aapolampi. Den förra,

46 m lång, utfördes på ett elegant sätt med spikade balkar. Båda broarna beräknas kunna vara i bruk i c; a 5 år och tjäna alltså nu det fredliga Finland. I början av april fick kompaniet röja det ryska minfältet i ställningen vid Märkäjärvi. Detta utfördes bl. a. med traktorer, som släpade drögar i långa wires fram och tillbaka. Det var ett ganska spännande företag, och 17 ryska stridsvagns-minor, vardera med 3 å 4 kg sprängämne, exploderade under arbetet.

Vid fredsslutet pågick planläggning av erforderliga arbeten för kriget under våren och sommaren. Det gällde

Vägunderhållet hör inte till de lättaste uppgifterna under ett svårt vinterfälttåg. Detta är ett parti av Ishavsvägen till Petsamo.

att säkra förbindelserna, varvid de i Finland så vanliga färjorna ej ansågos tillräckliga. Broar skulle byggas bl. a. vid Rovaniemi, Kemijärvi, Pelkosenniemi, Savukoski och Saija. För den stora bron vid Kemijärvi, c:a 300 m, begärdes en arbetsavdelning om 200 man från den svenska arbetshjälpen, men detta projekt hann ej realiseras innan freden kom. Vid ingenjöravdelningen i kårstaben planlades och leddes även iordningställandet av ett flertal flygplatser, byggandet av bakre befästa ställningar, förberedelser för förbindelseförstöring och sommarunderhåll av vägarna m. m. Nog hade det blivit arbete för ingenjörförbanden, därest kriget fortsatt.

De svenska frivilliga ingenjör truppernas insats under det korta vinter fälttåget i norra Finland blev ej av genomgripande betydelse, men lärdomar kunna dock dragas. En av de viktigaste är att man till ingenjörtrupp bör uttaga folk med motsvarande civil verksamhet. Förbandens arbetsförmåga berodde främst på att de voro sammansatta av goda hantverkare och arbetare. Förtjänsten av att dessa till största delen outbildade styrkor höllo ihop måste tillskrivas det goda truppbefäl, icke minst underbefäl, som stod till förfogande. En annan lärdom är att det biltransporterade förbandet är det ovedersägligen bästa, åtminstone i dessa trakter där milen är många. Vid dessa förband kan också all den utrustning medföras, som underlättar förbandets verksamhet och liv. Någon olägenhet av bilarnas bristande framkomlighet vid sidan av vägen förmärktes aldrig. Kriget fördes mest efter vägarna; långt från desamma rörde sig endast skidlöpardetachement.

I stort kvarstår det intrycket att svensken har sällsynt goda anlag att bliva ingenjörsoldat. Nu, då ingenjörtruppernas betydelse starkt ökats och dessa pålagts nya uppgifter, är det gott att veta att vi i folkets läggning inte möta något hinder för danandet av elitförband avÄven sprängnings av ryska minor vid Märkäjärvi gav Frivilligkårens ingenjörtrupper en hel del spännande arbete.

P ör att leda en modern operativ enhet kräves en säkert

fungerande signaltjänst. Signalorganens organisation och materielutrustning måste härvid anpassas efter de taktiska krav, som kunna komma att ställas på förbandet.

Vid Frivilligkårens uppsättande utgick man ifrån att den med största sannolikhet skulle komma att operera i ödemarksterräng med glest vägnät. Ur signalsynpunkt innebar detta att endast ett glest permanent telefonnät kunde påräknas. Då avstånden inom kåren måste beräknas bliva avsevärda, syntes det emellertid nödvändigt att basera trådförbindelserna på det förefintliga permanenta nätet. Det förhållandet att förbanden kunde förutses komma att operera i huvudsak i anslutning till vägarna talade också för att en dylik lösning vore möjlig. Det permanenta nätets omfattning i detalj och kapacitet var emellertid icke känd. Då därtill kommo kraven på komplettering av de permanenta förbindelserna och utbyggande av tillfälliga dylika till de lägre förbanden, måste vissa linjebyggnadsenheter även ingå i organisationen. Risken för avbrott på trådförbindelserna genom fiendens inverkan — främst med flyg — var slutligen en faktor av mera svårbedömbar natur, som måste tagas med i beräkningen.

Trådorganen måste, såsom i varje signalorganisation, kompletteras med radioorgan omfattande även stationer med stor räckvidd.

Efter dessa grundläggande principer fastställdes kårens signalorganisation att i stort omfatta ett motoriserat signalkompani för kårstabens behov och tre anspända signalplutoner för att betjäna var sin av kårens tre grupper. Härutöver skulle varje kompani förfoga över en radiopatrull och en för granatkastarnas eldledning avsedd

trådpatrull samt varje batteri över signalorgan, i huvudsak enligt vanlig svensk organisation.

Materielanskaffningsfrågan löstes lätt beträffande tråd-

materielen men beredde desto större svårigheter i fråga om radiomaterielen. Efter underhandling med åtskilliga firmor kunde slutligen materiel i önskad omfattning erhållas. Leveranserna blevo emellertid trots största tillmötesgående från alla parters sida åtskilligt fördröjda.

Vid personalrekryteringen gällde det att spåra upp alla frivilliga, som tidigare genomgått signalutbildning, för att få dem placerade på rätt plats. Trådmanskapet kunde i nödfall i viss utsträckning efterutbildas i Finland. Nyutbildning av radiomanskap kunde emellertid på grund av den korta till buds stående tiden icke komma i fråga. Då tidigare utbildade radiosignalister till stor del måste förutsättas behöva uppfriska sina kunskaper i telegrafering och även göras förtrogna med den delvis nya materielen, beslöts att anordna en kortare förberedande kurs för denna personal. Denna påbörjades i december och genomgicks efter hand av ett femtiotal signalister från hela landet.

Kårsignalkompaniets första kontingent avreste från Stockholm i slutet av december, och sedan följde små grupper med jämna mellanrum. Efter en välbehövlig tid av förberedelser och träning i trakten av Torneå och Kemi förflyttades kompaniets huvuddel den 19 februari till trakten av Kemijärvi, och härmed började de egentliga arbetsuppgifterna. Det låg i sakens natur, att en hel del friktioner och svårigheter, som icke kunnat förutses, till en början skulle göra sig gällande. Men med aldrig svikande intresse och den fasta föresatsen att göra sitt bästa gingo signalisterna till sitt verk.

Organisationen visade sig i stort sett lämplig. Sedan kårstaben delats i en ryhmä- och en stridsgruppsstab med 150 km inbördes avstånd, uppstod emellertid krav på en utökning av såväl personal som materiel. Denna utökning hade vid fredsslutet endast i ringa omfattning kunnat äga rum.

För ryhmä-stabens förbindelser till högkvarteret och till

Genom de svenska motorplogarnas trägna arbete voro vägarna i ett bättre skick än till och med under fredstid*

Signaltjänsten

Plogplutonerna ute vid Märkäjärvi höllo vägarna klara. Ofta kommo på plutonernas lott även befästningsarbeten.arbetade för högtryck.

de under ryhmän lydande finska stridsgrupperna på Pet-samofronten och vid Saija underställdes vissa finska signalförbund. Mellan ryhmä-staben i trakten av Rovaniemi och stridsgruppen S. F. K. upprätthöll kårsignalkompaniet förbindelserna dels på permanenta nätet, dels med radio, vilken sistnämnda förbindelse gick via en genomgångs-station i trakten av Kemijärvi.

Då kårens verksamhet efter avlösningen av de finska förbanden på Sallafronten blev av ställningskrigsnatur, fingo trådförbindelserna även inom de lägsta förbanden stor betydelse.

Sammanlagt sex fältväxlar betjänades helt eller delvis av kompaniets personal. Då förbandet endast förfogade över tre finsktalande tolkar, beredde språket till en början stora svårigheter. På två av växlarna placerades två finnar tillsammans med två svenskar. I början begrepo de knappast ett ord av varandras språk, men snart hade de lärt sig behärska det för en växeltelefonist nödvändigaste ordförrådet, så att växeltjänsten kunde fungera utan anmärkning. En av dessa växlar, som var inrymd i en stuga vid stora vägen 35 km bakom fronten, fick den sista tiden dagligen påhälsning av ett ensamt ryskt jaktplan, som på låg höjd med sina kulsprutor besköt huset och förbipasserande bilar. Planet gjorde sin uppvaktning regelbundet på samma tid dag efter dag. Då pojkarna slutligen klagade över att ryssen skjutit sönder skorstenen så att de knappast kunde elda, tyckte jag att leken gått för långt och anhöll att få en luftvärnskulspruta till platsen. Tyvärr kom denna blott lagom för att giva fienden en avskedssalut, då han den 13 mars på morgonen gjorde sin sista visit.

Framme vid fronten voro trådsignalisterna i ständig verksamhet dels vid trådstationer och växlar, dels för att

reparera det rikt utgrenade fältkabelnätet, som utsattes för talrika avbrott. Under morgontimmarna den 13 mars

utfördes här under beskjutning av artilleri och flygare ett utomordentligt gott arbete, varvid särskilt en grupp under befäl av sergeanten Helge Björklund utmärkte sig. Björklund dekorerades sedermera för sina insatser av fältmarskalken med frihetsmedaljens 1. klass.

Radion kom med hänsyn till det stabila läget helt naturligt att spela en underordnad roll. Sin största betydelse fick den för fjärrförbindelserna såsom reserv för permanenta nätet samt vid jägarförbandens företag bakom de ryska linjerna. Vid det Grafströmska kompaniets strid kunde gruppstaben hela tiden hållas orienterad genom den kompaniet åtföljande radiotelefonistationen. Dennas mottagare fungerade dessvärre icke vid tillfället, vilket vid senare verkställd besiktning visade sig bero på att fukt inträngt i apparaten och vållat överledning. De på pulkor medförda jägarstationerna utsattes givetvis ofta för hårda yttre påfrestningar. Då jägarkompaniet Wetterhall natten 12—13 mars var ute på ett motsvarande uppdrag, fungerade radioförbindelsen hela tiden perfekt.

En radioverkstad med riklig utrustning av reparations-och reservmateriel var upprättad vid kompaniets förläggning i trakten av Kemijärvi. Samtliga fel, som uppstodo på fältradiostationerna, kunde avhjälpas antingen av förbandens egna radiomekaniker eller av verkstadens personal.

Många episoder från de svenska signalisternas liv i fält och från det goda samarbetet med våra finska kolleger skulle förtjäna att framdragas. Det skulle emellertid här föra för långt. Må det som avslutning blott sägas, att vi alla, som i olika befattningar hade att svara för signaltjänsten under Svenska Frivilligkårens korta verksamhet i Finland, alltid med tacksamhet och glädje skola minnas denna tid med allt vad den givit oss av värdefulla erfarenheter och oförlikneligt kamratskap.

Detta är en av flygets väl camouflerade markradiostationer. Stationerna hade i allmänhet stor räckvidd.

I signalverkstaden där apparaterna för det fina och invecklade förbindelsenätet iordningställdes.

Frivilligkårens radiostationer gjorde goda tjänster, då det gällde att överbrygga de långa distanserna.

Männen vid Frivilligkårens signalförband hade en stor uppgift i Nordfinlands Ödemarksbygder med dess glesa väg- och telefonnät.över ödsliga myrar, över sjöar och bottenfrusna kärr, genom ändlösa skogar och övergivna byar gick O. gruppens svåra marsch till fronten.

Genom polarnattens köld

Ufter organisationsperioden i Karihaara förlädes II. -ögruppen för utbildning till terrängen 6 km söder Kemijärvi. Med hänsyn till det ryska jaktflygets aktivitet spredos kompanierna ut på ett mycket stort djup i anslutning till vägen Kemijärvi—Vaaranlahti, för vars underhåll den till Kemijärvi förlagda delen av vägkompaniet sörjde på ett utomordentligt sätt.

Den 22 februari anlände kårorder, enligt vilken gruppen med nattmarscher och med början natten 24—25 skulle förflyttas till fronten för att tillsammans med I. gruppen avlösa därvarande finska förband. Då det ryska jaktflyget främst syntes inriktat mot landsvägen Kemijärvi—Salmijärvi utsändes rekognosceringspersonal för att undersöka möjligheterna att med plogplutonen, förstärkt med batteriets motorplog, skapa en för gruppens slädfordon framkomlig väg genom terrängen med en ungefärlig sträckning (se kartan) Vaaranlahti—Kaisanlahti — Kylmäjärvi—Haapakoski—Joutsijärvi, i trakten av vars sydända förläggning skulle intagas. Därest denna vågriktning icke ansågs lämplig, skulle rekognosceringspersonalen undersöka möjligheterna att ploga en väg på sjön Kemijärvi i anslutning till dess östra och norra stränder. Denna väg skulle visserligen bliva avsevärt längre, men å andra sidan vara mera lättframkomlig.

Då rapporten från rekognosceringspersonalen gav vid handen, att den genom terrängen rekognoscerade vägen var utmärkt, och då denna väg endast mätte omkring 28 km mot det andra alternativets 40 km, utfärdades 23/2 order till plogplutonen angående plogning och 24/2 på morgonen order för förflyttningen. Enligt denna order sändes en rekognosceringstrupp under 2. adjutanten löjtnant Ljungquists befäl i förväg redan kl. 7.00. Jägar-kompaniet Grafström skulle kl, 17.30 avmarschera från Vaaranlahti och upptaga tre skidspår i anslutning till plogspåret.

Förläggningstrp — 10 man och 1 lätt släde

per förband — skulle under mitt befäl avgå 17.45 bakom jägarkomp, under det att gruppens huvudstyrka med ett djup av 1,000 m per kompani och batteri först kl. 19.00 skulle anträda marschen från Vaaranlahti i marschordning: gruppstab, 2. kompaniet, grupptrossen, sjukvårds-plutonen, 2. batteriet, 1. kompaniet, 5. kompaniet, 3. kompaniet.

Vädret var vid marschens igångsättande det bästa tänkbara. Termometern visade på —15 grader och himlen var till hälften molnbetäckt, varigenom månen endast då och då fick tillfälle att kasta sitt sken över landskapet.

Det mörknade fort, och redan då jag med förläggnings-truppen nådde Kemijärvis östra strand var det kolsvart. Våra spänstiga jägare hade spårat undan med väldig fart över älven, men väl uppkomna i terrängen gick det på grund av det rådande mörkret betydligt långsammare för dem, och på Kätönvaara fick förläggningstruppen kontakt med kompaniets kö. Spårningen i den lösa och meterdjupa snön var oerhört krävande, och marschen gick framåt i ganska långsam takt. Att i det rådande mörkret försöka följa med på den även vid dagsljus svårlästa finska kartan var lönlöst, och man hade endast att följa plogspåret. En del backar voro verkligt sugande, och det var inte utan att man med en smula oro tänkte på de tungt lastade trossfordonen i huvudstyrkan. Vid 10-tiden på kvällen slog vädret plötsligt om. Molnen försvunno och en stor klart lysande måne förvandlade landskapet till en fullkomlig sagoskog' Samtidigt blev kölden märkbar. Pälsarna och ansiktsskydden kommo på, och andedräkten stod som en vit ånga ur munnen. Uppe på höjderna och inne i skogen gick det väl an, men ute på sjöarna och myrarna bet det till så pass, att man tvingades dra upp ansiktsskydden så högt, att endast en smal springa lämnades öppen för ögonen. Jägarna höllo sig varma genom sin spårning, men för förläggningstruppen, som följde plogspåret, blevo uppe-Karta över terrängen Kemijärvi—Joutsi järvi. Den streckade linjen anger den rekognoserade vägen, den prickade marschvägen. Större

delen av de i artikeln omnämnda orterna är© understreckade.

slingrade sig kolonnerna österut,

hållen i marschen till slut alltför svåra, varför jag så småningom beslöt att gå förbi jägarna.

Orienteringen hade, som tidigare nämnts, gått förlorad under den mörka delen av förnatten, och det var bara att följa plogspåret. Tiden gick, och kölden blev alltmera besvärande. Då och då måste vi för hästarnas skull rasta, men kylan gjorde att rasterna blevo korta. Den ena kilometern gick efter den andra, och jag kunde inte förstå, varför inte Kylmäjärvi eller vägen öster därom dök upp. Men när plogspåret så plötsligt kom ner på den mask-formiga viken till Käsmänperä, Uöpajanlampi, och den ovannämnda vägen påträffades vid Halme, så stod det klart, att plogplutonen kommit fel redan vid Kaisankangas, en mil från utgångspunkten, och att marschvägen gått över Kalliolampi—Ahvenjärvi och berget Kuusivaara, vilket innebar en omväg på c:a 12 km. Först kl. 6.00 på morgonen nådde förläggningstruppen i ganska uttröttat tillstånd vägskälet vid Purnu.

Det stod nu klart för oss att huvudstyrkan icke utan risk för upptäckt och anfall från det ryska jaktflyget skulle kunna dragas fram till de planerade förläggnings-områdena, och sedan gruppchefen, överstelöjtnant Tamm, som följt huvudstyrkans marsch och därefter tolkat i förväg, kommit till Purnu, beslöts det, att jag skulle gå förbanden till mötes och vid behov, oberoende av gjorda förberedelser, dirigera dem av vägen för förläggning.

Den promenaden bakåt torde jag aldrig komma att glömma, ty den gav klara och hemska bevis på de strapatser truppen haft att utstå. Den hårda kölden och de kraftiga backarna hade tagit gadden ur hästarna, och förbanden hade med korta mellanrum kört fast och tvingats rasta. Såväl befäl som manskap saknade praktisk erfarenhet av uppträdande under så svåra vinter förhållanden, och allteftersom tröttheten började taga ut sin rätt, minskades förmågan att motarbeta förfrysningar. Det är vid

tillfällen som dessa som den förkättrade ”kadaverdisciplinen” förmår individen att automatiskt handla på det sätt som han blivit lärd. Det fordrades enorm psykisk kraft att under 15 timmars tid kämpa mot en köld, som tidvis nedgick till —46 grader Celsius. Pojkarna gingo mer eller mindre som sömngångare; det annars så glada skrattet hade stelnat på läpparna, och på var fjärde eller femte man syntes vita fläckar i ansiktet. Befälet hade arbetat

heroiskt under natten och var i det närmaste slutkört. Där kom en frivillig, som med isig skidvante gnidit sin näsa så att allt skinnet försvunnit. Där en annan med båda stavarna under armarna och med känslolösa händer stelt pekande framåt. Där en tredje, som ideligen upprepade: ”Jag har ingen känsel i fotterna. Jag har ingen känsel i fotterna.” Det var ohyggligt. Men underrättelsen om, att de strax voro framme, piggade upp de flesta.

Sedan vi fått kompanierna av vägen och i gång med sina förläggningsarbeten, samlades alla frostskadade till Purnu, där läkare, sjukvårdare och sjukvårdskunniga arbetade febrilt för att bringa liv i de frostskadade lemmarna. Samtidigt rekvirerades från kårstaben transportmedel för att föra samtliga frostskadade till sjukhus. Antalet — 73 stycken — synes till en början väl stort, men om man betänker, att 1,400 man deltog i förflyttningen, så blev åtgången dock endast 5 %, en enastående låg siffra i betraktande av att personalen samlats från alla delar av Sverige och Norge, och att den endast under kortare tid fått vinterutbildning.

Och för dem som klarade marschen utan skador, blev den ett bevis på vad en fysiskt och psykiskt stark svensk soldat kan utstå, och trots stark köld även i fortsättningen förekom inga ytterligare frostskador.och på

Det är morgonmottagning vid II. gruppens förbandsplats i Seppälä vid Märkäjärvi.

förbandsplatser

A Tid fredsslutet var Frivilligkårens sjukvårdsorganisation * ännu ej slutgiltigt utformad. Detta betydde dock ej, att den befintliga sjukvårdsorganisationen inte var mäktig fylla sin uppgift i den form som den vid fredsslutet hade, utan endast att sjukvården strävade att anpassa sig efter de speciella krav och förhållanden som ett krig i norra Finlands ödemarker nödvändigt måste ställa på en dylik organisation.

Som ledare och tjänstegrenschef för sjuk- och hälso-vårdsarbetet fungerade en till kårstaben knuten kårläkare.

Vid var och en av de tre grupperna (förstärkta bataljoner), som utgjorde huvudparten av de stridande förbanden, arbetade en gruppläkare och en biträdande gruppläkare. De båda gruppläkarna hade till sitt förfogande gruppens sjukvårdsträng, bestående av underofficerare, läkarbiträden, sjukbärare, kockar, kuskar, dragare och materiel, allt i ungefärlig överensstämmelse med svensk militär organisation vid motsvarande förband. Därtill kom på gruppens enheter (kompani, batteri m. m.) 1—3 sjukvår dsbeställningsmän, beroende på dessa enheters storlek och framför allt uppgifter. För att i möjligaste mån underlätta de främre transporterna uppsattes på varje kompani eller batteri ett bårlag. Dessa bårlag tillhörde alltså ej gruppens egentliga sjukvårdsträng. Detta infördes efter finskt mönster och gjorde de stridande enheterna i viss mån självförsörjande vid hastigt påkommande eller oförutsedda transporter av sjuka och sårade till förbandsplatser eller visitationer. De till grupperna knutna sjukvårdsför-banden hade en mycket krävande och mångsidig uppgift. De skulle bestrida den dagliga sjuk- och hälsovården såväl under förläggning som under marsch samt vid strid upprätta de främre (gruppernas) förbandsplatser, där den första hjälpen lämnas sjuka och sårade.

Under så svåra förhållanden, som ett krig ovan polcirkeln bjöd på, syntes gruppernas mångahanda sjuk- och hälsovårdande uppgifter bliva vanskliga, varför till stöd för sjukvårdsförbanden upprättades 3 direkt under kårchefen stående sjukvårdsplutoner. Läkarkrafterna vid en sjukvårdspluton utgjordes av en chefläkare tillika plutonchef och en biträdande läkare. Vidare utgjordes

Överste Ehrensvärd på besök i Röda Kors-sjukhuset i Kemijärvi. 'Kil

höger dr. Fiirstenberg.

Sjukvårdspersonalen vid II. gruppens förbandsplats på marsch till Sjukbärarna rycka ut vid Märkäjärvi. Bårsläpoma varo ovärderliga fronten. * den svåra terrängen.- -X

Den Svenska Frivilligkårens bilpark för sjukvårdstjänst och material transporter var av synnerligen hög kvalitet.

och sjukhus

personalen av underofficerare, läkarbiträden, sjukvårdare, sjukbärare, kuskar och kockar, så att plutonens hela styrka uppgick till ett 40-tal man. Utrustningen var i jämförelse med gruppens (truppförbandsplatsens) väsentligt

förstärkt. Då gruppens sjukvårdssträng förfogade över 3 slädar så förfogade plutonen över 8—9.

Gruppernas sjukvårdsformationer hade särskilt under strid att falla tillbaka på sjukvårdsplutonerna, som etablerade sina förbandsplatser å mera skyddade och längre bakom linjerna belägna platser. Gruppernas förbandsplatser etablerades i tält och — vid tillgång — med någon ledig jordkula som förstärkning. Primitiviteten måste därför bli en stor svaghet. Sjukvårdsplutonernas förbandsplatser upprättades i väl camouflerade transportabla Kölstahus. Uppgiften vid en dylik förbandsplats, vi kunna kalla den huvudförbandsplats, blev givetvis större. I samband med huvudförbandsplatsen ordnades ävenledes i Kölstahus ett kvarter för lättare sjuka och sårade, som här under några dagar kunde få vila och en relativ ro. Till att börja med bedrevs denna form av sluten vård endast i mindre skala men erfarenheterna visade att detta var en lycklig form av sjukvård, varför den avsågs att byggas ut. Även svårare sjuka kunde med fördel vårdas i dylika kvarter, om transport bakåt ansågs mindre lämplig. Således behandlades med framgång lunginflammationer i dessa kvarter. Att man ute i obygden i provisoriska träbaracker några kilometer bakom fronten kan bereda en relativt god och mångsidig sjukvård åt soldaterna, var för läkarna en glädjande och uppmuntrande erfarenhet.

För den bakre sjukvården var sörjt genom ett större fast sjukkvarter i etappområdet (Kemijärvi) och tre depåsjukhus (Karihaara och Kemi) i depåområdet. Dessutom var anordnad en läkarstation i Torneå, huvudsakligen för undersökning av nyanlända frivilliga eller sådana som av hälsoskäl måste skiljas från kåren.

På några av våra större nordsvenska lasarett (Boden, Skellefteå, Örnsköldsvik och Sollefteå) mottogs större och mindre kontingenter svenska och även finska sårade soldater, huvudsakligast sådana som fordrade en längre tids sjukhusvistelse eller där man kunde befara en så stor

Vid Svenska Frivilligkårens etapp- och bassjukhus arbetade svensk personal. Även instrument och övrig materiel kommo i betydande utsträckning från Sverige.

Från förbandsplatsen vid fronten fördes sjuka och särade i utmärkta ambulansbilar till etapp- och bassjukhusen.voro upp-

Svenska sårade på Röda kors-sjukhuset i Kemijärvi.

invaliditet, att deras återvändande till Finland omöjliggjordes.

Med Frivilligkårens egen sjukvårdsorganisation samarbetade Svenska .röda korsets ambulans 2. Ambulansen hade upprättat ett mindre, framskjutet sjukhus i etappområdet (Kemijärvi) och ett större bassjukhus i depåområdet (Muurola). Vid dessa sjukhus mottogs och behandlades huvudsakligast större kirurgiska fall.

Röda korset ombesörjde även transporterna av sjuka och sårade från förbandsplatserna och till etappområdets sjukhusanläggningar. Dessa transporter som voro 6 mil långa, verkställdes med sjuktransportbilar. Transporter längre bakåt verkställdes med finskt sjuktåg eller med transportmedel (bilar, bussar) tillhörande Frivilligkåren.

Den konserverande tandvården sköttes av en tandläkare, som hade sin arbetsplats vid depåsjukhuset i Karihaara. Detta var otillräckligt, men ledningen hade vidtagit åtgärder för anställande av ytterligare två tandläkare och tandvårdens ordnande efter av tandläkaren uppgjord plan.

Ett viktigt led i det hygieniska arbetet är truppens tillgodoseende med bad. Vidare måste soldaterna beredas tillfälle att befria sina kläder från den till synes ofrånkomliga ohyran. Härför disponerade kåren en bilburen bad- och avlusningsanstalt, som ställts till förfogande av Svenska röda korset. Anstalten hade en kapacitet på upp till 2 komp. per dygn.

För att möta de mera krävande hygieniska uppgifterna under ett sommarfälttåg var vid kåren vid tiden för fredsslutet under uppsättning tre stycken hygieniska fältarbets-plutoner samt under planläggning ett hygieniskt-bakterio-logiskt fältlaboratorium.

Vid Frivilligkåren voro verksamma 16 läkare, 5 sköterskor, och c:a 250 man sjukvårdspersonal. Därtill kom den hjälp som kåren erhöll från Röda korsambulansen, från finska militära och civila sjukvårdsorganisationer, samt

från sjukhus i hemlandet.

Ctt militärt förbands stridsduglighet kan många gånger vara i hög grad beroende på vården av och hälsotillståndet hos det djurmaterial, som står till förbandets förfogande. Det gäller då i första hand hästmaterialet, som inte bara representerar ett ganska stort värde utan också är relativt svårt att ersätta. Det är den veterinära personalen inom ett förband, som närmast skall tillse, att vården av hästarna genomföres på ett sådant sätt att deras tjänstduglighet förblir intakt och att uppkomsten av sjukdomar och skador, så långt sig göra låter, förebygges. Sjuka, sårade och skadade hästars tjänstduglighet skall, där så låter sig göra, på kortast möjliga tid återställas genom denna personals försorg. Bland andra uppgifter, som åvila den veterinära personalen, kunna nämnas kontroll av de för trupperna avsedda livsmedlen av animalt ursprung, transport av icke tjänstdugliga hästar från förbanden och ersättning av dessa med friska hästar m. m.

Inom Frivilligkåren tjänstgjorde en veterinär på var och en av de tre grupperna. Dessa gåvo de vid förbandet skadade hästarna den första vården. Beroende på skadans karaktär och omfattning fingo dessa hästar antingen kvarstanna vid förbandet för vidare vård, eller också avpolletterades de till speciella, under veterinär ledning stående hästsjukvårdsförband. Av dessa senare funnos inom kåren dels ett hästsjukvårdskompani, som upprättade ett fältsjukstall i närheten av Kemijärvi, och dels ett depå-sjukstall utanför Kemi. Transporterna av de skadade hästarna utfördes i regel med tillhjälp av specialbyggda hästtransportbilar, som var och en lastade sex hästar.

Gruppveterinärerna utövade sin verksamhet genom häst-sjukvisitationer, som antingen verkställdes vid förbandet ifråga eller på en lämplig, centralt belägen plats, dit de sjuka hästarna fördes. Undersökningen och behandlingen av de sjuka hästarna blev givetvis ganska krävande, då den praktiskt taget alltid måste utföras under bar himmel och ofta med obehandskade, av sprit eller desinfek-

Sex hästar fingo plats i dessa hästtransportbilar.

Nedan: Depåsjukstallet disponerade över rymliga stallar med plats för cirka 250 hästar.offrande händer redo.

tionslösningar fuktiga händer. I detta sammanhang kan nämnas, att det understundom visade sig vara mycket svårt att t. ex. utföra en injektion av något vattenlösligt läkemedel, emedan injektionslösningen omedelbart frös i kanylen. Desinfektionsspriten måste förvaras i någon uni-formsficka eller på annan varm plats, då den annars vid användandet gav anledning till köldskador på fingrarna. Bandage, fuktade med läkemedel i vattenlösning, kunde givetvis ytterst sällan användas.

Hästsjukvårdsförbanden hade däremot större möjligheter att behandla de sjuka hästarna genom att de hade tillgång till stallutrymmen. Sålunda disponerade depåsjuk-stallet dels ett vinterbonat stall med plats för 30—40 hästar, i vilket en förhållandevis bra operations- och behand-lingslokal inrättades, dels ett mera primitivt stall, byggt av ribbor och impregnerad papp längs planket på en idrottsplats med spiltor för över 200 hästar. Temperaturen i detta stall skilde sig visserligen ej nämnvärt från yttertemperaturen, men det gav i alla fall ett visst skydd för väder och vind. Sedan väggarna klätts med halm erhölls en något bättre värmeisolering. Omkring 100 sjuka hästar vårdades i allmänhet vid depåsjukstallet.

För upprättande av fältsjukstallet utanför Kemijärvi disponerade hästsjukvårdskompaniet delar av en evakuerad by. Ladugårdar och stallar inom denna blevo efter små omändringar lämpliga uppställningsplatser för hästar. Ett ljust och för ändamålet lämpat stall iordningställdes till operationslokal med ett stort, väl madrasserat operationsbord. Vid detta förband voro i regel c:a 100 sjuka och ett tjugotal friska hästar uppställda, och härifrån verkställdes i första hand tillbakatransporten av avpolletterade hästar och ersättningen med friska hästar. Den fientliga luftaktiviteten var under hela kriget ganska intensiv över denna trakt, och omfattande åtgärder måste vidtagas för att inte röja förläggningen. Som exempel kan nämnas, att hästarna endast fingo föras ut till vattning

T. h.: Två hästar med sina kuskar

vid

under den mörka delen av dygnet, och all spillning efter dem måste sedan samlas ihop och alla spår krattas igen

med ren snö. All personal måste vid vistelse utomhus vara iförd vita skyddskläder. Inga nya vägar fingo tagas upp inom byn. Eldstäderna i byggnaderna fingo endast användas under den mörka delen av dygnet.

De vanligaste sjukdomarna hos hästarna voro kvarka, tryckskador genom selar, tramp- och sparkskador samt sår av olika slag. Egentliga krigsskador voro mycket få genom att hästarna endast under en relativt kort tid voro uppställda vid fronten. Primära köldskador kunde inte med säkerhet konstateras i något fall. Hästarna äro ju — under förutsättning, att de ständigt ha tillgång till stråfoder och inte stå på alltför blåsig plats — mycket motståndskraftiga mot låga temperaturer. Vid förbanden stodo hästarna uppställda en och en eller några stycken tillsammans bundna vid ett träd i skogen och utan annat skydd mot kölden än en filt eller ett täcke. De togo ingen märkbar skada av detta utan föreföllo tvärtom att trivas bra med denna uppställning. Det är som regel bättre att ställa hästarna ute i det fria — om möjligt i tät skog -— än i dragiga lador eller liknande byggnader. När hästarna under längre tid stodo uppställda på samma plats, byggdes dock i regel hästbivacker av olika typer.

Hästarna hade, med undantag för 300 finska hästar, anskaffats i Sverige och de utgjordes såväl av drag- som ridhästar.

Hovslagarnas arbete blev på grund av den starka kylan mycket hårt. Det fordras lång träning för att kunna hantera järnföremål med bara händer, när temperaturen ligger vid —30° eller till och med därunder.

förbandsplatsen i Ahola.

Vid fronten stodo hästarna stundom tre och tre med stora avstånd mellan stallarna.

Nedan: Oftast stodo hästarna trots kylan ute i det fria och trivdes helt bra med detta.Svenskt stål

Skyttekompaniema voro försedda med dylika 13 mm. pansarvärns -gevär. Smeknamnet var ”elefantbössor”.

T^\et tyngre pansarvärn, som ingick i Svenska Frivillig--L^kåren, utgjordes av två pansarvärnsplutoner med 3 7 mm pjäser, sammansatta och utrustade för självständigt uppträdande. Plutonerna lydde direkt under kårchefen. Vid olika tillfällen underställdes de emellertid någon av grupperna. Sålunda var 1. pvpluton under striderna vid Märkäjärvi underställd I. grupp.

För att underlätta organisation, utrustning och utbildning sammanfördes pvmanskapet under den första tiden till ett kompani. Detta förlädes till att börja med i Kemi men förflyttades redan efter ett par dagar till Karihaara, där en del av skyddskårhuset disponerades för förläggning. Vid denna tid, det var 9 januari, bestod kompaniet av två officerare, tre furirer (översergeanter) och ett trettiotal man. Manskapet var ej pvutbildat, varför det gällde, att på kort tid skapa ett fältdugligt förband, som när som helst kunde rycka ut. Denna tid anslogs av tf kårchefen till sex dagar. Vi hade ju hört talas om, hur finnarna endast efter ett par dagars utbildning skickats till fronten och där nedkämpat ett flertal stridsvagnar. Men då kan också hända, att personalen ej är förtrogen med hur pjäsen funktionerar.

Tack vare de frivilligas intresserade och intensiva arbete lyckades det emellertid att utbilda den första pvtruppen ganska bra, åtminstone om man skall döma av de skjut-

resultat, som uppnåddes den sjätte utbildningsdagen. Denna skjutning utfördes med stridsammunition från A jos (Ajossaari) söder Kemi mot mål, som bogserades på isen.

Denna första pvtrupp behövde emellertid ej insättas så snart utan fick utgöra stommen i det blivande pvkom-paniet. Allteftersom dagarna gingo, anlände frivilliga, som tilldelats kompaniet, och dessa sattes i utbildning. Endast ett fåtal hade tidigare undergått pvutbildning.

I mitten av januari kommo de bilar, som voro avsedda för pvförbanden. De utgjordes av fyra personbilar, tolv specialinredda pvbilar, tio lastbilar och åtta motorcyklar, därav två med sidvagn. Som synes en riklig tilldelning av motorfordon, som senare visade sig vara till ovärderlig nytta för såväl plutonerna som de förband, vi voro underställda. Dessa bilar användes efter fredsslutet för transport av evakuerade personer från deras tillfälliga ”förvisningsorter” tillbaka till hemtrakterna i Kemijärvi, Isokylä, Joutsijärvenkylä med flera platser. Om hem

skall man kanske ej tala i detta sammanhang, ty de flesta voro mer eller mindre förstörda.

Kompaniets styrka uppgick i mitten av februari till över 150 man. Då var förläggningen i skyddskårhuset för trång och en del av personalen var förlagd i ”Kölstahus”, som gillades mycket.

Under förläggningen i Karihaara bistodos vi på allt sätt av personalen vid Karihaara sågverk. Det gällde bl. a. att konstruera medar till pjäserna, och häri hade vi god hjälp av de skickliga ingenjörerna vid sågverket. Såväl direktörer, ingenjörer som övrig personal gjorde sitt yttersta för att bispringa oss i detta och i andra avseenden.

16 februari kom så order, att 1. pvpluton kl. 18.00 skulle avgå till Kemijärvi för att där underställas gruppen Dyrssen. Dessförinnan hade dock plutonen legat i beredskap för att med kort varsel kunna rycka ut. Den glädje, som marschordern utlöste bland personalen i 1. pluton, kontrasterade skarpt mot besvikelsen hos återstoden av kompaniet, som ännu ej skulle få rycka till fronten.

Organisationen var nu följande: plutonchef och ställföreträdande plutonchef; stab, vari ingick stabsfurir, två personbilar och fyra motorcyklar med förare;

fyra pvgrupper, vardera med en pjäs och två bilar; en följegrupp, bestående av pionjärer och utrustade med bl. a. två kulsprutegevär och en bil;

tross, bestående bl. a. av bilmekaniker, kommissarie, kockar samt tre lastbilar (kok-, drivmedels- och ammunitionsbil).

2. plut:s sammansättning var densamma, med den skillnaden, att i den ingick endast tre pvgrupper.

Sidvagnsmaskinerna voro utrustade med ett kulsprutegevär och med lavett för skjutning såväl i marschriktningen som bakåt.

Då plutonen påföljande morgon nådde 1/2 mil söder Kemijärvi, var vägen blockerad av ett bilkompani, som urlastade slädar och annan materiel till två skyttekom-panier. Under detta ofrivilliga uppehåll fingo vi dölja oss så gott det gick vid sidan av vägen. Några minuter föreåtta gavs flyglarm i Kemijärvi, och i samma ögonblick föllo bomberna i samhället. Tre ryska flygplan hade i skydd av molnen lyckats taga sig fram och observerades för sent. Till all lycka upptäcktes ej det ”feta målet” V2 mil söderut.

För några dagar förlädes vi öster Kemijärvi, varifrån vi sedan i etapper förflyttades framåt, så att vi 26 februari voro beredda att avlösa det finska pansarvärnet. Under denna tid hade vi rikliga tillfällen att iakttaga det ryska flyget, som tämligen obehindrat flög på låg höjd, släppte sin bomblast eller beströk vägarna med kulspruteeld. Vi hade order att ej skjuta på grund av risk för upptäckt. Det var emellertid nästan omöjligt att hindra detta, då pojkarna brann av stridsiver. Särskilt besvärlig var en ”friskus”, som tidigare kämpat i Spanien. Han var kg-skytt och kunde aldrig förmå sig att skiljas från sitt vapen. Till och med när han sov, hade han det i famnen. Kom det så fientliga flygplan, försvann han spårlöst, och ett ögonblick senare knattrade det från hans kg.

Avlösningen ägde rum natten 26—27 februari, och så voro vi äntligen vid fronten. Redan från början kände vi oss som ”hemma” här. Så snart kanonerna voro i ställning och erforderlig beredskap intagits, drogo vi oss tillbaka till de ”korsun” vi övertagit från finnarna. Dessa voro belägna i omedelbar anslutning till pjäserna. Under de närmaste dagarna byggdes pjäsvärn, nya ”korsun” och ammunitionsrum. Dessutom utfördes hinderarbeten runt pjäsplatserna. Snart hade varje grupp sitt krypin, där de voro relativt skyddade för såväl fientlig eld som väder och vind. I varje ”korsu” installerades en alarmerings-anordning, som stod i förbindelse med pjäsvärnet, där alltid beredskap fanns.

Redan första dagen vid fronten hade vi tillfälle att nedkämpa en stridsvagn. Den var på c:a tio ton och utrustad med kanon och kulspruta. Påföljande natt skickades en patrull av våra pojkar ut för att taga reda på, hur pass skadad vagnen var. I denna patrull ingingo endast sådana, som anmält sig frivilligt. Den förut omtalade ”friskusen” var naturligtvis med. Stridsvagnen stod i ”ingen mans land”, c:a 100 m framför de ryska linjerna, så helt utan risker var ej företaget. I närheten av vagnen blev patrullen beskjuten, varför den drog sig tillbaka. Dessförinnan hade emellertid konstaterats, att vi hade träffat såväl torn som band på stridsvagnen. Den var

således oförmögen att med egen kraft flytta sig från platsen.

Under återstående tiden visade sig inga fler stridsvagnar, trots att vi visste, att sådana funnos bakom de ryska linjerna. Stridsvagnsbuller hördes så gott som varje natt, och tid efter annan beskötos vi med stridsvagnskanoner. Vid ett tillfälle observerades ett 1 S-tal stridsvagnar på marsch mot fronten,, men ej heller dessa kommo inom skotthåll. Eftersom vi visste, at de funnos där, måste vi dock hela tiden ha hög beredskap.

Flerfaldiga gånger utsattes vi för kraftig artilleri- och granatkastareld, särskilt sista dagen. Tack vare de utbyggda ställningarna undgingo vi dock svårare förluster. En granat träffade ett pjäsvärn, men åstadkom endast, att "rysskåtan" rasade, d. v. s. det av ryssarna byggda och övergivna vindskydd, i vilket pjäsvärnet var inbyggt.

2. pluton var en tid underställd II. grupp för att senare ingå som kårförband. Plutonen var länge förlagd i Kemijärvi men framflyttades sedermera till Aapolampi, där den insattes. Då den ej haft tid att utföra befästningsarbeten, fick den sista dagen vidkännas en del förluster.

Förutom 37 mm pansarväm ingick i Frivilligkåren

Redan den första dagen nedkämpade svenska pansarvärnet en stridsvagn av samma typ som denna.

En av 37 mm. pansarvämskanonerna.

20 mm pjäser och 13 mm pansarvärnsgevär, som gick under benämningen "elefantbössor". De förra ingingo i de tunga kompanierna, de senare i skyttekompaniema. Två 20 mm pansarvärnspjäser underställdes vid fronten 1. pv-plutonen och insattes i ställning. Dessa pjäser voro helautomatiska och försedda med 15-skottsmagasin, varför de kunde utveckla en avsevärd eldkraft. Med dessa besköts vid ett tillfälle ett kulsprutenäste. Verkan syntes vara god, då nästet till en del demolerades. Beskjutningen måste emellertid avbrytas på grund av granatkastareld. De ryska granatkastarna voro nämligen påpassliga och riktade sin eld tämligen väl.

13 mm pansarvärnsgevären voro avsedda för infanteriets omedelbara försvar mot pansrade fordon. Mig veterligt kommo de aldrig till användning.

Vad beträffar personalen i pansarvärnsplutonerna, får den högsta betyget för gott uppförande, arbetsglädje, offervilja och framåtanda. Särskilt är värt att framhållas det goda kamratskap, som rådde inom och mellan plutonerna.hade redan prövats

2 batteriet, vilket ingick i den under överstelöjtnant • V. Tamms befäl stående II. gruppen, började uppsättas i mitten av januari månad med förläggning i Paatio folkskola i Karihaara by 6 km utanför Kemi. Truppen förlädes inomhus och hästarna uppställdes i provisoriska stallar, vilka byggts av en finsk division, som tidigare organiserats på samma plats. Samtlig materiel erhöll batteriet i likhet med övriga förband från ammunitions- och tygkompaniets förråd i Kemi.

Tiden i Karihaara användes dels för utrustning och organisation av batteriets underavdelningar dels för övningar. Serviserna exercerades, och riktövningar med pjäser ägde rum. Hästarna spannades in; kuskar och hästar tränades genom dagliga körövningar och samtliga selar avpassades noga. Vid ett tillfälle utfördes skarpskjutning med artilleripjäser, dels för att giva serviserna tillfälle till övning, dels för att erhålla en uppfattning om skottvidds-differenser och tempering. Inskjutning av eldhandvapen ägde rum på traktens permanenta skjutbana. Personalens kondition förbättrades genom daglig skidåkning.

I mitten av februari var batteriet klart för avmarsch till fronten. II. gruppen transporterades pr järnväg till Kemijärvi; batteriet, som ingick i 2. transportomgången, ilastade 19/2 på eftermiddagen och anlände över Rovaniemi till Kemijärvi 20/2 tidigt på morgonen. Urlastningen ägde rum i daggryningen och tryggades av svenskt jaktflyg. Kl. 11.30 var förläggningen intagen i Paavola by sydost Kemijärvi.

Den 24/2 kl. 19.00 gingo vi, i ett av batteriets traktorplog och II. gruppens plogpluton upptaget plogspår, fram genom terrängen för att avlösa de finska förband, vilka höllo ställningarna 6 km väster Märkäjärvi. Den enda landsväg som fanns, Rovaniemi—Kemijärvi—Märkäjärvi, disponerades av de tillbakagående finska förband,

som vi skulle avlösa. Marschen denna natt var omkring 4 mil lång. Temperaturen var på myrarna nere i —47°.

Hästarna stodo sig mycket bra, men ett tjugotal av folket fick kylskador och avpoletterades från batteriet. De, som ej stodo ut med tjänsten under den påfrestande kylan, blevo sålunda redan i ett tidigt skede utgallrade, om än på ett hårt och något oväntat sätt. De följande två nätterna gingo. vi 2,5 resp. 2 mil, varunder såväl hästar som folk blevo ganska hårt frestade. Vatten till hästarna hade vi ej kunnat uppbringa på tre dygn, men blandade i stället snö i havren. De två sista nätterna gingo vi på stora landsvägen och mötte här delar av de finska trupperna. Det är ett oförgätligt minne, att erinra sig deras välkomsthälsningar till oss, när de trötta och slitna avlöstes, icke som de kanske trodde för att få välbehövlig vila, utan för att insättas på Näset.

Vid framkomsten till fronten trädde batteriet under befäl av chefen för I. gruppen och sammanfördes med 1. batteriet till en division under befäl av kapten Stefan Ohlson. Någon divisionsstab stod dock icke till dennes förfogande. 2. batteriet fick övertaga ställningar efter ett finskt batteri, som var utrustat med tagna ryska haubitser. Pjäsplatser måste vi emellertid välja några hundratal meter framför finnarnas; våra kanoner kunde nämligen med sina flackare banor ej komma över samma mark som haubitserna. Vi ärvde emellertid ett flertal skyddsrum samt telefonnät. Detta betjänade vi dock med egna apparater.

Batteriplatsen valdes i en glänta i storskogen, c:a 500X500 ju2, 2 km nordost Paikanselkä. Ppäser, ammunitionsupplag, vägar m. m. maskerades omsorgsfullt, och jag tror ej, att ryssarna fingo full klarhet om batteriplatsens läge, även ,om de visste den ungefärliga plats, där den var att söka. I anslutning till varje pjäs byggdes ett litet starkt skyddsrum för serviserna att användas, då batteriplatsen var utsatt för beskjutning. Ammunitionsnischer utfördes vid varje pjäs. Som förläggning användes större skyddsrum belägna några 100-tals m från pjäserna.

T. v.: 2:a batteriet vid Grupp II i eldställning vid Märkäjärvi.

T. h.: Avbrutna trädtoppar visa att de svenska granaterna haglat kring det ryska O-värnet på Märkävaara. I bakgrunden Hatajavaara där 2: a svenska batteriets observationsplats var.

T. v.: 2:a batteriets batteriplats var belägen i en glänta i storskogen c:a 2 km. nordost om Paikanselkä.

T. h.: 2:a pjäsen i 2:a batteriet i st ridsställningen vid Märkäjärvi. Vid kanonen översergeanterna Wall och Carlsvärd.Tulta! (Eld!) ljöd det finska- kommandoordet vid svenskarnas kanoner. 2:a batteriets 2:a pjäs i aktion.

Batteriet etablerade endast en observationsplats, nämligen på höjden Hatajavaara, varifrån observationsmöjligheterna voro utmärkta. Mitt framför oss på 2,5 km avstånd var den av ryssarna starkt befästa höjden Märkä-vaara belägen, på vilken vi bl. a. fastställde ett o-värn. Vid några tillfällen tystnade det ryska artilleriet, då vi besköto detta värn. Öster om höjden och dolda för insyn stodo flertalet ryska batterier, vid slutet av kriget omkring 10 st. Tyvärr stodo flygplan icke vid något tillfälle till vårt förfogande, varför vi ej kunde leda elden med observatör i luften. Endast vid ett tillfälle körde ett fientligt batteri så långt fram, att vi kunde observera eld däremot. Batteriet ifråga tystades på en kort stund med eld, ledd av eldledningsofficeren, löjtnant Ekelund. Av de övriga fientliga batterierna lyckades vi approximativt lä-gesbestämma en del. Nattetid eller redan kort efter solnedgången syntes ofta mynningsflammornas återsken avteckna sig på molnen. Under samarbete med 1. batteriets observatörer kunde vi härigenom bestämma läget av några batteriplatser genom avskärning. En del andra lägesbe-stämdes därigenom, att vi mätte bäringen till eldskenet från observationsplatsen och bestämde avståndet genom mätning av knalltiden.

Observationsplatsen var bemannad dygnet runt för ständig övervakning av fiendeterrängen. Kikarplatserna voro väl maskerade och gångar utgrävda bakifrån och fram till desamma. Det förefaller, som om ryssarna ej skulle upptäckt oss. Några gånger besköts visserligen höjden med luftbrisader. Elden var dock ej begränsad till vår observationsplats utan utbredd över hela höjden. Elden låg f. ö. så högt, att den var helt utan verkan.

Efter någon tid inmättes terrängen; vi erhöllo härigenom det geodetiska underlag, som erfordrades, för att lägga icke observerad eld mot mål, vägskäl m. m., dolda för insyn.

Batteriet fick aldrig tillfälle avgiva någon avvärjande •

eld eller anledning att utlösa sin förberedda spärr. Vi sökte däremot i stället komma åt de fientliga batterierna, besköto o-värn och andra befästningsanordningar, vägar och förläggningsområden samt förberedde eld mot områden, över vilka anfallsstötar planlades. Freden kom emellertid för oss fullkomligt oväntat, och av det som planlagts, kom mycket icke till utförande.

Infanteriet tryggade såväl batteriplatsen som observationsplatsen mot att bliva utsatta för direkt anfall. Ryska patruller gingo vid flera tillfällen fram till foten av Hatajavaara, på vilken observationsplatsen var belägen, men att forcera höjden medgav troligen icke deras skid-utbildning.

Så småningom började fredsrykten cirkulera, men när ryssarna på morgonen den 13/3 i sex timmar överöst oss med eld från artilleri och flyg, trodde vi att påståendet, att stilleståndet skulle inträda klockan 11.00 samma dag, var gripet ur luften. Strax efter detta klockslag avstannade dock stridsverksamheten.

Tiden närmast efter fredsslutet var för vårt vidkommande vemodig. Vi tyckte alla, att vi fått vara med för kort tid och att vi ej fått göra den insats, som vi hoppats på. Första tiden fortsattes bevakningen, men dess omfattning minskades efter hand. Rekognosceringar igångsattes så småningom i förterrängen och, då vi funno den fri, ”avmarkerades målen”. Eldens läge studerades, ibland med besvikelse, men i flera fall med tillfredsställelse.

Den 28/3 anträddes marschen tillbaka och den 30/3 voro vi åter i vår gamla förläggning i Paavola utanför Kemijärvi. Krigsmateriellistor och rekvisitionskopior kommo åter fram, och granskades. Sedan materielen översetts, överlämnades den jämte hästarna till finnarna. Sedan de sista formaliteterna fullgjorts, ilastade vi den 9/4 på Torneå station och resan hem anträddes.och ärofulla stri-

Ryska granatelden vid Märkäjärvi. Fullträff i ett svenskt tält, Gr. H, 4. kompaniet, varvid 3 man dödades.

Löjtnant Grafström i de ryska linjerna vid Märkäjärvi efter freden. Det är en rysk tidning han funnit

* * **

)jc

Takhosetkl

*

fa II0* a Ar &

JBD

TECKENFÖRKLARING.

Ryska Märkäjärvilinjen.

Ryska förläggningsområden (med befästningar).

A. Kompaniets utmarschspår.

B. Kompaniets hemmarschspår.

C. Kompaniets spaningsriktningar.

D. Ryska patrullspår i Käsmänjokis dalgång.

E. Ryska patrullspår längs höjden väster Termusjärvi.

F. Flygplats på Termusjärvis södra del.

Jägarkompaniet erhöll 1/3 kl. 11.00 order att utgå för rekognoscering och spaning.

dels för att ”rekognoscera framryckning för två bataljoner med tunga vapen norr linjen Salmijärvi—Termusjärvi—Matovaara. Av vikt är att bataljonernas framryckning kan ske dolt för mark- och flygspaning. Möjligheterna för motorplogning undersökes”;

dels för att fastställa ”huruvida fientliga trupper befinna sig i skogspartierna nordväst Sarviselkä—Mato-vaara”;

dels för att under minst ett dygn kontrollera och störa trafiken på landsvägen från Märkäjärvi mot Salla.

Förmiddagen åtgick för förberedelser och översyn av utrustning. Av kompaniet utvaldes 90 man att medfölja. Att styrkan icke blev större berodde på att en pluton dygnet förut varit ute på ansträngande bevakning och spaning. För att utan att tynga utrustningen kunna medföra proviant för denna styrka för omkring tre dygn med-togos endast vacuumtorkade livsmedel samt torrmjölk. Till skydd mot kylan medfördes två tält med tältspisar. Radio användbar för såväl telefoni som telegrafi ingick i utrustningen. All materiel var lastad på pulkor, dragna av skidlöpare. Temperaturen var omkring minus 20°—25°.

Om fienden hade kompanichefen rätt goda och detaljerade underrättelser. De ryska patruller, som avpatrullerade Käsmänjokis dalgång, hade jägarna förut varit i känning med.

Kompanichefen beslöt att utnyttja dagsljuset för förflyttning väster höjdpartiet Souruvaara upp till bäcksam-manflödet norr ”k” i Käsmänjoki. Därifrån skulle den fortsatta framryckningen ansättas i skymningen. Kompanichefen avsåg att gå så långt norr om den punkt, där de ryska patrullspåren slutade, att kompaniet, utan att bliva upptäckt av fienden, skulle nå den plats, varifrån spaningen mot de anbefallda spaningsmålen skulle verkställas.

Redan kl. 14.00 utgick en grupp för att upplägga ett spår väster Souruvaara fram till bäcksammanflödet. Klockan 17.00 var kompaniet klart för avmarsch. Vid tonerna av Svenska arméns paradmarsch, blåst av kompaniets lille trumpetare, skidade kompaniet iväg. Föret var gott, måhända en aning strävt. Bäcksammanflödet vid ”k” i Käsmänjoki nåddes strax innan mörkret föll på. Den fortsatta framryckningen gick på kompass mot Käsmän-järvis nordspets. Natten var stjärnklar; framryckningen blev ansträngande på grund av den lösa snön samt de åsar, som måste forceras. Efter över 9 timmars oavbruten marsch — endast kortare halter gjordes för kontroll av riktning och samband samt för avlösning av pulk-dragarna — nåddes den avsedda uppehållsplatsen. Framför oss syntes då och då strålkastarljus. Vid kontroll visade det sig vara ljuset från lastbilar, vilket ljus vid backarna kastades upp mot himmelen. Kompaniet var alltså i närheten av fiendens förbindelselinjer.

Kompaniet befann sig i en skogsholme med öppna fält åt alla väderstreck utom åt norr, där holmen med glesa buskage hängde samman med ett större skogsparti. An-marschspåret gick rakt norrifrån in i holmen. Bevakning

Den Grafströmska raden. Kompaniets marschriktning. Skiss av löjtnant Anders Grafström.der utkämpats.

utsattes i alla riktningar. Tälten restes. Varm dryck till-lagades. Några timmars vila bereddes huvuddelen av förbandet.

Redan kl. 3.00 utgick den första patrullen, som avsåg att kontrollera trafiken på vägen Märkäjärvi—Salla. Kl. 4.30 utsändes patruller för att spana mot skogspartierna vid Sarviselkä och Matovaara.

Kl. 7.00 utgick en officerspatrull — fänrik Öjstad plus nio man — mot Sarviselkä för trafikräkning. Något senare utgingo patruller mot Lohijärvi och Sokkajärvi.

Under tiden hade kompaniet i övrigt icke varit overksamt. Frukostmål hade utspisats. Plutonerna tilldelades försvarsuppgifter för den händelse kompaniet skulle bliva upptäckt och anfallet. Rapportkarlar återvände från de utsända spaningspatrullerna, varav framgick

att kl. 7.00 två bombplan stodo öster Termusjärvis sydspets och att jaktplan landat och startat på myren öster sjön, att befästningsarbeten pågingo i trakten av Sarviselkä, att fem patrullspår gingo längs vägen, att livlig fientlig verksamhet rådde i skogspartierna söder ”M” i Matovaara. Trafikräkningen gav goda resultat. Spaningen fungerade alltså väl.

Den första ”vågen” patruller hade återvänt, när kompanichefen omkring kl. 13.00 från observationspatrullen erhöll rapport om att fientlig skidlöpartrupp framryckte i skogspartiet öster holmen. Kompanichefen kunde själv i kikare konstatera faktum: omkring 60 man med sex pulkor framryckte norrut. Skidlöparförmågan var

anmärkningsvärt god. När avdelningen nådde kompaniets ingångs-spår, gjorde den halt samt fortsatte därefter c:a 500 m norrut, varefter den svängde in i västlig och sedermera sydvästlig riktning. Den befann sig alltså norr kompaniet — på kompaniets vid dager enda öppna återtågsväg.

Från fienden avdelades därefter en kulsprutegrupp, vilken framryckte rakt mot kompaniet. Kompanichefen beslöt att gruppen skulle tagas utan eldgivning. Men — några jägare skulle släcka en eld — kastade över snö — en väldig rökpelare steg upp mot trädtopparna och talade om, att här fanns något. Ryssarna sågo detta — gjorde halt och ämnade vända. Kompanichefen: ”Eld!” Patrullen blev tillintetgjord. Några minuter efter detta framryckte ytterligare ett 60-tal, som följde den första avdelningens framryckningsväg. Samtidigt inrapporterades en styrka på omkring 70 man framrycka i västlig riktning längs bäcken 800 m sydöst ”ä” i Vuonnonkenttä. Fienden stod således norr, öster och söder om kompaniet. Stark kulspruteeld öppnades såväl öster som norrifrån mot holmen. Fientliga kulsprutegevär öppnade även eld. Den ryska elden låg dock väl högt för att skada nämnvärt. Jägarna öppnade ännu icke eld, ty här hade man icke råd att slösa med ammunitionen. Efter en stunds kulspruteeld framryckte fienden ansatsvis med stora luckor. Truppen gav intryck av att vara väl utbildad. När fienden kommit närmare, öppnade kompaniet eld. Fienden visade stor respekt för densamma, och deras framryckning avbröts. Fänrik Béve tystade personligen en kulspruta med gevärseld på c:a 500 m avstånd.

Eldstriden pågick till 14.30. Varje försök till fram-

Jägarkompaniet Grafströms strid, Skiss av löjtnant Anders Graf-ström.

4: de jägarkompaniets män hälsa den 13 mars vid Märkäjärvi sina stupade kamrater.

Grafströms jägare ha av överstelöjtnant Tamm mottagit sitt kompa-nis tandar.

*/j mo

TECKENFÖRKLARING.

W/M Egna styrkor. HB Fientliga styrkor.

Å. Kompaniets ingångsspår. B. Kompaniets utgångsspår.

C. Ryska anmarschspår. D. Ryska anfallet (kraftsamlingen).

E. Platsen, där den ryska kulsprutegruppen nedgjordes.Det var blott skorstenarna som återstodo av den nedbrända byn Kursu.

ryckning öster-, söder- och norrifrån avvisades med stora förluster för fienden. Omkring kl. 15.00 erhöll fienden förstärkning med omkring 50—60 man.

Radioförbindelse hade upprepade gånger sökts med gruppstaben, dock utan att ernås. Patrullen öjstad hade icke återkommit. Två karlar, som återvände från honom med rapport, anmälde att patrullen befann sig mitt bland fienden.

Plutonernas ställningar förstärktes, dock med iakttagande av största försiktighet. Ryska prickskyttar öppnade eld mot varje mål, som blottades. Såväl dum-dum som explosiva kulor användes. Några jägare som sårats, erhöllo sin vård i ett av tälten.

Omkring 16.30 erhöllo ryssarna förstärkning med ytterligare omkring 150 man samt påbörjade omgruppering för anfall från norr. Fiendens sammanlagda styrka var nu omkring 400 man. Kompanichefen vidtog åtgärder för att möta anfallet dels med erforderligt antal flankerande kulsprutegevärsspärrar, dels organiserades ett motanfall av bl. a. samtliga disponibla kulsprutepistolskyttar.

Kl. 18.00 avskötos två röda lysskott från skogen norr holmen — anfallssignalen — varefter fienden under höga hurrarop gick till anfall med stark kraftsamling höger. Anfallet vann till en början terräng, men stoppades av motanfallet. Under detta, som fullföljdes in i fiendens ställningar, förintades samtliga i anfallet deltagande. Striden övergick till hård närstrid man mot man. Jägarna förlorade här fyra man i döda, varav två gruppchefer,

vilka föredömligt lett sina grupper.

Det gällde att utan förluster föra kompaniet hem. Några sårade fingo lov att transporteras på pulkor; två, varav en med genomskjuten överarm, åkte själva för att icke betunga kamraterna. Tagna vapen forslades på en pulka.

Kompanichefen beslöt, att hemmarschen först skulle ske rakt österut — den riktning, som ryssarna sannolikt icke skulle bevaka —- och därefter i nordlig riktning Härigenom hoppades kompanichefen kunna lösgöra kompaniet utan att råka i strid med kvarlämnade ryska avdelningar. Marschen gick över Lohi järvi (södra)—Kaivojärvi—Vuotsukka—Kirmoivaara.

Efter sju timmars marsch — varunder intet annat hände än att en rysk patrull tillintetgjordes — gjordes halt och tillagades varm dryck. Den första varma födan på 19 timmar, under vilka timmar kompaniet spanat och stridit 12 timmar och marscherat 7. Fortsatt marsch. Lös snö. Tungt lastade pulkor. —30° kyla. Allt gick väl. Kompaniets huvuddel nådde förläggningen 3/3 kl. 9.00.

Sex kamrater hade stupat vid holmen. Fänrik Öjstad med huvuddelen av sin patrull mötte sitt öde närmare Märkäjärvi. ,

Grupporder nr 137 4/3 punkt 1 löd:

”4. komp har 2/3 slagit tre fientliga kompanier och nedgjort minst 200 man. Kårchefen har med anledning därav beordrat mig att till chefen 4. komp. vidarebefordra hans erkännande för väl lösta spaningsuppgifter samt till kompaniet i dess helhet för väl genomförd strid.”

Vid Märkäjärvi

H. gruppens stabstält vid Märkäjärvi. Över ingången synes flaggan med älghuvudet.

Fienden anfaller 3:e kompaniet av II. gruppen, och 2:a plutonen av 4:e kompaniet i I. gruppen rycker till undsättning. Bilden tagen under pågående strid. Främst fänrik Wrang, därefter översergeant Pålsson som sedermera stupade i Norge.MftR STUPADE MAGnuSDVRSSth 13 1W>,

HOBDSri^ ff fp

OCH

RIGESARP

”Finland är förvisso i denna stund Nordens sköld, men Sverige håller som huvudlandet här uppe i sina händer nyckeln till Nordens framtid, till ett enigt kanske enat Norden, tryggt i skydd av vapen, som kunna bliva en fara enbart för våldet samt i stånd att i inbördes samverkan fortsätta sin avbrutna verksamhet för andligt och ekonomiskt uppbyggande, för social rättvisa. Ett så organiserat Norden har säkerligen en väldig uppgift som en av de förnämsta härdarna för det nya Europas formande.”

Magnus Dyrssen

26/1 1940 i Kemi.

Från stridsgruppsstaben i Salmijärvi ledde överste Nordenswan operationerna.

Undersökningsofficeren löjtnant Bauer samt sergeant Lissegård (2 fr. v.) som ritat en grupperingsskiss för en av gruppstaberna.

T) et var vår första frontdag. Kvällen förut hade vi detacherats fram från huvudförbandsplatsen, för att avlösa våra kamrater. Det var en solskensmättad, gnistrande vinterdag denna första mars. Men artilleriduellemas krevaddån och det ettriga kulsprutesmattret rev obarmhärtigt sönder naturens egen bjudande tystnad och påminde oss brutalt om, att vår uppgift här uppe i vintrig nordanskog var krigsmannens och sjukvårdssoldatens. Inte för att vår sjukbärargrupp, lyckligtvis, hade ansträngande tjänst; pojkarna där framme i linjerna tycktes klara sig bra för rysselden.

Så, plötsligt oförberett, som krigets dödsbud alltid är, kom budet om att överstelöjtnant Magnus Dyrssen hade stupat. Jag får order att i mörkningen gå ut och hämta den stupades stoft. En rysk granatskärva hade ändat hans liv.

Det kunde inte hjälpas; där i eftermiddagens händelselösa väntetimmar började man tänka. Kanske därför att döden ej hunnit bli vanligt vardaglig för oss, ännu hade den ej närgånget trängt sig på och blivit fatalistiskt ofrånkomlig. Den var alltfort ett begrepp, som representerade någon högtidlig och mystiskt obegriplig makt. Vi hade ej hunnit vänja oss vid dess våldgästning. Så kom nu döden för första gången till vår front, och den som först föll under vår korstecknade frihetsfana, var den, som var främst bland de soldater, vilka fingo kämpa vid ett av-

snitt av västerlandets front. Hur skulle vi våga tolka detta? Det visste vi knappast. Men ett var säkert: där vi i stolt tacksamhet i vinternattsskymningens dunkel där framme, där frihetskampens stridslinje löpte parallellt med ofrihetens front, stodo samlade kring vår stupade chef kände vi att döden i kampen för frihetens rätt var skönare än livet i dådlöshetens självbegränsade bekvämlighet. Det lärde han oss med gripande åskådningsundervisning. Där han nu vilade på vår släpbår, lugn och trygg i döden med sitt stilla leende på sina läppar, ägde han det goda samvetets lugn, ty han hade förvisso gjort allt, han var pliktig att göra. Vi kände också att vår förlust var stor. Väl hade vi i fortsättningen behövt hans klarsyn och snille, hans förutseende och för vår sak så varma nitälskan. Och under den snöljusa kvällens majestätiskt klara stjärnhimmel började återfärden för den som med glad beredvillighet tjänat självständighetens beträngda rätt hos det frihetsälskande folket i österled. Hans soldater sörja honom, de finska bröderna äro stolta över vapenbrödraskapet, och Sverige ärar honom såsom en, vilken tveklöst följde pliktens och traditionens bud. Hans minne förpliktar.En ”korsu” vid Gr. I, 4:de kompaniet. Sista hand lägges vid arbetet.

I den främsta linjen stodo kul-sprutegevären färdiga. Vi befinna oss vid Gr. I, 4:de kompaniet.

32

st. 80-kg.-bomber föllo inom

T. v. :VÖverstelöjtnant Tamm med några av sina officerare aftonen den 13 mars då fronten blivit tyst En allvarlig rådplägning. T. v. Överstel. Tamm och löjtnant Grafström.

stod

svenska

Därunder: Fronten i mars. I

bakgrunden ett ryskt kulsprute-näste.

På andra sidan om sjön står fienden.

Den förut så vita snön var svart

efter sista morgonens artillerield, en yta av 200X100 m.Vårsol och bländande snö, milsvida skogar och kalfjällens vita hjässor höjande sig över ödemarken — detta var fronten i Sallasektom.

linjen fast

Visiterpatrull rycker ut vid Grupp II. I täten gruppastor Sparrstedt.

Effekten av en rysk fullträff. Det förstörda jägartältets delar hängde i trädtopparna — tälttak, snökläder, pälsar, en ryggsäck m. m.

Efter överstelöjtnant Dyrssen fick överstelöjtnant Agell befälet över Grupp I.=>Ki 55

ci^c.

^ V W/XXWo i 0*/Sir-//.// io Wlrui&lUujUftt,

Irki+Utt

'^AnX ‘

i I i >'*V-

|rr^i^^fA . 1 ** 'X ö

a

• aV>

• v'v

rn "kuiUut**

På morgonen den 13 mars besköts stridsgruppstabens kvarter med granater, och upprepade flyganfall gjordes. Teckning av kapten Lennart Selander.

då freden slöts

Kårstabens jägare färdiga till utryckning. Salmijärvi. De ryska linjerna gä på andra sidan om myren. Bilden är tagen från

4:de jägarkompaniets, Grupp I, förläggning.

I ställningen vid Märkäjärvi. Fänrik Wrang står på ett skyddsrum som erhållit 3 fullträffar.

Kemijärvi bombades ivrigt av fientliga plan. Även kommendantens expedition fick en lindrig påhälsning.En ensam svensk står på post den minnesvärda fredsdagen den 13 mars 1940.

innan avgörandet fallit.

"Cör oss svenskar som den 13 mars befunno oss öster

om Torneå älv, föreföll i första ögonblicket fredsdagen oerhört bitter. Burna av ideella motiv, fast beslutna att offra ej blott egen bekvämlighet och civila sysselsättningar utan även våra liv — i det moderna kriget måste ju soldaten i det främsta ledet såväl som i det bakersta alltid räkna med att när som helst möta sitt öde — hade vi gått som frivilliga till Finland. — Hade nu allt varit till ingen nytta? Vi besvara frågan med ett bestämt nej. En gång för alla må här sägas ut att varhelst den svenske frivillige än stod placerad, så gjorde han sin plikt och fyllde därutöver en historisk uppgift.

Har, fråga vi vidare, den stora allmänheten i Sverige gjort fullt klart för sig vilka väldiga uppoffringar i form av arbete och penningmedel som erfordrades för att av ett intet skapa en organisation sådan som frivilligkåren? Det krävdes för övrigt mer än enbart arbete och penningar. Likaväl som en reguljär armé behöver vissa kadrar, lika väl behövas sådana för en frivilligkår. Men för kadrarnas sammansvetsande och truppens utbildning erfordras tid. Det bör här fastslås att den tid — väl lång i någras ögon — som åtgick för den svenska frivilligkårens organiserande och utbildning, var obetingat nödvändig för att giva kåren en mot dess uppgift svarande slagkraft. Den grund som lades, var avsedd att möjliggöra uppsättandet av flera grupper utöver de tre som voro klara den 13 mars.

Vid fredsslutet utgjorde Svenska Frivilligkåren c:a 8,700 man, varav 660 norrmän. Därtill kommo då även inemot 500 man, vilka tjänstgjorde vid andra förband inom den finska armén. Vi böra dock i rättvisans namn räkna ej blott dem som redan stodo på finsk botten utan även de

4,000 som anmält sig men ej hunnit fram innan freden slöts, samt dessutom den stora, för frivilligrörelsen arbetande organisation, vilken omfattade hela Sverige och ut-

gjorde 1,800 personer. Av samtliga anmälda emottogos ej eller hemskickades 743. Avsikten var att såvitt möjligt göra truppen till ett verkligt elitförband.

Direkt och indirekt i och för den svenska frivilligkåren arbetande personal uppgick alltså till ej mindre än c:a

14,000 man.

Vad uträttade då den svenska frivilligkåren — frånsett det viktigaste: att den avlöste 5 finska bataljoner och 2 batterier och sedan höll Märkäjärvifronten i närmaste stridskänning med numerärt väsentligt överlägsna ryska förband? — Några fakta må tjäna som svar. Tack vare våra flygares och det svenska luftvärnets insatser hindrades det ryska flyget från att skövla och ödelägga hur som helst i nordligaste Finland. Därigenom räddades stora värden åt Finland ej blott i materiellt hänseende utan även i form av människoliv. Landets enda järnvägsförbindelse med utlandet, Uleåborg—Torneå, förblev oskadad. Tack vare vårt vägkompani kunde transportlederna i norra Finland hållas i skick. Bilkompanierna verkställde jämte finska förband den avlösning vid Sallafronten, som möjliggjorde den finska truppens förflyttning till Näset. Senare lämnades av våra bilförband en uppskattad hjälp vid förflyttningen av de finska evakuerade.

Betydelsefullare än allt annat är dock det obestridliga faktum, att Svenska Frivilligkåren, med all den hjälp och allt det offerarbete som utlöstes genom dess uppsättande, mer än något annat väckte det svenska folket till insikt om att Sverige och Finland höra samman, att det gemensamma målet är ett fritt och enigt Norden. De frivilliga av skilda kategorier ha gjort sin skyldighet och därigenom ärat det svenska namnet. Må det övriga Sverige nu och allt framgent besjälas av viljan att verka vidare för befästandet av den nordiska enhetstanken!SX>CU.NIN(DAR. PÅ ÅseN VXSTER. RUUH1JOK1

JJCal&hm.

Det gjordes ett syenskt försök att spränga detta ryska kulsprutenäste i luften. Försöket lyckades endast delvis.

Även ryssarna hade väl utbyggda skyddsrum i främsta frontlinjen. Här en nedgång till ett sådant.

' JfV l|

Ryskt gevärsställ i Märkäjärvi. De ryska ställningarna voro ofta- välbyggda och bastanta.

T. v.: Detaljbild av de fientliga linjerna vid Märkäjärvi sedan ryssarna lämnat dem. Svenska artilleriet hade gjort ett gott arbete. Ovan: Den ryska ställningen på åsen väster Ruuhi joki. Teckning av sergeant lissegård.

Hoppet svek[jkWWvyy

Q-varn.

T. h.: Ryssarna byggde präktiga ”poli-trukfort” på höjder med vid utsikt. Här ett sådant fort nära Salmijärvi i Petsamo söder om stora ishavsvägen. Ovan: Ett ryskt O-väm vid Salmijärvi, teckning av sergeant Olle Gimstedt.

men

over

Så här bodde man på ryska sidan. Av kojor som denna fanns det en oöverskådlig mängd.

Ryssarna hade utmärkta hästbivacker som de sven ske med stort intresse studerade.

Kapten Malcolm Murray, chef för operationssektionen i S. F. K:s stab och i stridsgruppstaben.ljödo fältmarskalkens

I stor öppen fyrkant stodo de svenska trupperna uppställda till slutparad vid Paikanselkä. Allvarliga lyssnade de till fältmarskalkens ord.

I början av april månad anlände de första kontingenterna göteborgare hem från sin tjänstgöring i SFK. På grund av krigets plötsliga slut var tidpunkten för hemkomsten oväntat tidig. Svåra problem uppstod för stora delar av de omkring 800 göteborgarna. En del blev nästan omedelbart inkallade i svensk militärtjänst men den största delen fick efter hemkomsten möta en besvärlig tid av arbetslöshet. För att hålla samman och för att tillvarataga gemensamma intressen hade några frivilliga sammankallat till möte. Där beslutades att bilda en klubb med ovan angivna syften. Någon klarhet i vad som skulle företagas fanns näppeligen. Man kände bara, rent instinktivt, en

känsla av gemensamhet i en svår situation. Myndigheterna måste behandla de frivilliga som vanliga arbetslösa och dessa hade ingen möjlighet, sist i köerna efter arbete som de voro.

Rusthållet hjälpte på känt sätt, men denna hjälp löste inga problem annat än för dagen. Småningom tillkom en styrelse med följande sammansättning: ordförande 4065 Åke Olsson, v. ordf. 3679 A. W. Molin, kassör 6581 Elon Svensson, sekr. 4672 E. Christiansson, v. sekr. 8113 G. Liliegren. Denna styrelse verkade på en mera bred basis än den tidigare. Som exempel kan anföras arrangerandet av en minneshögtid över de stupades minne med en publik på över 5,000 personer. Vid sidan av de stora målen och idéerna startades en hjälpverksamhet, syftande till att

skapa arbetstillfällen åt de arbetslösa kamraterna och att stödja invalider och sjuka.

Till en början var de ekonomiska hindren mycket svåra, men de undanröjdes undan för undan. Ännu kvarstår en stor del av dem, men med den nuvarande arbetstakt som föreningen håller, skall dessa svårigheter nog övervinnas. 560 medlemmar äro nu registrerade i Göteborgs Frivilligförening som föreningen kallar sig. Av dem torde cirka 200 vara arbetslösa medan ett 50-tal genom föreningens försorg beretts arbete.

Föreningens verksamhet har också omfattat att på olika sätt hjälpa de frivilliga med rekommendationer, upplysningar i sociala frågor etc. Dessutom har ett omfattande arbete nedlagts för att på de närliggande platserna i västra Sverige skapa liknande föreningar. I Trollhättan, Vänersborg och Falköping har föreningar redan bildats på göteborgarnas initiativ. Flera är att vänta.

Bland de mera uppmärksammade resultaten är också en tidning, utkommande en gång i månaden, vars två första nummer kallats ”Vapenbröderna ” men sedermera omdöpts till ”Vapenkamraterna”. Den kommer att spridas i hela Västra Sverige och är planerad att ge ett ekonomiskt överskott, som är ämnat tillfalla behövande och sjuka frivilliga.

smanande,

I 1 vå veckor efter fredsslutet rönte Svenska Frivillig-kåren hedern att avtackas personligen av fältmarskalk Mannerheim. Det var, skrev Olof Lagercrantz i Den Frivillige av 1 april, en lugn och vacker vintermorgon. Förband efter förband skidade kåren fram ur skogen vid Paikanselkä och ställde upp i den vida glänta som endast några dagar tidigare legat under rysk artillerield. En högtidlig stämning rådde bland leden, ty den man som väntades, var förvisso ingen vanlig överbefälhavare. Alla kände instinktivt, att det var Finlands historia personifierad som om några ögonblick skulle bestiga den lilla, framför truppen belägna kulle, vilken fungerade som talartribun.

Fälttelefonen ringde, och några minuter senare stannade Mannerheims stora vita bil på den söndersprängda vägen. Lystring blåstes, och fältmarskalken passerade med spänstiga steg de svenska leden.

Efter Mannerheims tal utbringade överste Nordenswan ett Gud bevare Finland, och aldrig kände sig Svenska Frivilligkåren på samma sätt som då såsom en del av den ärekrönta finska armén. När dess överbefälhavare besvarade levet med ett Gud bevare Sverige, hade alla en stark känsla av att en brygga slogs över tidigare motsättningar, bådande en ny och bättre tid för de tvenne gamla kärnlanden i Norden.

Dagen efter avtackandet av Frivilligkåren — onsdagen den 27 mars — samlades representanter för dennas olika förband åter vid Paikanselkä. ”På den mark som för varje svensk måste hållas helig, emedan den begjutits med svenskt blod” (orden voro överste C. A. Ehrensvärds), bildades nu kamratförbundet Svenska Frivilligkåren. Som dess främsta uppgift sattes att vidmakthålla kamratskapet och sammanhållningen mellan de frivilliga, att stödja de stupades efterlevande och hjälpa behövande kamrater, att stärka och utbreda .den anda som besjälat Frivilligkåren, och att i ord och handling främja försvaret av Nordens frihet. Enhälligt valde kårens representanter överste Ehrensvärd till kamratförbundets förste ordförande, och det beslöts att avsända ett hyllningstelegram till Frivilligkårens chef general Ernst Linder, vilken på grund av sjukdom avrest till Sverige. En styrelse utsågs, och dennas första uppgift blev att närmare utforma förbundets stadgar och verksamhetsområde. Den 3 april höll styrelsen sitt första sammanträde vid ”Kylmä”, och därvid framlades förslag till stadgar, förrättades val av vice

ordförande och sekreterare samt tillsattes ett verkställande styrelseutskott ad interim.

Avsikten var att kamratförbundet, sedan riktlinjerna blivit närmare angivna, skulle inleda sin verksamhet omedelbart efter den förestående återkomsten till fosterlandet. Genom de omfattande militära inkallelser, vilka redan veckan därefter föranleddes av de omvälvande tilldragelserna i våra grannländer i söder och väster, lamslogs emellertid för en lång tid framåt den sålunda planerade verksamheten. Kamratförbundet fick, efter Frivilligkårens hemförlovning, inskränka sig till mera begränsade, men icke desto mindre nödvändiga, praktiska uppgifter. Endast vid ett tillfälle har kåren sedan dess kunnat framträda offentligt — på Svenska Flaggans dag den 6 juni, då den, förd av general Linder, intog en hedersplats i förbimarschen på Stadion.

En redogörelse för vad kamratförbundet Svenska Frivilligkåren uträttat sedan maj månad 1940 är här på sin plats.

Efter att till en början ha delats mellan löpande för-bundsärenden och ordnande av Frivilligkårens omfattande och utomordentligt värdefulla fältarkiv kom förbundets verksamhet snart att huvudsakligen inriktas på att skaffa hjälp och arbete ät de många frivilliga som efter hemkomsten stodo utan utkomstmöjligheter. Till följd av flera orsaker kunde den rent ekonomiska hjälpverksamheten ej bedrivas i alltför stor skala, men det oaktat kom den likväl att röra sig med avsevärda belopp. Förtjänsten av att verksamheten kunde igångsättas på sätt som skedde, var främst Finlandskommitténs, vilken lämnade ett frikostigt ekonomiskt stöd. Omkring 300 arbetslösa f. d. frivilliga ha sökt vinna anställning genom förbundet, och av dessa har ett 70-tal kunnat beredas platser. Arbetslösa som inte kunnat få anställning, ha genom förbundets försorg erhållit logi och kost. Besöksfrekvensen på dettas expedition har under tiden maj—oktober varit mycket stor — mellan 4—

5,000 besök — och korrespondensen har uppgått till nära 900 in- och utgående skrivelser. Förhandlingar ha förts med de olika rusthållen i avsikt att vid dessas avveckling erhålla del av disponibla medel, och verksamheten har ävenså omfattat utdelning personligen och per post (även till Norge och Finland) av minnesplaketter, frihetskors och frihets-medaljer, försäljning av frivilligmärket och det finska invalidförbundets vapenbrödramärke, samt förarbeten för bildande av lokala frivilligföreningar landet runt. Dylika ha också, förutom i Stockholm, kommit till stånd eller planeras i Boden, Borås, Eskilstuna, Falköping, Gävle, Göteborg, där verksamheten varit särskilt livlig, Halmstad, Hässleholm, Hudiksvall, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Ludvika, Luleå, Lund, Malmö, Mariestad, Norrköping, Sandviken, Skövde, Strängnäs, Sundsvall, Trollhättan, Uddevalla, Umeå, Uppsala, Vänersborg, Västerås, Växjö och Örebro. Det säger sig självt att samtliga lokalföreningar som bildats, äro anslutna till kamratförbundet.

Det skulle, av ovan antydda skäl, dröja ända till den 12 oktober 1940 innan protokollet från Kylmä kunde justeras på ett styrelsesammanträde i Stockholm under ordförandeskap av överste Ehrensvärd. Vid detta möte antogs definitivt det sedan vistelsen i Finland vilande förslaget till förbundsstadgar samt godkändes en tablå över förbundets ekonomiska ställning och ett förslag till upprop till arbetsgivare m. fl. angående den av kamratförbundet inledda arbetsanskaffningsverksamheten. Styrelsen beslöt då även att förbundet skulle begära bidrag till bekostandet av gravvårdar över stupade frivilliga, och det uppdrogs åt det verkställande utskottet att utreda frågan om ett periodiskt organ för kamratförbundet. Enligt förbunds-stadgarna räknas samtliga medlemmar av Svenska Frivilligkåren som aktiva medlemmar av kamratförbundet, och som passiva medlemmar emottager detta — mot något högre årsavgift — personer, vilka på olika sätt önska stödja förbundets verksamhet.

A

r»kallande ord

Svenska Frivilligkåren paraderar för Konungen på nationaldagen den 6 juni 1940 i Stockholm. I täten går kårchefen, generalen av kavalleriet Ernst Linder och vid hans sida major Allan Winge. Bakom generalen de från ryska fångenskapen hemkomna frivilliga.

Högkvarteret. 24. 3. 1940.

ÖVERBEFÄLHAVARENS DAGORDER

N:o 38.

Efter mer än hundra dagars hårda strider har Finland slutit fred. Enigt och redo till alla offer grep vårt folk till vapen för att värna sitt högsta goda: ära, frihet och västerländsk kultur. Nu har det sett sig tvunget att till övermakten utlämna delar av ett älskat fosterland; dess byar och städer ha bränts och ödelagts, men dess mod har ej kuvats och det står med högburet huvud i skyddet av sin armé, som blött i många strider, men som fiendens väldiga övermakt ej förmått besegra.

Frivilliga, till Eder, vilka över land och hav ilat till vår hjälp, lämnande hem och fosterland, redo att offra Ert liv här på den finska drivan, vill jag i arméns och mitt eget namn uttala mitt varma tack. Edra stolta hjärtan ha gjort Eder till våra vapenbröder i striden mot österns härar. Att av Er endast en del hann med i vapenleken, förringar ej värdet av Edert ädla uppsåt.

Jag hälsar Eder, svenskar, med vilka vi på många slagfält under sekler delat segrars ära, men också nederlagets bitterhet. Värdiga det svenska namnet ha tusenden av Eder ställt sig vid vår sida. Att hjälpen för Sverige varit en hjärtesak, därom vittnar det bistånd i många former, som med öppen hand givits oss, kanske till och med på bekostnad av egen trygghet.

Jag hälsar Eder, norrmän, vilka från de höga fjällens land skyndat hit för att värna Nordens frihet.

I denna tid, då våldet hotar de svagas frihet än värre än fordomtima, trampande under tunga stövlar frukterna av generationers arbete på kulturens och framåtskridandets fält, då de små nationernas existens är i fara, hava Ni alla bevisat, att det ännu finnes män, vilka sporras av ädla ideal och tron på livets högsta värden.

Må det vapenbrödraskap vi här knutit vara ägnat att stärka samförståndet och varaktigt närma våra folk till varandra. Finlands känslor av tacksamhet och aktning skola aldrig förblekna.

Mannerheim.A/fot den höstdunkla kvällshimlen lyste flammorna röda från brinnande hus längs vår östgräns på senhösten 1939. Krigets rökar stego mot den mörka decemberhimmeln. Finland hade åter, som så många gånger tidigare, tvingats att draga ut på krigsstigen, trots att vår enda strävan alltid har varit att i fred få arbeta på att höja vårt vackra fosterland till allt större välstånd.

Ensamt stod det fåtaliga finska folket mot österns övermakt. Det fattades vapen, ammunition, utrustning. I själva verket fattades alla de förnödenheter, som krävas för ett modernt krig, men lyckligtvis fattades icke den finska sisun, och så trädde den finske mannen på förfädrens sätt beslutsamt mot fienden. Det, att vi efter 105 dagars ärofull kamp måste ingå ett tungt fredsfördrag, förringar icke de bragder, som den finske soldaten utförde tack vare sin ojämförliga djärvhet och uthållighet mot en mångdubbel övermakt. Finland visade även denna gång, att det kunde fylla sitt hedersuppdrag att stå som den västerländska civilisationens vakt mot öster. Finland fick också erfara, att hela den civiliserade världen följde dess kamp med deltagande och beundran.

Det enda land, som till fullo förstod vår kamp, som ville hjälpa oss och räcka oss sin hand, var vårt gamla broderland Sverige, som med oss delat så många både goda och onda dagar. Väster om Bottenhavet förstod man att faran icke blott hotade Finland, utan att faran även gällde hela Skandinavien, hela Norden. Som en direkt följd av det klara medvetandet härom föddes i Sverige icke endast en djup sympati för Finlands kämpande folk. Känslan av att faran var gemensam framkallade även gärningar och direkt ingripande i striden. Tydligast trädde detta i dagen vid bildandet av Svenska Frivilligkåren, vid insamlingen av materiell hjälp och penningar.

I Finlands frihetskamp år 1918 räknade den svenska trupp, som kom för att bistå oss 1,000 man. Under vår sista strid stod en tiodubbelt starkare svenska truppstyrka i den finska arméns led. Detta tiofaldiga språng under en tid av endast 20 år visar huru mycket vi här i Norden

Överste Oiva Willamo, chef för de finska trupper, som voro underställda general Linder.

kommit varandra närmare, huru vår uppfattning om det, som vi anse vara Nordens gemensamma sak, fördjupats.

På det frontavsnitt, där Svenska Frivilligkåren insattes, var läget sådant att några större operationer för tillfället

icke voro påkallade. Kåren fyllde emellertid en viktig uppgift genom att lösgöra ifem finska bataljoner, som behövdes på mera utsatta frontdelar. För framtiden är det värdefullt, att kårens förlustsiffror blevo små, att de allra flesta frivilliga kunde med livet i behåll återvända till sina hem, alla med en levande tanke om Nordens samhörighet och ödesgemenskap i sina hjärtan. De män, som frivilligt drogo ut till Finlands krig, beredda att giva sina liv som insats, torde aldrig glömma den idé som drev dem ut: Nordens frihet.

Den Svenska Frivilligkåren hade uppenbarligen trots sin relativa fåtalighet väl skilt sig även från större uppgifter, om sådana krävts av densamma. Truppen uppvisade en god militär hållning. Vad kåren kunde prestera såg man t. ex. av flygarna, som gjorde många värdefulla insatser och städse visade en glädjande beredvillighet när nya uppgifter förelädes dem. Dödsförakt och mod visade även de frivilliga, som deltogo i patrullfärder eller spaningsföretag.

För mig personligen har samarbetet med Svenska frivilligkåren kvarlämnat de angenämaste minnen. Jag betraktar det som en heder att ha stått under befäl av en så uppriktig Finlands vän som general Linder och skall alltid med nöje minnas dagarna av aktivt officersarbete tillsammans med överstarna Ehrensvärd och Nordenswan — båda gamla finlandsvänner — samt det friktionsfria och angenäma samarbetet med överstelöjtnant Åkerman. Jag är också övertygad om, att alla dessa herrar utgått ur kriget med ett stegrat intresse för vår gemensamma sak.

Överste.

Chef för de general Linder underställda finska trupperna.FÖR NORDENS FRIHET OCH SVERIGES ÄRA

Ident.-n:r i kåren

Namn

Född Grad

753 Zachau, Anders Robert 897 Sjöqvist, John Magnus 2121 Sjödin, Sven Adolf 3399 Persson, Helmer Ove Albin 553 Dyrssen, Magnus Peder Vilhelm 2437 Wibble, Per Arne 3347 Hjukström, Evald Ossian 230 Hömqvist, Gunnar Ingemar 9076 Svensson-Myhr, Olof 2601 Wallman, Helge Bernhard 2595 Johansson, Karl Jonas Adolf 1342 Karlsson, Gustaf Per 4149 Palm, Knut Algot 2742 Öjstad, Torbjörn 389 Janson, Bror Sixten Valdemar 1349 Johansson, Linus J. W.

1555 Andersson, Arvid 681 Wemstedt, Melcher Wasa Bo G. 2210 Winlöf, Karl Erik 8444 Thegerström, Jan Henrik 752 Hildinger, Sten Åke 9404 Christensen, Abraham, Joh. 2352 Roth, Carl Willy 2431 Jonsson, Anders 2185 Cederborg, Knut Ragnar 3893 Eriksson, Filip E. Volger 8301 Andersson, Bernt Einar 3298 Brandin, Bror Atle 255 Svensson, Karl Olle August 3242 Gustafsson, Gustaf 8389 Johansson, Erik Harald 2592 Lindegren, Anders Hugo 8686 Månsson, Gösta Georg

31. 8.06 23. 9.18 19. 4.16 4. 3.15 18. 5.94 23. 3.20 22. 6.09

11. 3.15 8.10.12

12. 7.13 14. 7.12 11. 6.15

13. 5.18 4. 2.16

29. 3.08 28. 2.17 26. 1.12 22. 9.09 30.10.93 16. 1.18 6. 6.14 19.12.91 23.11.08 4. 9.17 1.10.10 27. 7.05 22. 5.17 2.12.10

14. 9.15 10. 6.10

15. 1.14 13. 5.16 13. 9.97

Löjtnant

Fänrik

Menig

Översergeant

överstelöjtnant

Menig

översergeant

Översergeant

Översergeant

Sergeant

Menig

Menig

Menig

Fänrik

Sergeant

Menig

Norsk menig

Löjtnant

Menig

Menig

Löjtnant

Norsk menig

Menig

Översergeant

Menig

Menig

Menig

Menig

Sergeant

Menig

Menig

Menig

Sergeant

Truppförband Stupad den Flyget -i o -t ii a Saknad 12.1.40 «sedan Flyget 23.1.40 H grp, stabskomp. 23.2.40 H grp, stabskomp. 23.2.40 Chef, I grp 1.3.40 H grp, 3. skkomp. 1.3.40 n grp, 4. jkomp. 2.3.40 H grp, 4. jkomp. 2.3.40 H grp, 4. jkomp. 2.3.40 n grp, 4. jkomp. 2.3.40 II grp, 4. jkomp. H grp, 4. jkomp. 2.3.40 00 iA Saknad 2.3.40 sedan H grp, 4. jkomp. 2.3.40 H grp, 4. jkomp. 2.3.40 II grp, 4. jkomp. 2.3.40 II grp, 4. jkomp. 2.3.40 I grp, 3. skkomp. 2.3.40 I grp, stabskomp. 7.3.40 I grp, 4. jkomp. 7.3.40 II grp, 3. skkomp. 8.3.40 Flyget 10.3.40 H grp, 1. skkomp. 10.3.40 2. bilkomp. 12.3.40 2. bilkomp. 12.3.40 I grp, 1. skkomp. 13.3.40 I. grp, 3. skkomp. 13.3.40 n grp, 4. jkomp. 13.3.40 H grp, 4. jkomp. 13.3.40 n grp, 4. jkomp. 13.3.40 2. pvplut. 13.3.40 2. pvplut.

13.3.40 2. pvplut. 13.3.40 H grp, 2. skkomp. 31.3.40

Sårade genom stridshandling: 40—50. Frostskadade: över 130.ANNONSERBetald annonsplats.FOR SVERIGE

- och brobyggnader

HALDA

okar

Halda är populär — och att Halda-köpar-na äro storbelåtna med sitt val, visa de alltmer stegrade inköpssiffroma, av vilka Ni här intill ser några exempel. Maskin-skriverskorna äro förtjusta i Haldas behagliga anslag och lätta gång, och cheferna uppskatta — förutom den gedigna kvaliteten — Haldas vackra skrift som gör breven till värdiga representanter för företaget.

— och Halda är svensk!

Se hur de sfora kontoren Halda-rationalisera

Aerotransport ....

Armén ....

ASEA ....

A.-B. Bofors ....

Brukskoncemen ....

Cementkoncemen ....

Finspongs Metallverk -----

Flygvapnet ....

Gamlestadens Fabriker ..

Generalpoststyrelsen .....

Grängesbergsbolaget ......

Göteborgs Bank ....

Göteborgs stad ....

Husqvarna Vapenfabrik .. Kooperativa förbundet-----

Summa Halda-inköp per den 1 juli. 1934 1936 1940

8 21 31

123 222 1.450

Summa Halda-inköp per den 1 juli.

7 14 18

8 11 12

1

3

24

8

29

70

35 31

36 26 28 14

129

29

9

69

19

50

237

91

58

236

22

264

36

34

Polisskolan i Stockholm ..

Radiofabriken Luxor --------

Sandvikens Jemverk..........

Skandia-Freja ....

Skand. Banken ....

SKF ....

Stora Kopparbergs Bergslag

Stockholms stad ....

Stockholms Yrkesskolor Svenska Metallverken .

Telegrafstyrelsen ....

Thulebolagen ....

Transatlantic ....

Uddeholmskoncernen Vattenfallsstyrelsen ...

1934

10

1

2

14

26

57

1

36

4

1

17

13

1936

36

8

9

13

44

29

58

166

7

7

247

11

9

1940

46

34

42

98

133

77

120

363

23

45

101

114

Pris 2: 75.

Finland i krig

Storalbumet om Finlands hjältekamp. 240 sidor, 450 bilder i djuptryck. Texten består av Finska Högkvarterets rapporter, vilka genom sin lapidariska och koncentrerade sammanfattning av dagens krigshändelser så outplånligt etsade sig in i läsarens medvetande. Därmed äro dessa oförgätliga kulturdokument for första gången samlade till en enhet. Albumet är inbundet i vackert och starkt klotband.

Pris 10: —.

Soldatbrev

sammanställda av Signe och Barbro Mörne.

250 autentiska brev från soldater och officerare vid fronten, de flesta skrivna av finlandssvenskar vid de finlandssvenska regementen, som kämpade pa det Karelska näsets blodiga slagfält — Taipale, Summa, Björkö och Viborg. Skakande dokument bärande prägeln av det självupplevdas äkthet. Sammanbiten vilja, offermod, trofast uthållighet. Den finska heroismen sådan den verkligen var, får i dessa enkla och fläråfria soldatbrev sitt minnesmärke.

Pris 4: 25.

SJälvstäDdighetsförbimdet

Sveavfigeu 98 Vl Stockholm

Telefon: 32 37 88, 30 67 68.

Postgiro N:r 15 84 00.

Undertecknad beställer härmed nedan angivna böcker att försandas portofritt under adress:

Namn:

Titel:

Adress:

Postadress:

ex. ”Finland, landet som kämpade”, ex. ‚rI österled”, ex. ”Finland i krig”, ex. ”Soldatbrev”.

Vid rekvisition av sammanlagt 100 ex. 10 °/o rabatt, sammanlagt 250 ex. 15 °/o, sammanlagt 500 ex. 20 °/o rabatt och sammanlagt 1.000 ex. 25 °/o rabatt.

Om denna kupong insändes före den 1 januari 1941 beviljas ytterligare 10 •/• rabatt.SFK:s KRIGSDAGBOK

30/11

6/12

19/12

20/12

21/12

27/12

30/12

7/1

8/1

9/1

12/1

15/1

17/1

22/1

23/1

26/1

1/2

2/2

3/2

6/2

14/2

1939

Ryska trupper överskrida utan krigsförklaring gränsen till Finland.

I Stockholm öppnas den första frivilligbyrån av major Winge.

Finlandskommittén bildas i Stockholm.

Generalmajor Wallenius trupper hejda den ryska framryckningen vid Jout-sijärvi och vinna seger vid Pelkosen-niemi.

överstelöjtnant Dyrssen beordras av kårchefen general Linder att som tjänsteförrättande kår chef leda arbetet med organisation och utrustning av till Torneå samlade frivilliga. Han biträdes av överstelöjtnant Ekström som depåchef.

Den första större kontingenten svenska frivilliga avgår från Stockholm till Torneå.

I Kemi och Karihaara upprättas tyg-, intendentur- och hästdepåer.

Den första kontingenten ur I. gruppen SFK avgår från Torneå till Kemi (utrustningsplats för I. gruppen).

1940

General Linder åtföljd av stabschefen, överstelöjtnant Ehrensvärd anländer till Torneå.

Den första kontingenten norska frivilliga inträffar i Torneå.

General Linder anmäler sig i högkvarteret för fältmarskalken Mannerheim. Överenskommelse träffas rörande SFK:s blivande användning i nordligaste Finland.

General Linder återvänder till Torneå och tar det direkta befälet över SFK.

SFK:s flygflottilj, F19, insättes till anfall mot ryska flygbaser vid Märkäjärvi. Anfallet ledes av flottilj chefen major Beckhammar. Minst 4 ryska flygplan nedkämpas, 3 egna plan förloras, löjtnant Zachau stupar.

Ryssarna draga sig tillbaka från Jout-sijärvi till Märkäjärvi.

Jaktförband ur F19 avdelas till skydd för Uleåborg.

F19 upprättar främre baser. Flygspaning mot Märkäjärvi—Salla börjar.

Nattliga flyganfall mot ryska förläggningar och bilkolonner börja.

Löjtnant Sjöqvist stupar under flygstrid över Märkäjärvi.

Det första ryska flygplanet nedskju-tes av SFK:s luft värnskompani.

Den första luftstriden över Rovaniemi, varvid ett ryskt bombplan nedskjutes. Major Rodhe övertager befälet över depån i Torneå.

Vägkompaniet övertager väghållningen Torneå—Rovaniemi.

Svenska Röda Korsets ambulans nr II etableras i Muurola.

I. gruppen under befäl av överstelöjtnant Dyrssen färdigorganiserad och beordras att under övningar gå mot Rovaniemi.

Etappförråd av ammunition och inten-denturmateriel upprättas i Kemijärvi.

I. gruppens övningsmarsch avslutas i Rovaniemi och gruppen järnvägstransporteras nätterna till den 15, 16 och

17 februari från Rovaniemi till Kemijärvi.

17/2 7 cm luftvämsbatteriet inträffar i

Rovaniemi för att skydda järnvägsbroarna.

18/2 Kår stabens huvuddel flyttar från Torneå med del till Rovaniemi och del till Tohmo (norr Kemijärvi).

17—20/2 1. och 2. motoriserade pansarvärns-plutonerna, ingenjörkompaniet samt 1. och 2. bilkompanierna gå från Kemi mot Kemijärvi.

18—20/2 II. gruppen under befäl av överstelöjtnant Tamm färdigorganiserad och järnvägstransporteras i tre omgångar från Kemi till Kemijärvi.

19/2 Jämlikt högkvartersorder beordras

general Linder att avlösa generalmajor Wallenius och att såsom chef för operationsgruppen SFr avvärja fiendens inträngande i landet norr Uleåborg—Paanajärvi. De norr denna linje befintliga finska förband, som icke skola avlösas, ingå i SFr.

20/2 I Kemijärvi grupperade etappförband

m. m. underställas major Lundgren som etappkommendant.

20/2—8/3 Luftstrider över Vaala, varunder fyra ryska bombplan nedskjutas.

22/2 General Linder övertager befälet över

SFr.

22—25/2 I. gruppen går från Kemijärvi mot Märkäjärvi.

25—27/2 II. gruppen går från Kemijärvi mot Märkäjärvi.

27/2 SFK börjar avlösa väster Märkäjärvi

försvarsgrupperade fem finska bataljoner och två batterier m. m.

I. gruppen jämte 2. batteriet, som tillsammans med 1. batteriet bildar en division under kapten Ohlson, beordras avvärjande försvara den finska ställningen på ömse sidor landsvägen, väster Märkäjärvi.

II. gruppen (utom 3. kompaniet och batteriet) grupperas som reserv på Laij selkä och beordras bevaka norr

I. gruppen samt förbereda mot-anfall mot vägen från Märkäjärvi. 3. kompaniet grupperas på Hataja-vaara och beordras bevaka söder I. gruppen.

Två av de finska bataljonerna transporteras med svenska och finska bilkompanier till Saija och avlösa därvarande finska trupper, som biltransporteras till Kemijärvi.

II. gruppen och 3. kompaniet utföra intill 13/3 kontinuerlig spaning mot flankerna av den ryska ställningen vid Märkäjärvi.

28/2 2. luftvärnsautomatkanontroppen be-

ordras till Nautsi för skydd av strids-gruppen Pennanen.

Häst- och hunddepåer upprättas norr Kemijärvi.

29/2 Bevakningskompaniet färdigorganise-

rat och transporteras till Salmijärvi, där kompaniet underställes chefen för

I. underhållsgruppen.

1/3 överstelöjtnant Dyrssen stupar väster

Märkäjärvi, äldste kompanichefen, kapten Bonde, tar befälet över I. gruppen.

II. gruppens jägarkompani, chef löjtnant Grafström, framsändes mot Matovaara för att rekognoscera för mark- och flygspaning dold framrycknings-väg för två bataljoner med tunga vapen norr linjen Salmijärvi—Termus-

järvi—Matovaara och störa trafiken på vägen från Märkäjärvi nordöstut. Under strider mot ryska skidlöparförband, vilka tillfogas avsevärda förluster, stupa 9 svenskar, däribland fänrik Öjstad.

5/3 Kårstaben omorganiseras till en stab

för ”SFr” och en stab för ”strids-gruppen SFK”. Stabschef i SFr:s stab

major Åkerman.

7/3 Överste Nordenswan övertager med

överstelöjtnant Ehrensvärd som stabschef befälet över stridsgruppen SFK. Under patrullföretag söder Märkäjärvi förloras löjtnant Wemstedt och en jägare.

9/3 1. kompaniet och batteriet ur III. grup-

pen (chef överstelöjtnant Ekström) färdigorganiserade.

10/3 En rysk styrka, som anfaller II. grup-

pens bevakning, avvisas och går tillbaka, kvarlämnande 50 stupade.

16. självständiga jägarkompaniet fär-digorganiserat, järn vägs transporteras från Kemi till Kemijärvi och underställes chefen för stridsgruppen SFK.

11/3 överstelöjtnant Agell övertager befä-

let över I. gruppen.

12/3 16. självständiga jägarkompaniet in-

sättes på kvällen för spaning utanför stridsgruppen SFK:s högra flygel. 1. kompaniet av III. gruppen anländer efter biltransport från Kemi till Kemijärvi.

13/3 Kl. 5.20 erhålles meddelande från hög-

kvarteret att fred slutits mellan Finland och Ryssland, och att fientligheterna skola inställas kl. 11.00.

Från dagningen och till kort efter kl. 11.00 pågår en intensiv rysk bekämpning av SFK:s ställningar med flyg, artilleri och infanterivapen. 10 svenskar stupa och 30 såras. Flyganfall mot Rovaniemi, Kemijärvi m. fl. platser.

III. gruppens påbörjade transport från Kemi till Kemijärvi avbrytes. An-spannskompaniet urlastar i Kemijärvi.

17/3 Minnesgudstjänst vid Paikanselkä,

varvid överste Nordenswan hyllar

minnet av stupade kamrater.

22/3 I samband med gudstjänst avtäckes en

minnessten på den plats, där överstelöjtnant Dyrssen stupade.

1. och 2. bilkompanierna beordras

medverka vid evakueringstransporter, 1. inom SFr:s område, 2. i trakten av Nyslott.

26/3 Fältmarskalk Mannerheim avtackar

SFK:s huvvuddel vid Paikanselkä

samt III. gruppen och depån i Kemi.

27—28/3 I. och II. grupperna gå från Märkäjärvi till Kemijärvi. Avrustningen börjar.

27/3 Förbundet SFK bildas vid Paikan-

selkä.

30/3 Ny landsvägsbro vid Joutsi järvi fär-

digbyggd av ingenjörkompaniet.

31/3 Första kontingenten SFK avreser från

Torneå till Sverige.

10/4 Avvecklingen påskyndas på grund av

händelserna i Norge. Överste Nordenswan avreser till Sverige, överstelöjtnant Åkerman, senare major Rodhe, övertager ledningen av avvecklingen.

12/4 Personal och bilar från SFK avgå

från Rovaniemi för att deltaga i arbetet med att öppna vägen till Petsamo.

26/4 Sista kontingenten SFK avreser från

Torneå till Sverige.5 C/>

»» 2. o: CL

6 IQ

Sr c a -o

g5®

i* ^

o- "U

a ®

o 3

i? 3

§§

o

3

CT

(D

UJ_

O

CL.

Q

<

S- S-MS'«

Q- C-^ 690 9 fi n m2 M

^ 8T3-S?S:EL m!s.s s-a

M? B3 Sr<

Q. Cfl *Ö O

g5?'!? §33

B-.ari!'

«o g. E

* H

60

Qd n «i n

5*M?d2

SV

a </?

ÖJ

cr 2. o. (/» ID

g-

? o-V

P2S

*-g-3

lii

3 f*-

3 _ CU S

5« h.m

5*i

- as:*.,. 2

lii

a|?

I»

ffu £•

w 2

I

|

S

*

»o 3 <6*»»ö

C/J 6} «s

»g-g- n 3.

S §3 »8 s-gSt*

^ 3 H ÄW ^ 3» m: -S*

a|B

£sl

» 3“ Ei

F*

s

c

*D

TJ

(D

3

to

or

(D

(/>

O

Q_

&?3 c?

^ aj°crq zf*

CL.

l/J

ID

o

3

o

»*

3-3*3

M S fD

E* Sr EL

69 CU

gV|-5

(D

3

Pö O

3

5“ o

3

CT 0 (/>

O o_

Q <

Pri^2:75 »ELE^ATIOK:

Borgmästare Arthur Castrén V. Häradsh. Lauri Castrén Bankdirektör Carl Enckell Minister Rafael Erich Fil. mag. E. A. Fabritius Professor Herman Gummerus Bergsrådet fohn Grundström Bankdirektör Antti Hiltunen Överste V. A. M. Karikoski Lektor Veikko Kerkkonen Minister T. M. Kivimäki

Överste

Direktör Yrjö Koskelainen Doktor Mauno f. Kotilainen Minister Antti Kukkonen Doktor falmar Lydccken Professor Erik Lönnroth Ingeniör Arvi Oksala Rektor Erkki Paavolainen Minister Hj. f. Procopé Doktor Henrik Ramsay V. Häradsh. V. O. Rekola Bergsrådet V. M. f. Viljanen Per Zilliacus

S J ALVSTANDIOH ET SFORBUN DET

(Itsenäisyyden Liitto)

SVERIGE

FINLAND

Fil. mag. Eero Airila Löjtnant Ahti Blässar Fil. mag. Tauno E. Kalima Fil. mag. T. K. Kannel Dr Martti J. Mustakallio, ordf.

V. Häradsh. Rafael Sederholm, I v. ordf. Major f. W. Snellman Fil. mag. Th. Svedlin Herr Karl Svensson, sekr.

Förf. örnulf Tigerstedt, II v. ordf.

Redaktör Terho Vitikainen

HGDER^LEDAMÖTfilt:

Fältmarskalk Carl Gustaf Mannerheim Professor fean Sibelius President P. E. Svinhufvud

Herr Civiling. Dalsjöfar s

Stockholm den

Sveavägen 98 VI

10/2 1941

Erik Kullgreb

Självständighetsförbundet har i samråd med Förbundet Svenska Frivilligkåren utgivit publikationen "I Österled",

Denna publikation, av vilken vi samtidigt härmed ha äran översända ett exemplar till Eder5 är den första sammanfattande skildringen i ord och bild av Svenska Fri— villigkarens verksamhet under det finsk-ryska kriget. "I Österled" säljes till förmån för Förbundet Svenska Frivilligkårens fonder för invalider och behövande efterlevande till stupade medlemmar av kåren»

Förbundet har vid sidan av detta behjärtansvärda syfte velat ge den stora_allmänheten en verklig bild av den värdefulla insats svenska frivilliga^gjorde under den minnesrika vintem 1939-4-0,

Svenska Frivilligkåren var det största enhetliga svenska truppförband som sedan 1814 uppträtt i strid. "I Österled" innehåller omkring 300 bilder.

Självständighetsförbundet vänder sig till Eder med en vördsam anhållan att Hi ville rekvirera ett antal exemplar för utdelning bland Eder personal och på så sätt bidraga till förverkligandet av publikationens syfte. Om ITi finner det lämpligare, skulle vi föreslå Eder att vi på Eder bekostnad finge distribuera ett antal exemplar bland den inkallade neutralitetsvakten. Exemplaren Överlämnas i så fall av oss till Försvarsstabens bildningsdetalj, Ett erkännande därifrån översändes till Eder samtidigt med räkningen»

Vi våga hoppas att publikationen "I Österled" skall finna väg till så många svenska hem som möjligt och vara en påminnelse om den starka nordiska samhörighet, som under nuvarande förhållanden är av särskild vikt.

I avvaktan på ett tillmötesgående svar ha vi äran teslma

Med utmärkt högaktning

SJÄLVSTÄNMGHETSFÖRBUNDETUndertecknad, som sedan många år deltagit i arbetet för förbindelserna mellan Sverige och Finland och för närvarande är ordförande i Svensk Finska föreningen i G-öteborg, tillåter sig härmed uttala en önskan, att "I Österled" måtte få stor spridning. Den gäller en insats af afgörande betj^delse för sambandet mellan våra länder och åskådliggör på ett vederhäftigt och värdigt sätt våra frivilligas deltagande och planar under de 105 dagarnas krig. . •

G-öteborg 31 januari 1941 Axel Boöthius Professor,

Undertecknad som tagit del av Självständighetsförbundets skrivelse rörande dess publikation "I Österled" ansluter sig till vad däri sagts om önskvärdheten av dess spridningc

I egenskap av ordförande i Förbundet Svenska Frivilligkåren har jag särskild anledning betona detta, då därigenom vårt förbunds viktiga hjälpverksamhet stödes *

C.A, Ehrensvärd Överste f,d. stabschef vid S.F.K. ordf« i Förbundet S.F.K*TRYCKSAKSKORT

Frankera 5 öre.

Själ vst än digh etsförbun de t

Sveavägen 98 VI

STOCKHOLM.BESTÄLLNINOSKORT

Undertecknad beställer härmed .... ex. av ”1 Österled” till

ett pris av kronor 2: 75 per ex. att försändas portofritt. Vid rekvisition av minst 100 ex. 10 % rabatt, minst 250 ex. 15 % rabatt, minst 500 ex. 20 % rabatt och minst 1.000 ex. 25 % rabatt.

Namn: Titel: .... Adress: . . Postadress:

Närmaste järnvägsstation: